

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІНІҢ
БҮЙРЫҒЫ**

2018 жылғы 20 қыркүйек №469 Астана қаласы

«Жалпы білім беру ұйымдарына арналған жалпы білім беретін пәндердің, таңдау курстарының және факультативтердің үлгілік оқу бағдарламаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2013 жылғы 3 сәуірдегі №115 бұйрығына өзгеріс пен толықтырулар енгізу туралы

(Жалғасы. Басы 2018 ж., 206-221, 223-227, 229, 2019 ж, 48-нөмірлерде)

4) 4-бөлім «Адам»:
4-кесте

9-сынып	
Бөлімше	Оқыту мақсаттары
4.1 Адам – тірі табиғаттың бөлігі	9.4.1.1 адам – тірі табиғаттың бөлігі екенін түсіну; адам мен жануарлардың ұқсастықтары және айырмашылықтарын атау 9.4.1.2 адам денсаулығы – оның негізгі байлығы екенін түсіну; өз денсаулығына жауапты қарым-қатынасын көрсету; сықаттанушының тәртіп ережесін атау; Қазақстандағы медициналық мекемелер және медициналық көмек түрлерін атау 9.4.1.3 адамның пайдалы әдеттері: шынығу, дұрыс тамақтану, спортпен шұғылдануын атау және құрметтеу; зиянды әдеттер: артық тамақтану, гиподинамия, арақшұмарлық, шылпын тарту, нашақорлық пен тасикомманияны атау және талқылау
4.2 Адам ағзасының жалпы ерекшеліктері	9.4.2.1 жасушаның негізгі құрамы бөліктерін атау; жасушаның химиялық құрамын сипаттау 9.4.2.2 жабдынды, бұлшықетті, жүйке, дәнекер тіңдерді білу және атау 9.4.2.3 мүшелер жүйесін және адам денесінің куыстарын атау; адам ағзасы біртұтас екенін түсіну 9.4.2.4 адам ағзасы мен қоршаған ортаның байланысын түсіну; адам денсаулығының қоршаған орта жағдайына байланысты екенін түсіндіру, табиғатта адамдардың өз тәртібіне жауапкершілігін түсіну
4.3 Тірек-қимыл және қозғалыс	9.4.3.1 тірек-қозғалыс аппараты, оның құрылысы мен маңызы туралы жалпы мәліметтерді болуы; сүйектерді біріктіру тәсілдерін түсіну, буының құрылысы туралы айту 9.4.3.2 сүйектердің құрылысы мен құрамы туралы түсінігін болуы; сүйек түрлері, олардың қызметтерін атау; сүйектердің өсуі туралы айту 9.4.3.3 бас қаңқасы туралы түсінігін болуы; бас сүйегінің бөліктері мен олардың маңызын білу және атау; бас сүйектері қалай бірігетінін айту 9.4.3.3 дене қаңқасы туралы түсінігін болуы; омыртқа бөліктері мен олардың маңызын білу және атау; омыртқа құрылысын сипаттау; көкірек қуысының құрылысын сипаттау және оның маңызы туралы айту 9.4.3.4 адам денсаулығы үшін дұрыс мусінің маңызын түсіну; мусінің бұзылуы туралы айту; омыртканың қисаюының алдын алу жолдары және мусін бұзылысын түзету жолдарын атау 9.4.3.5 аяқ-қол сүйектері атау; тірек-қозғалыс аппаратының зақымдануын атау; алғашқы көмек көрсету тәсілдерін айту және көрсету 9.4.3.6 бұлшықеттер, олардың құрылысы мен маңызы туралы жалпы мәліметтерді болуы; адам денесіндегі бұлшықеттердің негізгі топтарын атау; бұлшықет жұмысы туралы айту; қаңқа мен бұлшықеттің дамуы және нығаюы үшін қимыл белсенділігінің маңызын түсіну
4.4 Қан және қан айналым	9.4.4.1 қан және қан айналымының маңызын түсіну; қан құрамын атау; қан айналымы органдары: жүрек және көк тамырларды атау 9.4.4.2 жүрек, қан тамырлары, қан айналым шеңберінің құрылысы мен жұмысы туралы айту
	9.4.4.3 көк тамырлар бойынша қанның қозғалуын сипаттау; қан қысымы, оны өлшеу тәсілі туралы түсінігін болуы; жүрек қағысының жиілігін (пульсті) анықтау білуі 9.4.4.4 қан тамырларының зақымдалуын атап шығу; әртүрлі қан кетуі кезінде алғашқы көмек көрсету тәсілдерін атау және көрсету 9.4.4.5 адам өмірі мен денсаулығын сақтау жолы ретінде қан құю туралы айту; қан топтары, донорлық туралы түсінігін болуы 9.4.4.6 жүрек-тамыр аурулары, оларды ескерту тәсілдерін атау және сипаттау; ішімдік, никотин мен есірткінің адам жүрегіне және қан тамырларына теріс әсерін түсіну
4.5 Тыныс алу	9.4.5.1 тыныс алудың маңызын түсіну; тыныс алу жүйесінің құрылысы мен қызметін сипаттау; тыныс алу ағзаларын атау; дыбыстау аппаратын сипаттау 9.4.5.2 өкпе құрылысын сипаттау; өкпе мен тіңдерде газ алмасу қалай жүретінін айту 9.4.5.3 тыныс алу қозғалысы, олардың қалыпттылығы, тыныс алу және шығару кезіндегі кеуде жасушасы көлемінің өзгеруін бақылау 9.4.5.4 ауа-тамшылық жолмен таралатын ауруларды атау; салқын тигеннен болатын ауруларды ескерту тәсілдерін атау; тыныс алу ағзасына никотиннің теріс әсерін атау; ауа ортасын қорғау тәсілдерін атап шығу 9.4.6.1 тамақтану – ағзаның өмір ерекетіне қажетті жағдай екенін түсіну; негізгі қоректік заттарға (ақуыздар, майлар, көмірсулар) сипаттама беру, оларды құрайтын азықтарды атау; өсімдіктер мен жануарлар тегінің қоректену өнімдерін атау және сипаттау 9.4.6.2 дәрумендерді атау, адам денсаулығын сақтаудағы олардың рөлін айту; тамақ өнімдеріндегі дәрумендерді сақтау тәсілдерін атау 9.4.6.3 ас қорытудың маңызы туралы айту; ас қорыту жүйесінің құрылысын сипаттау; ас қорыту ағзаларының жұмысы туралы айту 9.4.6.4 ас қорыту процесінде тістердің рөлі туралы айту; тіс пен ауыз қуысы гигиенасы тәсілдерін атау және көрсету 9.4.6.5 ауыз қуысы, асқазан, ішектегі ас қорыту туралы түсінігін болуы; қоректік заттардың қанға сіну процесін сипаттау; адамның тамақтану гигиенасы мен нормалары туралы айту; асқазан-ішек және ішек құрт аурулары ескерту, азықтан тартуды ескерту жолдарын атау 9.4.6.6 шылпын тарту мен ішімдіктің ас қорыту ағзаларына зиянды әсерін түсіну
4.7 Бөліну	9.4.7.1 тағамдардың ағзадан зат алмасуын жоюдың маңызын айту; зәр шығару жүйесі ағзаларын атау 9.4.7.2 бүйректердің сыртқы көрінісі, олардың ағзада орналасуын сипаттау; бүйрек ауруларын ескерту тәсілдерін атау
4.8 Тері	9.4.8.1 тері құрылысының ерекшеліктері мен оның маңызы туралы айту; жылу реттелуде терінің рөлін түсіну 9.4.8.2 жылу, құн өту, құю, үсу белгілерін атау; оларды ескеру жолдарын атау және олар болған жағдайда алғашқы көмек тәсілдерін көрсету 9.4.8.3 тері, шаш, тынықтар гигиенасы жолдарын атау; теріні күту бойынша косметикалық заттарды атау; сабын, және мен сабындық қолдану ережелерін сипаттау 9.4.8.4 тазашың әдімілігі мен саулығын көре және бағалау білуі; тынықтарға күтім қажеттілігін түсіну, тері зақымдалған кезде алғашқы көмек көрсете білу 9.4.8.5 ағзаны шынықтыру тәсілдерін атап шығу; күн, су және ауамен шынығу ережелерін атау
4.9 Жүйке жүйесі	9.4.9.1 жүйке жүйесінің құрылысын сипаттау және маңызын түсіндіру; рефлекс және рефлекторлық доға туралы түсінігін болуы 9.4.9.2 жұлын құрылысы мен маңызын сипаттау 9.4.9.3 адам денсаулығы үшін еңбек гигиенасының маңызы туралы айту; адам денсаулығын қолдау үшін күн тәртібі мен ұйқының маңызы туралы айту; адамның жүйке жүйесіне ішімдік және никотиннің зиянды әсерін түсіну
4.10 Сөзім органдары	9.4.10.1 адам өмірі, оның еңбек ерекетінде сөзім мүшелердің маңызын түсіндіру; сөзім мүшелері ауруларын алдын алу тәсілдерін атау 9.4.10.2 көру мүшесінің құрылысы мен қызметтері туралы айту; алыстан көру мен жақыннан көруге сипаттама беру; көру қабілетін сақтаудың қарапайым тәсілдерін атау; көз зақымдалған кездегі алғашқы көмек көрсету жолдарын атау 9.4.10.3 есту мүшесінің құрылысы, қызметтері, гигиенасы туралы айту 9.4.10.4 іс-сөз және дәм сезу мүшелерінің құрылысы, қызметтері, гигиенасы туралы айту 9.4.10.5 түйсіну мүшесінің құрылысы, қызметтері, гигиенасы туралы айту; теріге тиген кезде пайда болған сезімдер (құмсақ-қатты, тепіс-бұжыр, жылы-мұздай) ажырату және атау
4.11 Денсаулық сақтау	9.4.11.1 Қазақстан Республикасындағы денсаулық сақтау жүйесі туралы түсінігін болуы; еңбекті қорғау және демалысты ұйымдастыру бойынша біздің елде іске асырылатын шараларды атау 9.4.11.2 медициналық көмек түрлерін атап шығу; көріпк, дерт және еңбек қабілеттілігінің айырылу бойынша әуелеттік қамсыздандыру туралы түсінігін болуы 9.4.11.3 аға жүйелеріне және адам денсаулығына қоршаған ортаның толықтай әсерін сипаттау; өркеніет аурулары: ушық, онкология, АИТВ инфекциясы туралы түсінігін болуы; алдын алу шараларын атап шығу

33. Осы Бағдарлама жеңіл ақыл-ой кемістігі бар білім алушыларға арналған 6-9 сыныптар үшін «Жаратылыстану» пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасының ұзақ мерзімді жоспары негізінде осы Бағдарламадың қосымшасына сәйкес жүзеге асырылады. Ұзақ мерзімді жоспарда барлық сынып бойынша әр бөлімде қамтылатын оқу мақсаттарының көлемі белгіленген.

34. Бөлімдер мен тақырыптар бойынша сағат сандарын бөлу мұғалімнің еркіне қалдырылады.

Жеңіл ақыл-ой кемістігі бар білім алушыларға арналған 6-9 сыныптар үшін «Жаратылыстану» пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасына қосымша

Жеңіл ақыл-ой кемістігі бар білім алушыларға арналған 6-9 сыныптар үшін «Жаратылыстану» пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасын жүзеге асыру бойынша ұзақ мерзімді жоспар

Бөлімше	Тақырыптар/мазмұны	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		
Табиғат	Тірі және өлі табиғат. Өлі табиғат объектілері мен құбылыстары, олардың өзгеруі. Қатты денелер, сұйықтықтар мен газдар. Қатты денелердің сұйықтықтарға, сұйықтықтардың газдарға ауысуы. Біз тұратын планета – Жер. Жердің формасы мен көлемі. Күн мен түннің ауысуы, жыл мезгілдерінің ауысуы. Экскурсиялар: өлі табиғат объектілерімен танысу	6.1.1.1 тірі және өлі табиғат объектілері мен белгілерін атау, ажырату 6.1.1.2 қатты заттарды, сұйықтық пен газдарды атау және ажырату 6.1.1.3 заттың бір күйден басқасына ауысуына мысал келтіре білу 6.1.1.4 жыл мезгілдерінің белгілерін тірі және өлі табиғатта білу және атау
Су	Табиғаттағы су. Судың қасиеттері: формасының тұрақсыздығы, ағысы, жылтылан кезде судың кеңеюі мен салқындатқан кездегі сығылуы. Судың қасиеттерін есептеу және қолдану. Судың кейбір қатты заттарды еріту қасиеті. Ерітінділер, оларды қолдану. Табиғаттағы ерітінділер: минералды және теңіз суы. Ауызсуы. Ерітін және ерімейтін заттар	6.1.2.1 табиғаттағы судың әртүрлі күйін атау: шық, тұман, бұлт, жауын-шашын; бұлақтар, су қоймалары (өзен, тоған, көл, теңіз), су асты сулары 6.1.2.2 судың қасиеттерін түсіну және атау: формасының, ағысының тұрақсыздығы, жылтылан кезде судың кеңеюі мен салқындатқан кездегі сығылуы, су-ерікшіс 6.1.2.3 адамның судың қасиеттерін тұрмыста пайдалануына мысал келтіру 6.1.2.4 су ерітінділерін атау, оларды пайдалануға мысал келтіру (жұатын, ішетін) 6.1.2.5 табиғаттағы ерітінділер: минералды және теңіз суын атау, адам үшін олардың маңызы мен пайдасын аңгімелеу 6.1.2.6 судағы ерімейтін заттарды атау 6.1.2.7 мөлдір және лай суды ажырату; лай суды тазалау тәсілдерін атау, ауыз су құндылығы туралы атау
2-тоқсан		
Су	Суды тұрмыста, өнеркәсіпте, ауыл шаруашылығында, көлік, демалыс пен шынығу үшін қолдану. Тұрмыста суға ұқыпты қарау. Экскурсиялар: жергілікті су қайнар-көздерімен танысу	6.1.2.8 градуcиықты және температураcының өлшеу бірілгі – градусты қолдана отырып, судың температурасын өлшеу 6.1.2.9 судың үш күйін атау
Ауа	Ауа – өмірдің қажетті шарты. Өсімдіктер, жануарлар мен адам үшін оттегі мен ауаның маңыздылығы. Оттегі медицинада қолдану. Ауаның қасиеттері: мөлдірлік, түссіздік пен тығыздығы. Ауаның тығыздығын қолдану. Ауаның жылу өткізгіштігі. Ауаның жылтылан кезде судың кеңеюі мен салқындатқан кездегі сығылуы. Ауа қозғалысы. Жылы ауа суық ауадан жеңілірек, жылы ауа жоғары көтеріледі, суық ауа төмен түседі. Ауа құрамы: оттегі, көмірқышқыл газы мен азот. Оттегі, оттегінің үдету қасиеті.. Көмірқышқыл газы мен оның жануын жануды қолдамау қасиеті. Көмірқышқыл газын өртті сөндіреді қолдану. Аудағы қосындылар (су буы, түтін, шаң)	6.1.3.1 тірі ағзалар үшін ауаның маңызын түсіндіру 6.1.3.2 ауаның қасиеттерін атау: жеңілдігі, мөлдірлігі, түссіздігі, тұрақты формасының болмауы, орын алу қабілеттілігі, ауаның тығыздығы мен сығымдылығы; адамның ауаның қасиеттерін пайдалануы туралы аңгімелеу 6.1.3.3 табиғатта және тұрмыста ауаны қызыдыру көздерін атау, ғимараттардың жылы және суық ауаның қозғалуы туралы, ғимаратты желдету маңыздылығы туралы аңгімелеу 6.1.3.4 табиғаттағы жылы және салқын ауаның (желдің) қозғалуы туралы, табиғатта желдің пайдасы туралы айту 6.1.3.5 табиғат апатының себептерін атау, ауа райының маңызын түсіну 6.1.3.6 ауа құрамын атау (газдардың қосындысы: азот, оттегі, көмірқышқыл газы) 6.1.3.7 оттегінің жануын үдету қасиеті және көмірқышқыл газының жануын үдетпеу қасиетін атау 6.1.3.8 күнделікті өмірде көмірқышқыл газын пайдалану түрлерін атау (қырқақ муз, газдалған сусындар, отсөндіріш) 6.1.3.9 ауадағы қосындыларды атау (су буы, шаң, күл бөліктері, қуылер)
3-тоқсан		
Ауа	Таза және лас ауа. Ауаны ластандан қорғау қажеттілігі. Адамның ауада ұшыу. Ғарышты игеру.	6.1.3.10 ауаны ластаушы көздерді атау; оның тазалығы үшін күрестің мәнін түсіну
Пайдалы қазбалар	Пайдалы қазбалардың әртүрлілігі (қатты, газ тәрізді). Қазақстанның пайдалы қазбаларының байлығы. Экскурсиялар: өлкетану мұражайларына. Құрылыс материалдары ретінде қолданылатын пайдалы қазбалар: гранит, әктастар, балшық, құм. Жанатын пайдалы қазбалар: шымтезек, тас көмір, мұнай, табиғи газ.	6.1.4.1 пайдалы қазбалардың әртүрлілігі (қатты, газ тәрізді). Қазақстанның пайдалы қазбаларының байлығы, геолог мамандығы туралы айту 6.1.4.2 адам үшін пайдалы қазбалардың маңызы, геолог мамандығы туралы айту 6.1.4.3 құрылыста қолданылатын пайдалы қазбаларды (гранит, әктастар, балшық, құм), олардың қасиеттерін, табу тәсілдерін, қолдану тәсілдерін, Қазақстандағы кен орынын атау 6.1.4.4 шыны, кірпіш пен керамикалар өндірісі бойынша Қазақстанның ірі кәсіпорындары мен зауыттарын атау 6.1.4.5 жанатын пайдалы қазбаларды (шымтезек, тас көмір, мұнай, табиғи газ) атау, сыры көрінісі мен қасиеттері, табу тәсілдері, пайдалану тәсілдері туралы аңгімелеу. Сыртқы көрінісі және қасиеттері. Табу және пайдалану тәсілдері. Жану қауіпсіздігі. Кенші, мұнайшы мамандықтары 6.1.4.6 жанатын пайдалы қазбалардың жану қауіпсіздігі туралы білу; 6.1.4.7 Қазақстандағы жанатын пайдалы қазбалардың ірі кен орынын атау 6.1.4.8 сыртқы көрінісі бойынша тасты тұзды білу және атау, оның қасиеттері туралы айту. Қазақстандағы оры мен табу тәсілдері. Тасты тұзды пайдалану 6.1.4.9 Қазақстанда тасты тұздың оры мен табу тәсілдерін атау 6.1.4.10 минерал тыңайтқыштар (калий тұзы, фосфориттер) үшін пайдаланылатын пайдалы қазбаларды атау, олардың сыртқы көрінісі, қасиеттері, пайда болуы, Қазақстандағы табу тәсілдері, тыңайтқыштармен қауіпсіздік ережелері туралы айту 6.1.4.11 металл (темір және мыс кендері) алу үшін қолданылатын пайдалы қазбалар: темір және мыс кендері. 6.1.4.12 қара және түсті металдарды, металл кенінің қорытынсын (шойынды, болатты, мысты, алюминийді) алу туралы айту

4-тоқсан		
Пайдалы қазбалар	Металлдарды алу үшін қолданылатын пайдалы қазбалар: темір және мыс кендері. 6.1.4.11 металл (темір және мыс кендері) алу үшін қолданылатын пайдалы қазбаларды, олардың сыртқы көрінісі мен қасиеттерін атау 6.1.4.12 қара және түсті металдарды, металл кенінің қорытынсын (шойынды, болатты, мысты, алюминийді) алу туралы айту 6.1.4.13 адамның металлды және қоспаларды қолдану мысалдарын келтіру; металл бұйымдарының қасиеттері мен саласы туралы айту	6.1.5.1 топырақты жоғарғы құнарлы жер қабаты ретінде анықтау 6.1.5.2 топырақтың құрамын атау: саз, құм, минералды тұздар, су, ауа және оның негізгі бөлігі – құнарлы жер 6.1.5.3 құмды және сазды топырақтарға сипаттама беру; оларды су қасиеттері бойынша: суды сіңіру, оны өткізу және ұстап қалу қасиетін салыстыру 6.1.5.4 құнарлы топырақты өсімдік тіршілігі үшін қажеттілігін түсіну 6.1.5.5 топырақты өңдеу. Практикалық жұмыстар: құм мен сазды топырақты ажырату. Мектеп жанындағы жер телімінде топырақты өңдеу
Топырақ	Топырақтың құрылуы мен құрамы. Топырақтың минералды және органикалық бөліктері. Құмды және сазды топырақтар. Тәжірибелер: ауаны су мен топырақтан шығару. Құм мен сазды шығару. Топырақтың негізгі қасиеті – құнарлық. Топырақты өңдеу. Практикалық жұмыстар: құм мен сазды топырақты ажырату. Мектеп жанындағы жер телімінде топырақты өңдеу	6.1.5.1 топырақты жоғарғы құнарлы жер қабаты ретінде анықтау 6.1.5.2 топырақтың құрамын атау: саз, құм, минералды тұздар, су, ауа және оның негізгі бөлігі – құнарлы жер 6.1.5.3 құмды және сазды топырақтарға сипаттама беру; оларды су қасиеттері бойынша: суды сіңіру, оны өткізу және ұстап қалу қасиетін салыстыру 6.1.5.4 құнарлы топырақты өсімдік тіршілігі үшін қажеттілігін түсіну 6.1.5.5 топырақты өңдеу. Практикалық жұмыстар: құм мен сазды топырақты ажырату. Мектеп жанындағы жер телімінде топырақты өңдеу
	Жергілікті топырақ түрлері. Топырақтың жалпашанатану жерлеріне экскурсиялар	6.1.5.7 жырғаға сипаттама беру; олардың пайда болуы туралы айту, жыралармен күрес шараларын атау 6.1.5.8 Қазақстандағы топырақтарға сипаттама беру және оларды пайдалану туралы айту 6.1.5.9 топырақтың пастануымен байланысты экологиялық проблемаларды атау және оларды шешу жолдары

2) 7-сынып:
2-кесте

Бөлімше	Тақырыптар/ мазмұны	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		
2.1 Өсімдіктердің маңызы мен оларды қорғау	Гүлді өсімдіктердің бөліктері туралы жалпы түсінік. Экскурсиялар: ботаникалық бақ немесе саябаққа	7.2.1.1 өсімдіктер әлемінің көптірлілігі туралы ұғымдардың болуы; өсімдіктер тірі табиғаттың бөлігі екенін түсіну 7.2.1.2 жердегі өсімдіктердің маңызы туралы айту 7.2.1.3 өсімдіктерді қорғаудың түрлі тәсілдерін айту және қолдану
2.2 Өсімдік – біртұтас ағза	Гүлді өсімдіктермен жалпы танысу. Гүл, тұқымы, тамыры, сабағы, жапырағы, өсімдік – біртұтас ағза.	7.2.1.2 гүлді өсімдіктердің жерасты мен жерүсті мүшелерін: тамырын, сабағын, жапырағын, гүлін, жемісін (күзде гүлдейтін өсімдіктер негізінде) көрсету және атау 7.2.2.2 гүлдің құрылысы туралы түсініктерін болуы 7.2.2.3 гүлдеудің білу және ажырату (шоқ, шатырашүл, масақ, собық, себетше) 7.2.2.4 гүлді өсімдіктерді тозаңдандыру маңызын түсіну, тозаңдандыру тәсілдерін білу, құрғыш шөп туралы түсінігін болуы 7.2.2.5 шырынды және құрғақ жемістерді ажырату, жемістер мен тұқымдар қалай пайда болатынын, өсімдіктердің тұқымдары қалай таралатынын айту 7.2.2.6 қос жарнақты өсімдіктердің құрылысы туралы айту (үрме бұршақ негізінде) 7.2.2.7 дара жарнақты өсімдіктер тұқымдарының құрылысы туралы айту (бидай негізінде) 7.2.2.8 тұқымның өнуі үшін қандай жағдайлар қажет екенін түсіну 7.2.2.9 шығынды және шығымсыз тұқымдарды ажырату 7.2.2.10 тұқымдарды ағу агротехникасын білу (мерзімдері, топыраққа егу тереңдігі) 7.2.2.11 тамырдың маңызын түсіндіру, оның құрылысы мен дамуы туралы айту. Оның құрылысы. Тамыр түкшелері 7.2.2.12 тамыр түкшелерінің маңызын түсіндіру 7.2.2.13 тамыр жүйелерінің түрлерін білу және атау (әзекті, шашақты) 7.2.2.14 түрі өзгертілген тамырларды білу және атау (тамыр жеміс, тамыр түйнек) 7.2.2.15 жапырақтардың сыртқы құрылысы туралы айту 7.2.2.16 қарапайым және күрделі жапырақтарды ажырату 7.2.2.17 хлорофилл туралы түсінігін болуы 7.2.2.18 өсімдік тіршілігіндегі жапырақтардың маңызы – жапырақтардағы нәрлі заттардың жарыққа пайда болуын түсіндіру 7.2.2.19 жапырақтармен судың булану маңызын түсіндіру 7.2.2.20 жапырақтардың түсінің маңызын түсіндіру
Практикалық жұмыстар: тұқымның өнуін анықтау, жапырақтың түскен нұсқаларын жинау	Тамыр	7.2.2.11 тамырдың маңызын түсіндіру, оның құрылысы мен дамуы туралы айту. Оның құрылысы. Тамыр түкшелері 7.2.2.12 тамыр түкшелерінің маңызын түсіндіру 7.2.2.13 тамыр жүйелерінің түрлерін білу және атау (әзекті, шашақты) 7.2.2.14 түрі өзгертілген тамырларды білу және атау (тамыр жеміс, тамыр түйнек) 7.2.2.15 жапырақтардың сыртқы құрылысы туралы айту 7.2.2.16 қарапайым және күрделі жапырақтарды ажырату 7.2.2.17 хлорофилл туралы түсінігін болуы 7.2.2.18 өсімдік тіршілігіндегі жапырақтардың маңызы – жапырақтардағы нәрлі заттардың жарыққа пайда болуын түсіндіру 7.2.2.19 жапырақтармен судың булану маңызын түсіндіру 7.2.2.20 жапырақтардың түсінің маңызын түсіндіру
2-тоқсан		
2.2 Өсімдік – біртұтас ағза	Діңбек. Минералды заттар мен судың діңбек бойымен ауысуы	7.2.2.21 ағаш сабақтың ішкі құрылысы мен маңызы туралы, қабықтың, түзуші ұлпаның рөлін айту 7.2.2.22 жылдық шеңбердің маңызын түсіну 7.2.2.23 сабақтардың әр түрлілігін ажырату (тік тұратын, ирелен, жабысқақ, төселмей, ықшамдалған) 7.2.2.24 өзгерген өркен туралы түсінігін болуы (жер үсті және жер асты); тамыр сабақ, түйнек, бадана, олардың биологиялық және практикалық рөлдері 7.2.2.25 өсімдік ағзасының мекендеу ортасымен өзара байланысын түсіну 7.2.2.26
2.3 Бактериялар, саңырауқұлақтар, мүктер, қырық-жапырақтар	Өсімдіктер әлемінің көптірлілігі: бактериялар, саңырауқұлақтар, мүктер мен қырықжапырақтар. Өсу жерлері	7.2.3.1 бактериялар туралы жалпы түсінігін болуы: көбеюі мен таралуы, табиғаттағы және адам өміріндегі маңызы 7.2.3.2 қалпақты саңырауқұлақтың құрылысын білу; жемісті денені, саңырауқұлақ жіпшесін; жеуге жарамды және улы саңырауқұлақтарды ажырату; саңырауқұлақтарды теру ережелерін білу және орындау 7.2.3.3 көпжылдық споралы өсімдіктер ретінде мүк туралы түсінігін болуы 7.2.3.4 мүктердің өсу орнын атау; шымтезектің пайда болуы мен оның қолданылуы туралы айту 7.2.3.5 қырықжұлдықтардың құрылысы, өсу орындары туралы айту 7.2.4.1 Қазақстанның орманды даласын өсімдіктерін білу және атау: қызыл, көктерек; сыртқы құрылысының ерекшеліктерін атау; табиғаттағы және адам өміріндегі маңызын түсіну 7.2.4.2 Қазақстан тауларының ылқанды өсімдіктерін білу және атау: қарағай, шырша; сыртқы құрылысының ерекшеліктерін атау; табиғаттағы және адам өміріндегі маңызын түсіну 7.2.4.3 Қазақстан тауларының бұталы өсімдіктерін білу және атау: шырғанақ, итмұрты; сыртқы құрылысының ерекшеліктерін атау; табиғаттағы және адам өміріндегі маңызын түсіну
2.4 Қазақстанның ағаш өсімдіктері	Қазақстанның орманды даласын өсімдіктерін білу және атау: қызыл, көктерек; сыртқы құрылысының ерекшеліктерін атау; табиғаттағы және адам өміріндегі маңызын түсіну	7.2.4.1 Қазақстанның орманды даласын өсімдіктерін білу және атау: қызыл, көктерек; сыртқы құрылысының ерекшеліктерін атау; табиғаттағы және адам өміріндегі маңызын түсіну 7.2.4.2 Қазақстан тауларының ылқанды өсімдіктерін білу және атау: қарағай, шырша; сыртқы құрылысының ерекшеліктерін атау; табиғаттағы және адам өміріндегі маңызын түсіну 7.2.4.3 Қазақстан тауларының бұталы өсімдіктерін білу және атау: шырғанақ, итмұрты; сыртқы құрылысының ерекшеліктерін атау; табиғаттағы және адам өміріндегі маңызын түсіну
	Қазақстан тауларының бұталы өсімдіктері	7.2.4.3 Қазақстан тауларының бұталы өсімдіктерін білу және атау: шырғанақ, итмұрты; сыртқы құрылысының ерекшеліктерін атау; табиғаттағы және адам өміріндегі маңызын түсіну

	Қазақстанның жемісті өсімдіктері	7.2.4.4 Қазақстанның жемісті өсімдіктері: алма ағашын, алмұрт, алхоры, өрік, грек жаңғағын білу және атау; құрылысының ерекшеліктерін атау; піскен жемістерін жинай білу
3-тоқсан		
2.4 Қазақстанның ағаш өсімдіктері	Қазақстанның жемісті өсімдіктері	7.2.4.4 Қазақстанның жемісті өсімдіктері: алма ағашын, алмұрт, алхоры, өрік, грек жаңғағын білу және атау; құрылысының ерекшеліктерін атау; піскен жемістерін жинай білу
	Қазақстанның шөлді аймағының ағаш өсімдіктері	7.2.4.5 Қазақстанның шөлді аймағының ағаш өсімдіктері: ақ және қара көксеуілді білу және атау; сыртқы құрылысының ерекшеліктерін атау; табиғаттағы және адам өміріндегі маңызын түсінуге; әр түрлі ағаштардың суару ерекшеліктерін қолдану, ағаштарды қорғау туралы айту
2.5 Қазақстанның еңке өсімдіктері	Лапагүлділер өсімдіктері. Өсіру, отырғызу, күтім жасау, жинау мен қолдану ерекшеліктері	7.2.5.1 сызықтық; жуа, сарымсақ – көпжылдық көкеіс өсімдіктерді білу және атау; көбеюі мен өсіру ерекшеліктерін, адамның пайдалану тәсілдерін білу
	Ауылдық өсімдіктері. Өсіру, отырғызу, күтім жасау, жинау мен қолдану ерекшеліктері	7.2.5.2 алқа тұқымдастар: картопты, қызанақты, баяндын, бұрышты білу және атау; өсіру ерекшеліктерін: егу, күту, жинау; адамның пайдалану тәсілдерін білу
	Бұршақ тұқымдастар. Өсіру, отырғызу, күтім жасау, жинау мен қолдану ерекшеліктері	7.2.5.3 бұршақты: ас бұршақ, лобия, сояны білу және атау; өсіру ерекшеліктерін: егуді, күтуді, жинауды; адамның пайдалану тәсілдерін білу және атау
	Алабота тұқымдастар. Өсіру, отырғызу, күтім жасау, жинау мен қолдану ерекшеліктері	7.2.5.4 алаботалар тұқымдасы: асхана қызылшасын білу және атау; өсіру ерекшеліктерін: егуді, күтуді, жинауды, адамның пайдалану тәсілдерін білу
	Асқабақты өсімдіктері. Өсіру, отырғызу, күтім жасау, жинау мен қолдану ерекшеліктері	7.2.5.5 асқабақты: қияр, асқабақты білу және атау; өсіру ерекшеліктерін: егуді, күтуді, жинауды; адамның пайдалану тәсілдерін білу
	Шаршыгүлді өсімдіктері. Өсіру, отырғызу, күтім жасау, жинау мен қолдану ерекшеліктері	7.2.5.6 крестгүлділер: орамжапырақты білу және атау; орамжапырақтың әр түрлілігін білу; өсіру ерекшеліктерін, адамның пайдалану тәсілдерін білу
2.6 Қазақстанның ауыл-шаруашылық өсімдіктері	Дәнді-дағылдар. Өсіру, отырғызу, күтім жасау, жинау мен қолдану ерекшеліктері	7.2.6.1 дәнді дағылдар: бидай, қарабидай, арпа, сопы, жүгеріні білу және атау; олардың құрылысының ерекшеліктерін (тамыр жүйесі, сабағы, жалпырағы, гүл шоғыры) білу
		7.2.6.2 дәнді дағылдар өнімін алу шарттарын атау; шаруашылықта пайдалану ерекшеліктері
4-тоқсан		
2.6 Қазақстанның ауыл-шаруашылық өсімдіктері	Бақша дақылдары. Өсіру, отырғызу, күтім жасау, жинау мен қолдану ерекшеліктері	7.2.6.3 бақша дақылдары: қарбыз және қауынды білу және атау; Қазақстан жағдайында өсіру ерекшеліктерін, адамның пайдалануын білу
	Техникалық дақылдар. Өсіру, отырғызу, күтім жасау, жинау мен қолдану ерекшеліктері	7.2.6.4 техникалық дақылдар: қант қызылшасы, мақта, күнбағыс, темекіні білу және атау; өсіру ерекшеліктерін, адамның пайдалануын білу
2.7 Қазақстанның шөптеіс өсімдіктері	Қазақстанның шөптеіс өсімдіктері. Бау-бақша өсімдіктері. Қазақстанның шөптеіс өсімдіктері, дәрілік өсімдіктер, улы шөптер	7.2.7.1 дәрілік өсімдіктерді білу және атау; турмыста пайдалану тәсілдерін білу
		7.2.7.2 улы шөптерді білу және атау; улы өсімдіктермен қауіпсіздік ережелерін білу және ұстану
2.8 Сәндік гүл өсімдіктер	Күрделігүлділер, беліме өсімдіктері. Практикалық жұмыстар: беліме өсімдіктерін қайта отырғызу бойынша жұмыс. Бақша мен жер телімінде көпсу және отау.	7.2.8.1 күрделігүлділер: біржылдық гүлді өсімдіктер – қырызығұл, барығұл, шырағыл, екіжылдық өсімдік – дәстүрғұл, көпжылдық гүлді өсімдік – нарыз-гүлді білу және атау; сыртқы құрылысының ерекшеліктерін және осы өсімдіктерді өсіруді білу
		7.2.8.2 беліме гүлдері, оларды көбейту және өсіру ерекшеліктері туралы жалпы мәліметтерді болу; вегетативтік жолмен көбейте білу және оларды күту

(Жалғасы. Басы 13-14-беттерде)																	
6) шөл және шөлейтті аймақ. Картадағы орналасуы. Жер беті. Пайдалы қазбалар. Климат. Өзендер. Сүмен қамтамасыз ету мәселесі. Шөл даланың табиғат ерекшелігі. Өсімдік әлемі. Жануарлар әлемі Шөл даладағы қалалар. Шөл аймағының табиғатын қорғау;																	
7) субтропиктер аймағы. Картадағы орналасуы. Жер беті. Климат. Субтропиканың табиғат ерекшелігі. Өсімдіктер мен жануарлар әлемі. Субтропик аймағының тұрғындары, олардың негізгі кәсібі. Субтропика аймағының курортты қалалары. Табиғатты қорғау;																	
8) таулы аймақтар. Картадағы орналасуы. Тегіс беті. Пайдалы қазбалар. Климат. Таудағы биіктік белдеулігі. Таудың өсімдіктер мен жануарлар әлемі. Тұрғындары, олардың негізгі кәсібі. Қалалары. Табиғатты қорғау. Қорықтар;																	
9) Қазақстан табиғаты. Тәуелсіз Қазақстанның құрылуы. Саяси және физикалық картадағы орналасуы. Рельефтің негізгі формалары. Пайдалы қазбалар. Рельефтің табиғатқа, шаруашылыққа және адам өміріне ықпалы. Ішкі сулардың ерекшеліктері. Өзендердің Қазақстан территориясына болуы. Өзендер мен көлдерді шаруашылыққа пайдалану. Суларды қорғау. Өсімдіктердің алуан түрлілігі. Табиғаттағы және адам өміріндегі өсімдіктердің мәні. Қазақстанның табиғи аймақтары: орманды-далалық, дала, шөлді және таулы аймақ;																	
26. 8-сыныққа арналған «География» оқу пәнінің базалық мазмұны:																	
1) мұхиттар. Атлантикалық мұхит. Солтүстік мұзды мұхит. Тынық мұхиты, Үнді мұхиты. Шаруашылық мәні. Кеме қатынасы.																	
2) материктер. Африка: географиялық орналасуы және жағалау көрінісі. Аралдар мен түбектер. Рельефтің, климаттың және табиғи жағдайының ерекшеліктері. Тропикалық орманның өсімдіктері мен жануарлары. Саванна мен африка шөл аймағының өсімдіктері мен жануарлары. Табиғатты қорғау. Африка тұрғындары. Африка мемлекеттері, олардың астаналары. Австралия: географиялық орналасуы мен жағалау көрінісі. Аралдар. Рельефтің, климаттың ерекшелігі. Н.Н. Миклухо-Маклайдың Австралияға саяхаты. Австралияның табиғат ерекшелігі. Австралия тұрғынары. Антарктида: географиялық орналасуы. Антарктиданы орыс-тенішшілерімен ашылуы. Табиғат ерекшелігі. Солтүстік Америка: географиялық орналасуы. Жағалау көрінісі. Аралдар мен түбектер. Рельеф. Климат. Өзендер мен көлдер. Солтүстік Американың табиғат ерекшеліктері. Тұрғындары. Солтүстік Америка мемлекеттері (мұғалімнің таңдауы бойынша). Оңтүстік Америка: географиялық орналасуы, жағалау көрінісі. Рельеф, климат, өзендер. Табиғат ерекшеліктері, тұрғындары, мемлекеттері (мұғалімнің таңдауы бойынша). Евразия: географиялық орналасуы. Еуропа мен Азия арасындағы шартты шекара. Евразия жағалау көрінісі. Ірі аралдар мен түбектер. Рельеф. Климат Табиғат жағдайының алуан түрлілігі. Евразия табиғатының алуан түрлілігі. Евразия өзендері мен көлдері. Өсімдіктер мен жануарлар әлемі. Табиғатты қорғау бойынша Халықаралық серіктестігі. Евразия тұрғындары;																	
3) Еуропа мемлекеті. Ұлыбритания. Франция. Германия. Испания. Италия. Сербия. Хорватия. Финляндия. Швеция. Норвегия. Болгария. Картадағы орналасуы;																	
4) Азия мемлекеттері. Түркия. Иран. Ирак. Ауғанстан. Монғол. Қытай. Үндістан. Корея. Жапония. Картадағы орналасуы;																	
5) Қазақстан және жақын шетел елдері. Қазақстан – географиялық орналасуы. Табиғат жағдайы мен ресурстары. Халқы. Ірі қалалар. Ресей: географиялық орналасуы, табиғат жағдайы мен ресурстары, халқы, ірі қалалары. Орта Азия мемлекеттері: Өзбекстан, Түркіменстан, Тәжікстан, Қырғызстан. Географиялық орналасуы, табиғат жағдайы мен ресурстары, халқы, ірі қалалары. Қазақ республикалары: Грузия, Әзірбайжан, Армения, Молдова, Украина. Беларусь. Беларусь. Эстония, Латвия, Литва. Географиялық орналасуы. табиғат жағдайы мен ресурстары, халқы, ірі қалалары.																	
27. 9-сыныққа арналған «География» оқу пәнінің базалық мазмұны:																	
1) Қазақстан табиғаты мен табиғи ресурстары. Табиғи ресурстарының алуан түрлілігі. Тегіс беті мен пайдалы қазбалар. Климат, оның жерді өңдеуге ықпалы. Су көздері. Қазақстанның өсімдіктері және жануарлар әлемі. Жер ресурстары;																	
2) Қазақстан тұрғындары;																	
3) Қазақстан шаруашылығына жалпы шолу шаруашылықтың жетекші салалары: өнеркәсіп, ауылшаруашылығы, көлік. Өнеркәсіп орындарының түрлері. Ауылшаруашылығы. Ауылшаруашылығының негізгі салалары, түрлері. Көлік, көлік түрлері;																	
4) Қазақстанның экономикалық аудандарының географиясы. Экономикалық аудан туралы түсінік. Орталық Қазақстан. Батыс Қазақстан. Солтүстік Қазақстан. Оңтүстік Қазақстан Шығыс Қазақстан. Географиялық орналасуы. Табиғи аймақтары, қойнау байлықы. Қалалары;																	
5) өз облысының географиясы. Картадағы орналасуы, шекарасы. Тегіс беті мен пайдалы қазбалар. Табиғат жағдайының ерекшелігі. Өсімдіктер және жануарлар әлемі. Тұрғындары. Шауашылық сипаты. Көлігі.																	
28. Оқыту мақсаттарының жүйесі. Бағдарламада күтілетін нәтижелер түрінде өр бөлімше үшін берілген оқыту мақсаттары қамтылған.																	
29. Мұғалім өр бөлімшенің мақсаттарын жүзеге асыру кезектілігіне өзгерістер енгізу, сондай-ақ білім алушылардың мүмкіндіктерін ескере отырып, оқушылар хабарлайтын географиялық мәліметтердің тереңдігі мен көлемін реттеу құқығына ие.																	
4-тарау. Оқыту мақсаттарының жүйесі																	
30. Бағдарламада оқу мақсаттарын қолдану қолайлығы және мониторинг жүргізу үшін кодтар берілген. Кодтағы бірінші сан сыныпты, екінші – бөлімді, үшінші – бөлімшені, төртінші сан оқу мақсатының нөмірленуін білдіреді. Мысалы, 7.2.1.4 кодында: «7» - сынып, «2» - бөлім, «2.1» - бөлімше, «4» - оқу мақсатының реттік нөмірі.																	
31. Оқыту мақсаттары бойынша күтілетін нәтижелер:																	
1) 1-бөлім «Физикалық географияның бастапқы курсы»:																	
1-кесте																	
<table><tr><th colspan="2">6-сынып</th></tr><tr><th>Бөлімше</th><th>Оқыту мақсаттары:</th></tr><tr><td>1.1 География нені зерттейді</td><td>6.1.1.1 география Жер табиғатын, халықты және оның шаруашылық әрекетін зерттейтінін білу 6.1.1.2 Күнiң биіктігінің және ауа-райының өзгерістеріне бақылау жүргізу; ауа-райы компоненттерін: жауын-шашынды, желді, бұлтты білу және атау, жыл мезгілдерінің белгілерін атап шығу 6.1.1.3 өзiңiң жері мен халықтың еңбегі туралы қарапайым географиялық мәліметтердің болуы</td></tr><tr><td>1.2 Аймаққа бағдарлану</td><td>6.1.2.1 көкжиекке анықтама беру, көкірек жақтарын атау 6.1.2.2 Күн, жергілікті белгілер мен табиғи объектілер бойынша көкірек жақтарын анықтау 6.1.2.3 тұрбағдар құрылысымен бағыт алу, тілінің белгіленуін түсіну</td></tr><tr><td>1.3 План және карта</td><td>6.1.2.4 тұрбағдарды қолдану арқылы жеріне бағдарлану 6.1.3.1 суретті және заттың планын ажырату 6.1.3.2 мәсхаттағы туралы түсінігінiң болуы; ара қашықтықты өлшеу және мұғалім басшылығымен мәсхатта бойынша оларды планда бейнелеу 6.1.3.3 мұғалім басшылығымен сынып планын, мектеп учаскесін құру 6.1.3.4 іскерлік ойындарда, жағдаяттық талпысрмаларды шешу кезінде планды қолдану 6.1.3.5 жер планының шартты белгілерін түсіну; шартты белгілер бойынша қарапайым белгілерді оқу 6.1.3.6 планды және географиялық картаны ажырату 6.1.3.7 план және карта бойынша жер бағыттарын анықтау, мұғалім басшылығымен пландағы және контурлық картадағы бағыттарды белгілеу 6.1.3.8 шартты түстер мен физикалық картадағы белгілерді түсіну (шекаралар, қалалар, теңіздер, өзендер, арықтар, жазықтар, таулар) 6.1.3.9 географиялық картаның тағайындауын түсіну; Қазақстанның физикалық картасы туралы түсінігінiң болуы</td></tr><tr><td>1.4 Жер бетінің формалары</td><td>6.1.4.1 жергілікті жердің бедері, оның негізгі формалары туралы түсінігінiң болуы 6.1.4.2 әксурсия іздері бойынша өзінiң жергілікті жерінің ерекшеліктеріне өз бақылауларын айту 6.1.4.3 тегіс және адыры жызықтарды ажырату; теңіз деңгейінің биіктігі бойынша жазықтарды ажырату (ойпат, қырат, үстірт) 6.1.4.4 физикалық картада жазықтардың орналасуын көрсету 6.1.4.5 жыралардың пайда болу себептерін, жыралармен күресу жолдарын атау 6.1.4.6 таулар биіктігі бойынша ажыратылатынын түсіну 6.1.4.7 физикалық картада таулардың орналасуын көрсету 6.1.4.8 дымылқ құмнан, балшықтан, ермексаздан жазықтың, төбешіктің, таудың, жыраның үлгісін жасау 6.1.4.9 Қазақстанның физикалық картасында жер бетінің формаларын көрсету 6.1.4.10 жер сілкінісінiң және жанартаудың атқылауының себептері мен көріністерін атау</td></tr><tr><td>1.5 Жер бетіндегі су</td><td>6.1.5.1 өмір сүру үшін Жер бетіндегі судың маңызын айту 6.1.5.2 табиғаттағы су айналымын сипаттау 6.1.5.3 бұлақтың пайда болуы, қудықтың, су құбырының тағайындауын қолданылуы туралы, адамның суды үнемдеп пайдалануы туралы айту 6.1.5.4 өзен белгілерін атау, қасиеттері бойынша таудағы және жазықтағы өзендерді ажырату; адамның өзендерді пайдалануы туралы айту 6.1.5.5 көлдерді, су қоймаларын, тоғандарды атау және ажырату; балықтарды, құстарды өсіру туралы айту 6.1.5.6 батпақтар, құстарды құрату жолдары туралы түсінігінiң болуы 6.1.5.7 мұхиттар мен теңіздерді ажырату; табиғи құбылыстар: құйың, дауыл, цунами туралы түсінігінiң болуы 6.1.5.8 аралдар мен түбектердің белгілерін ажырату 6.1.5.9 біздің жергілікті жердің су қоймалары туралы айту; суды ластандан қорғау жолдарын атау</td></tr><tr><td>1.6 Жер шары</td><td>6.1.6.1 Жер, Күн, Ай туралы жалпы түсініктерінің болуы 6.1.6.2 планета ретінде Жер туралы түсінігінiң болуы; Жердің шар тәріздес екеніне дәлелінің болуы 6.1.6.3 жер шарының үлгісін ермексас немесе саздан жасау, оқда экватор мен полюстарды белгілеу 6.1.6.4 Жердің алғашқы ғарышкерінің және Қазақстанның алғашқы ғарышкерлерінің өсімдерін атау (Ю.Гагарин, Т.Әубәкіров, Т.Мұсабаев) 6.1.6.5 глобус – жер шарының үлгісі екенін түсіну; глобуста экваторды, полюстарды көрсете білуі; глобуста құрлық пен суды бейнелеу ерекшеліктерін түсіну</td></tr></table>		6-сынып		Бөлімше	Оқыту мақсаттары:	1.1 География нені зерттейді	6.1.1.1 география Жер табиғатын, халықты және оның шаруашылық әрекетін зерттейтінін білу 6.1.1.2 Күнiң биіктігінің және ауа-райының өзгерістеріне бақылау жүргізу; ауа-райы компоненттерін: жауын-шашынды, желді, бұлтты білу және атау, жыл мезгілдерінің белгілерін атап шығу 6.1.1.3 өзiңiң жері мен халықтың еңбегі туралы қарапайым географиялық мәліметтердің болуы	1.2 Аймаққа бағдарлану	6.1.2.1 көкжиекке анықтама беру, көкірек жақтарын атау 6.1.2.2 Күн, жергілікті белгілер мен табиғи объектілер бойынша көкірек жақтарын анықтау 6.1.2.3 тұрбағдар құрылысымен бағыт алу, тілінің белгіленуін түсіну	1.3 План және карта	6.1.2.4 тұрбағдарды қолдану арқылы жеріне бағдарлану 6.1.3.1 суретті және заттың планын ажырату 6.1.3.2 мәсхаттағы туралы түсінігінiң болуы; ара қашықтықты өлшеу және мұғалім басшылығымен мәсхатта бойынша оларды планда бейнелеу 6.1.3.3 мұғалім басшылығымен сынып планын, мектеп учаскесін құру 6.1.3.4 іскерлік ойындарда, жағдаяттық талпысрмаларды шешу кезінде планды қолдану 6.1.3.5 жер планының шартты белгілерін түсіну; шартты белгілер бойынша қарапайым белгілерді оқу 6.1.3.6 планды және географиялық картаны ажырату 6.1.3.7 план және карта бойынша жер бағыттарын анықтау, мұғалім басшылығымен пландағы және контурлық картадағы бағыттарды белгілеу 6.1.3.8 шартты түстер мен физикалық картадағы белгілерді түсіну (шекаралар, қалалар, теңіздер, өзендер, арықтар, жазықтар, таулар) 6.1.3.9 географиялық картаның тағайындауын түсіну; Қазақстанның физикалық картасы туралы түсінігінiң болуы	1.4 Жер бетінің формалары	6.1.4.1 жергілікті жердің бедері, оның негізгі формалары туралы түсінігінiң болуы 6.1.4.2 әксурсия іздері бойынша өзінiң жергілікті жерінің ерекшеліктеріне өз бақылауларын айту 6.1.4.3 тегіс және адыры жызықтарды ажырату; теңіз деңгейінің биіктігі бойынша жазықтарды ажырату (ойпат, қырат, үстірт) 6.1.4.4 физикалық картада жазықтардың орналасуын көрсету 6.1.4.5 жыралардың пайда болу себептерін, жыралармен күресу жолдарын атау 6.1.4.6 таулар биіктігі бойынша ажыратылатынын түсіну 6.1.4.7 физикалық картада таулардың орналасуын көрсету 6.1.4.8 дымылқ құмнан, балшықтан, ермексаздан жазықтың, төбешіктің, таудың, жыраның үлгісін жасау 6.1.4.9 Қазақстанның физикалық картасында жер бетінің формаларын көрсету 6.1.4.10 жер сілкінісінiң және жанартаудың атқылауының себептері мен көріністерін атау	1.5 Жер бетіндегі су	6.1.5.1 өмір сүру үшін Жер бетіндегі судың маңызын айту 6.1.5.2 табиғаттағы су айналымын сипаттау 6.1.5.3 бұлақтың пайда болуы, қудықтың, су құбырының тағайындауын қолданылуы туралы, адамның суды үнемдеп пайдалануы туралы айту 6.1.5.4 өзен белгілерін атау, қасиеттері бойынша таудағы және жазықтағы өзендерді ажырату; адамның өзендерді пайдалануы туралы айту 6.1.5.5 көлдерді, су қоймаларын, тоғандарды атау және ажырату; балықтарды, құстарды өсіру туралы айту 6.1.5.6 батпақтар, құстарды құрату жолдары туралы түсінігінiң болуы 6.1.5.7 мұхиттар мен теңіздерді ажырату; табиғи құбылыстар: құйың, дауыл, цунами туралы түсінігінiң болуы 6.1.5.8 аралдар мен түбектердің белгілерін ажырату 6.1.5.9 біздің жергілікті жердің су қоймалары туралы айту; суды ластандан қорғау жолдарын атау	1.6 Жер шары	6.1.6.1 Жер, Күн, Ай туралы жалпы түсініктерінің болуы 6.1.6.2 планета ретінде Жер туралы түсінігінiң болуы; Жердің шар тәріздес екеніне дәлелінің болуы 6.1.6.3 жер шарының үлгісін ермексас немесе саздан жасау, оқда экватор мен полюстарды белгілеу 6.1.6.4 Жердің алғашқы ғарышкерінің және Қазақстанның алғашқы ғарышкерлерінің өсімдерін атау (Ю.Гагарин, Т.Әубәкіров, Т.Мұсабаев) 6.1.6.5 глобус – жер шарының үлгісі екенін түсіну; глобуста экваторды, полюстарды көрсете білуі; глобуста құрлық пен суды бейнелеу ерекшеліктерін түсіну
6-сынып																	
Бөлімше	Оқыту мақсаттары:																
1.1 География нені зерттейді	6.1.1.1 география Жер табиғатын, халықты және оның шаруашылық әрекетін зерттейтінін білу 6.1.1.2 Күнiң биіктігінің және ауа-райының өзгерістеріне бақылау жүргізу; ауа-райы компоненттерін: жауын-шашынды, желді, бұлтты білу және атау, жыл мезгілдерінің белгілерін атап шығу 6.1.1.3 өзiңiң жері мен халықтың еңбегі туралы қарапайым географиялық мәліметтердің болуы																
1.2 Аймаққа бағдарлану	6.1.2.1 көкжиекке анықтама беру, көкірек жақтарын атау 6.1.2.2 Күн, жергілікті белгілер мен табиғи объектілер бойынша көкірек жақтарын анықтау 6.1.2.3 тұрбағдар құрылысымен бағыт алу, тілінің белгіленуін түсіну																
1.3 План және карта	6.1.2.4 тұрбағдарды қолдану арқылы жеріне бағдарлану 6.1.3.1 суретті және заттың планын ажырату 6.1.3.2 мәсхаттағы туралы түсінігінiң болуы; ара қашықтықты өлшеу және мұғалім басшылығымен мәсхатта бойынша оларды планда бейнелеу 6.1.3.3 мұғалім басшылығымен сынып планын, мектеп учаскесін құру 6.1.3.4 іскерлік ойындарда, жағдаяттық талпысрмаларды шешу кезінде планды қолдану 6.1.3.5 жер планының шартты белгілерін түсіну; шартты белгілер бойынша қарапайым белгілерді оқу 6.1.3.6 планды және географиялық картаны ажырату 6.1.3.7 план және карта бойынша жер бағыттарын анықтау, мұғалім басшылығымен пландағы және контурлық картадағы бағыттарды белгілеу 6.1.3.8 шартты түстер мен физикалық картадағы белгілерді түсіну (шекаралар, қалалар, теңіздер, өзендер, арықтар, жазықтар, таулар) 6.1.3.9 географиялық картаның тағайындауын түсіну; Қазақстанның физикалық картасы туралы түсінігінiң болуы																
1.4 Жер бетінің формалары	6.1.4.1 жергілікті жердің бедері, оның негізгі формалары туралы түсінігінiң болуы 6.1.4.2 әксурсия іздері бойынша өзінiң жергілікті жерінің ерекшеліктеріне өз бақылауларын айту 6.1.4.3 тегіс және адыры жызықтарды ажырату; теңіз деңгейінің биіктігі бойынша жазықтарды ажырату (ойпат, қырат, үстірт) 6.1.4.4 физикалық картада жазықтардың орналасуын көрсету 6.1.4.5 жыралардың пайда болу себептерін, жыралармен күресу жолдарын атау 6.1.4.6 таулар биіктігі бойынша ажыратылатынын түсіну 6.1.4.7 физикалық картада таулардың орналасуын көрсету 6.1.4.8 дымылқ құмнан, балшықтан, ермексаздан жазықтың, төбешіктің, таудың, жыраның үлгісін жасау 6.1.4.9 Қазақстанның физикалық картасында жер бетінің формаларын көрсету 6.1.4.10 жер сілкінісінiң және жанартаудың атқылауының себептері мен көріністерін атау																
1.5 Жер бетіндегі су	6.1.5.1 өмір сүру үшін Жер бетіндегі судың маңызын айту 6.1.5.2 табиғаттағы су айналымын сипаттау 6.1.5.3 бұлақтың пайда болуы, қудықтың, су құбырының тағайындауын қолданылуы туралы, адамның суды үнемдеп пайдалануы туралы айту 6.1.5.4 өзен белгілерін атау, қасиеттері бойынша таудағы және жазықтағы өзендерді ажырату; адамның өзендерді пайдалануы туралы айту 6.1.5.5 көлдерді, су қоймаларын, тоғандарды атау және ажырату; балықтарды, құстарды өсіру туралы айту 6.1.5.6 батпақтар, құстарды құрату жолдары туралы түсінігінiң болуы 6.1.5.7 мұхиттар мен теңіздерді ажырату; табиғи құбылыстар: құйың, дауыл, цунами туралы түсінігінiң болуы 6.1.5.8 аралдар мен түбектердің белгілерін ажырату 6.1.5.9 біздің жергілікті жердің су қоймалары туралы айту; суды ластандан қорғау жолдарын атау																
1.6 Жер шары	6.1.6.1 Жер, Күн, Ай туралы жалпы түсініктерінің болуы 6.1.6.2 планета ретінде Жер туралы түсінігінiң болуы; Жердің шар тәріздес екеніне дәлелінің болуы 6.1.6.3 жер шарының үлгісін ермексас немесе саздан жасау, оқда экватор мен полюстарды белгілеу 6.1.6.4 Жердің алғашқы ғарышкерінің және Қазақстанның алғашқы ғарышкерлерінің өсімдерін атау (Ю.Гагарин, Т.Әубәкіров, Т.Мұсабаев) 6.1.6.5 глобус – жер шарының үлгісі екенін түсіну; глобуста экваторды, полюстарды көрсете білуі; глобуста құрлық пен суды бейнелеу ерекшеліктерін түсіну																

6.1.6.6 жартышардағы физикалық карта туралы түсінігінiң болуы; физикалық картада Жер суы мен құрлықты бөліп көрсету																			
6.1.6.7 глобуста және жартышар картасында мұхиттарды көрсету																			
6.1.6.8 глобуста және жартышар картасында материктерді көрсету (Еуразия, Африка, Солтүстік Америка, Оңтүстік Америка, Австралия, Антарктида)																			
6.1.6.9 контурлы картада материктер мен мұхиттарды белгілеу																			
6.1.6.10 алғашқы жер шарын айналуды сахатын атау																			
6.1.6.11 Жерде өмір сүру үшін Күннің маңызын түсіндіру; жер бетін Күнмен жарықтандыру және қыздыру (тік, көлбеу және жылжымалы күн сәулелерін) ерекшелігін түсіну																			
6.1.6.12 ауа райынан климатты ажырату; климаттың негізгі типтерін сипаттау																			
6.1.6.13 жарықтылық белдеулерді атау: ыстық, қоңыржай, салқын																			
6.1.6.14 жарықтылық белдеу бейнесін глобуста және жартышар картасында тану																			
6.1.6.15 тропикалық, қоңыржай және полярлық белдеулердің табиғатын сипаттау																			
1.7 Қазақстан-ның физикалық картасы	6.1.7.1 өмір сүретін елің, өз Отаныңның астанасын атау																		
	6.1.7.2 Қазақстанның орналасуын глобуста, жартышар картасында, физикалық картада көрсету																		
	6.1.7.3 Қазақстанның физикалық картасында теңіз және құрлық шекараларын көрсету																		
	6.1.7.4 контурлық картада Қазақстанның шекарасын белгілеу																		
	6.1.7.5 Қазақстанның физикалық картасында Каспий теңізің, Арал теңізің көрсету және атау																		
	6.1.7.6 Қазақстандағы ірі көн орындарын көрсету және атау																		
	6.1.7.7 Қазақстанның жер бетіне жалпы сипаттама беру (жазықтар, қыраттар, таулар)																		
	6.1.7.8 Қазақстанның физикалық картасында Шығыс-Еуропа жазығын, Батыс-Сібір жазығын, Тұран жазығын көрсету және атау																		
	6.1.7.9 Қазақстанның физикалық картасында Қазақстанның өзендері мен көлдерін көрсету және атау (Балхаш көлі, Алакөл көлі, Ертіс өзені, Орал өзені, Сырдария өзені, Іле өзені)																		
	6.1.7.10 Қазақстанның контурлы картасына зерделенген объектілердің атауларын түсіру																		
2) 2-бөлім «Қазақстанның және ТМД-ға кіретін елдердің физикалық географиясы»:																			
2-кесте																			
<table><tr><th colspan="2">7-сынып</th></tr><tr><th>Бөлімше</th><th>Оқыту мақсаттары:</th></tr><tr><td>2.1 Физикалық картадағы ТМД шекаралары</td><td>7.2.1.1 тәуелсіз Қазақстан мемлекетінің құрылу күнін атау физикалық және саяси картада Қазақстанның географиялық жағдайын көрсету 7.2.1.2 ТМД-ның құрылу күнін атау; физикалық картада ТМД-ның географиялық жағдайын, ТМД-ның құрлық және теңіз шекараларын көрсету; ТМД бедерінің ерекшеліктерін сипаттау 7.2.1.3 физикалық картада ТМД-ның ірі туаларын, жазықтарын, ірі өзендері мен көлдерін көрсету 7.2.1.4 ТМД-ның табиғи жағдайларының әркіпінлігі туралы жалпы түсінігінiң болуы; ТМД елдерінің территориясындағы табиғи аймақтарды атау, олардың картада орналасуын көрсету 7.2.2.1 арктикалық аймақ шекараларын картада көрсету 7.2.2.2 контурлы картада арктикалық аймақ шекараларын белгілеу және бөлу 7.2.2.3 арктикалық аймақтың климатын сипаттау, оның табиғи жағдайларға өсерін түсіндіру 7.2.2.4 арктикалық аймақтың өсімдік және жануарлар әлемін сипаттау; табиғатты қорғау тәсілдерін атау 7.2.2.5 арктикалық аймақтың халқына, оның негізгі тіршілігіне мінездеме беру 7.2.2.6 Солтүстік Мұзды мұхит теңіздерін атау, навигация ерекшеліктерін сипаттау; контурлы картаға солтүстік теңіз жолын түсіру</td></tr><tr><td>2.3 Тундра аймағы</td><td>7.2.3.1 тундра аймақтарының шекараларын картада көрсету; контурлы картада тундра шекараларын белгілеу және бөлу; тундра аймағының аралдары мен түбектерін атау, ірі қалаларды және кемежайларды атау, оларды картада көрсету 7.2.3.2 бедерді сипаттау және пайдалы қазбаларды атау 7.2.3.3 тундраның климатына, су қоймасына сипаттама беру 7.2.3.4 тундраның өсімдік және жануарлар әлемін сипаттау 7.2.3.5 халыққа және оның негізгі тіршілігіне сипаттама беру 7.2.3.6 солтүстіктің экологиялық проблемаларын; тундра табиғатын қорғау жолдарын түсіндіру</td></tr><tr><td>2.4 Орман аймағы</td><td>7.2.4.1 орман аймағын картада көрсету; орман аймағының шекараларын картада көрсету; контурлы картада орман аймағының шекараларын белгілеу және бөлу; орман аймағының ірі қалаларын контурлы картаға түсіру 7.2.4.2 бедерді сипаттау және пайдалы қазбаларды атау 7.2.4.3 орман аймағының климатына сипаттама беру, өзендерді, көлдерді, арықтарды атау 7.2.4.4 өсімдік әлемінің өсімдіктер гербарийлеріне сүйеніп арқылы орман аймағының өсімдік әлемін сипаттау; қылқанды (тайға) ормандарды, аралас және жапырақты ормандарды ажырату; өсімдік әлемінің кестелерін топтау 7.2.4.5 орман аймағының жануарлар әлемін сипаттау; терісі бағалы аңдарға сипаттама беру; орман жануарларының білі туралы әңгіме құрастыру 7.2.4.6 орман аймағының халқын және оның негізгі тіршілігін; өнеркәсіп, ауыл шаруашылығын сипаттау 7.2.4.7 орман кәсібін сипаттау 7.2.4.8 ормандарды тәртіп ережелерін атау; орманды қорғау қажеттілігін негіздеу</td></tr><tr><td>2.5 Дала аймағы</td><td>7.2.5.1 дала аймағы шекараларын картада көрсету; контурлы картада дала аймағы шекараларын белгілеу және бөлу; ірі қалаларды контурлы картаға түсіру 7.2.5.2 бедерлер мен пайдалы қазбалардың ерекшеліктерін сипаттау 7.2.5.3 климатқа сипаттама беру; өзендерді атау және сумен жабдықтау проблемаларын түсіндіру 7.2.5.4 дала өсімдіктерінің гербарийлеріне сүйене отырып, дала өсімдіктері әлемінің ерекшеліктерін сипаттау 7.2.5.5 иллюстрацияға сүйене отырып, дала жауарлары әлемінің ерекшеліктерін сипаттау 7.2.5.6 дала аймағының халқын және оның тіршілігін; өнеркәсіп, ауыл шаруашылығын сипаттау 7.2.5.7 дала аймағының табиғатын қорғау қажеттілігін негіздеу</td></tr><tr><td>2.6 Шөл және шөлейтті аймақ</td><td>7.2.6.1 шөл және шөлейтті аймақтардың шекараларын картада көрсету; шөл және шөлейтті аймақтардың шекараларын контурлы картада белгілеу және бөлу; ірі қалаларды контурлы картаға түсіру 7.2.6.2 бедерлер мен пайдалы қазбалардың ерекшеліктерін сипаттау 7.2.6.3 климатқа сипаттама беру; өзендерді атау және сумен жабдықтау проблемаларын түсіндіру 7.2.6.4 өсімдік гербарийлеріне сүйене отырып, шөлдің өсімдік әлемінің ерекшеліктерін сипаттау 7.2.6.5 иллюстрацияға сүйене отырып, шөл жауарлары әлемінің ерекшеліктерін сипаттау 7.2.6.6 шөлді аймақтың халқын және оның тіршілігін сипаттау</td></tr><tr><td>2.7 Субтропиктер аймағы</td><td>7.2.7.1 субтропиктер аймағының шекараларын картада көрсету; субтропиктер аймағының шекараларын контурлы картада белгілеу және бөлу 7.2.7.2 ірі қалаларды контурлы картаға түсіру 7.2.7.3 бедерлер мен климат ерекшеліктерін сипаттау 7.2.7.4 өсімдік әлемінің ерекшеліктерін сипаттау 7.2.7.5 субтропиктердің жануарлар әлемінің ерекшеліктерін сипаттау 7.2.7.6 халқына және оның негізгі тіршілігіне сипаттама беру 7.2.7.7 субтропиктердің табиғатын қорғау жолдарын айту</td></tr><tr><td>2.8 Таулы аймақтар</td><td>7.2.8.1 таулы аймақтардың орналасуын картада көрсету 7.2.8.2 таулы аймақтардың шекараларын контурлы картада белгілеу 7.2.8.3 бедерлерге сипаттама беру және таулы аймақтардың пайдалы қазбаларын атау 7.2.8.4 климат ерекшеліктерін сипаттау 7.2.8.5 биіктік белдеулігін сипаттау 7.2.8.6 таулы аймақтардың өсімдік және жануарлар әлемінің ерекшеліктерін сипаттау 7.2.8.7 таулы аймақ халқына және оның негізгі тіршілігіне сипаттама беру 7.2.8.8 таулы аймақтың табиғатын қорғау маңыздылығын, қорықтардың міндеттерін негіздеу</td></tr></table>		7-сынып		Бөлімше	Оқыту мақсаттары:	2.1 Физикалық картадағы ТМД шекаралары	7.2.1.1 тәуелсіз Қазақстан мемлекетінің құрылу күнін атау физикалық және саяси картада Қазақстанның географиялық жағдайын көрсету 7.2.1.2 ТМД-ның құрылу күнін атау; физикалық картада ТМД-ның географиялық жағдайын, ТМД-ның құрлық және теңіз шекараларын көрсету; ТМД бедерінің ерекшеліктерін сипаттау 7.2.1.3 физикалық картада ТМД-ның ірі туаларын, жазықтарын, ірі өзендері мен көлдерін көрсету 7.2.1.4 ТМД-ның табиғи жағдайларының әркіпінлігі туралы жалпы түсінігінiң болуы; ТМД елдерінің территориясындағы табиғи аймақтарды атау, олардың картада орналасуын көрсету 7.2.2.1 арктикалық аймақ шекараларын картада көрсету 7.2.2.2 контурлы картада арктикалық аймақ шекараларын белгілеу және бөлу 7.2.2.3 арктикалық аймақтың климатын сипаттау, оның табиғи жағдайларға өсерін түсіндіру 7.2.2.4 арктикалық аймақтың өсімдік және жануарлар әлемін сипаттау; табиғатты қорғау тәсілдерін атау 7.2.2.5 арктикалық аймақтың халқына, оның негізгі тіршілігіне мінездеме беру 7.2.2.6 Солтүстік Мұзды мұхит теңіздерін атау, навигация ерекшеліктерін сипаттау; контурлы картаға солтүстік теңіз жолын түсіру	2.3 Тундра аймағы	7.2.3.1 тундра аймақтарының шекараларын картада көрсету; контурлы картада тундра шекараларын белгілеу және бөлу; тундра аймағының аралдары мен түбектерін атау, ірі қалаларды және кемежайларды атау, оларды картада көрсету 7.2.3.2 бедерді сипаттау және пайдалы қазбаларды атау 7.2.3.3 тундраның климатына, су қоймасына сипаттама беру 7.2.3.4 тундраның өсімдік және жануарлар әлемін сипаттау 7.2.3.5 халыққа және оның негізгі тіршілігіне сипаттама беру 7.2.3.6 солтүстіктің экологиялық проблемаларын; тундра табиғатын қорғау жолдарын түсіндіру	2.4 Орман аймағы	7.2.4.1 орман аймағын картада көрсету; орман аймағының шекараларын картада көрсету; контурлы картада орман аймағының шекараларын белгілеу және бөлу; орман аймағының ірі қалаларын контурлы картаға түсіру 7.2.4.2 бедерді сипаттау және пайдалы қазбаларды атау 7.2.4.3 орман аймағының климатына сипаттама беру, өзендерді, көлдерді, арықтарды атау 7.2.4.4 өсімдік әлемінің өсімдіктер гербарийлеріне сүйеніп арқылы орман аймағының өсімдік әлемін сипаттау; қылқанды (тайға) ормандарды, аралас және жапырақты ормандарды ажырату; өсімдік әлемінің кестелерін топтау 7.2.4.5 орман аймағының жануарлар әлемін сипаттау; терісі бағалы аңдарға сипаттама беру; орман жануарларының білі туралы әңгіме құрастыру 7.2.4.6 орман аймағының халқын және оның негізгі тіршілігін; өнеркәсіп, ауыл шаруашылығын сипаттау 7.2.4.7 орман кәсібін сипаттау 7.2.4.8 ормандарды тәртіп ережелерін атау; орманды қорғау қажеттілігін негіздеу	2.5 Дала аймағы	7.2.5.1 дала аймағы шекараларын картада көрсету; контурлы картада дала аймағы шекараларын белгілеу және бөлу; ірі қалаларды контурлы картаға түсіру 7.2.5.2 бедерлер мен пайдалы қазбалардың ерекшеліктерін сипаттау 7.2.5.3 климатқа сипаттама беру; өзендерді атау және сумен жабдықтау проблемаларын түсіндіру 7.2.5.4 дала өсімдіктерінің гербарийлеріне сүйене отырып, дала өсімдіктері әлемінің ерекшеліктерін сипаттау 7.2.5.5 иллюстрацияға сүйене отырып, дала жауарлары әлемінің ерекшеліктерін сипаттау 7.2.5.6 дала аймағының халқын және оның тіршілігін; өнеркәсіп, ауыл шаруашылығын сипаттау 7.2.5.7 дала аймағының табиғатын қорғау қажеттілігін негіздеу	2.6 Шөл және шөлейтті аймақ	7.2.6.1 шөл және шөлейтті аймақтардың шекараларын картада көрсету; шөл және шөлейтті аймақтардың шекараларын контурлы картада белгілеу және бөлу; ірі қалаларды контурлы картаға түсіру 7.2.6.2 бедерлер мен пайдалы қазбалардың ерекшеліктерін сипаттау 7.2.6.3 климатқа сипаттама беру; өзендерді атау және сумен жабдықтау проблемаларын түсіндіру 7.2.6.4 өсімдік гербарийлеріне сүйене отырып, шөлдің өсімдік әлемінің ерекшеліктерін сипаттау 7.2.6.5 иллюстрацияға сүйене отырып, шөл жауарлары әлемінің ерекшеліктерін сипаттау 7.2.6.6 шөлді аймақтың халқын және оның тіршілігін сипаттау	2.7 Субтропиктер аймағы	7.2.7.1 субтропиктер аймағының шекараларын картада көрсету; субтропиктер аймағының шекараларын контурлы картада белгілеу және бөлу 7.2.7.2 ірі қалаларды контурлы картаға түсіру 7.2.7.3 бедерлер мен климат ерекшеліктерін сипаттау 7.2.7.4 өсімдік әлемінің ерекшеліктерін сипаттау 7.2.7.5 субтропиктердің жануарлар әлемінің ерекшеліктерін сипаттау 7.2.7.6 халқына және оның негізгі тіршілігіне сипаттама беру 7.2.7.7 субтропиктердің табиғатын қорғау жолдарын айту	2.8 Таулы аймақтар	7.2.8.1 таулы аймақтардың орналасуын картада көрсету 7.2.8.2 таулы аймақтардың шекараларын контурлы картада белгілеу 7.2.8.3 бедерлерге сипаттама беру және таулы аймақтардың пайдалы қазбаларын атау 7.2.8.4 климат ерекшеліктерін сипаттау 7.2.8.5 биіктік белдеулігін сипаттау 7.2.8.6 таулы аймақтардың өсімдік және жануарлар әлемінің ерекшеліктерін сипаттау 7.2.8.7 таулы аймақ халқына және оның негізгі тіршілігіне сипаттама беру 7.2.8.8 таулы аймақтың табиғатын қорғау маңыздылығын, қорықтардың міндеттерін негіздеу
7-сынып																			
Бөлімше	Оқыту мақсаттары:																		
2.1 Физикалық картадағы ТМД шекаралары	7.2.1.1 тәуелсіз Қазақстан мемлекетінің құрылу күнін атау физикалық және саяси картада Қазақстанның географиялық жағдайын көрсету 7.2.1.2 ТМД-ның құрылу күнін атау; физикалық картада ТМД-ның географиялық жағдайын, ТМД-ның құрлық және теңіз шекараларын көрсету; ТМД бедерінің ерекшеліктерін сипаттау 7.2.1.3 физикалық картада ТМД-ның ірі туаларын, жазықтарын, ірі өзендері мен көлдерін көрсету 7.2.1.4 ТМД-ның табиғи жағдайларының әркіпінлігі туралы жалпы түсінігінiң болуы; ТМД елдерінің территориясындағы табиғи аймақтарды атау, олардың картада орналасуын көрсету 7.2.2.1 арктикалық аймақ шекараларын картада көрсету 7.2.2.2 контурлы картада арктикалық аймақ шекараларын белгілеу және бөлу 7.2.2.3 арктикалық аймақтың климатын сипаттау, оның табиғи жағдайларға өсерін түсіндіру 7.2.2.4 арктикалық аймақтың өсімдік және жануарлар әлемін сипаттау; табиғатты қорғау тәсілдерін атау 7.2.2.5 арктикалық аймақтың халқына, оның негізгі тіршілігіне мінездеме беру 7.2.2.6 Солтүстік Мұзды мұхит теңіздерін атау, навигация ерекшеліктерін сипаттау; контурлы картаға солтүстік теңіз жолын түсіру																		
2.3 Тундра аймағы	7.2.3.1 тундра аймақтарының шекараларын картада көрсету; контурлы картада тундра шекараларын белгілеу және бөлу; тундра аймағының аралдары мен түбектерін атау, ірі қалаларды және кемежайларды атау, оларды картада көрсету 7.2.3.2 бедерді сипаттау және пайдалы қазбаларды атау 7.2.3.3 тундраның климатына, су қоймасына сипаттама беру 7.2.3.4 тундраның өсімдік және жануарлар әлемін сипаттау 7.2.3.5 халыққа және оның негізгі тіршілігіне сипаттама беру 7.2.3.6 солтүстіктің экологиялық проблемаларын; тундра табиғатын қорғау жолдарын түсіндіру																		
2.4 Орман аймағы	7.2.4.1 орман аймағын картада көрсету; орман аймағының шекараларын картада көрсету; контурлы картада орман аймағының шекараларын белгілеу және бөлу; орман аймағының ірі қалаларын контурлы картаға түсіру 7.2.4.2 бедерді сипаттау және пайдалы қазбаларды атау 7.2.4.3 орман аймағының климатына сипаттама беру, өзендерді, көлдерді, арықтарды атау 7.2.4.4 өсімдік әлемінің өсімдіктер гербарийлеріне сүйеніп арқылы орман аймағының өсімдік әлемін сипаттау; қылқанды (тайға) ормандарды, аралас және жапырақты ормандарды ажырату; өсімдік әлемінің кестелерін топтау 7.2.4.5 орман аймағының жануарлар әлемін сипаттау; терісі бағалы аңдарға сипаттама беру; орман жануарларының білі туралы әңгіме құрастыру 7.2.4.6 орман аймағының халқын және оның негізгі тіршілігін; өнеркәсіп, ауыл шаруашылығын сипаттау 7.2.4.7 орман кәсібін сипаттау 7.2.4.8 ормандарды тәртіп ережелерін атау; орманды қорғау қажеттілігін негіздеу																		
2.5 Дала аймағы	7.2.5.1 дала аймағы шекараларын картада көрсету; контурлы картада дала аймағы шекараларын белгілеу және бөлу; ірі қалаларды контурлы картаға түсіру 7.2.5.2 бедерлер мен пайдалы қазбалардың ерекшеліктерін сипаттау 7.2.5.3 климатқа сипаттама беру; өзендерді атау және сумен жабдықтау проблемаларын түсіндіру 7.2.5.4 дала өсімдіктерінің гербарийлеріне сүйене отырып, дала өсімдіктері әлемінің ерекшеліктерін сипаттау 7.2.5.5 иллюстрацияға сүйене отырып, дала жауарлары әлемінің ерекшеліктерін сипаттау 7.2.5.6 дала аймағының халқын және оның тіршілігін; өнеркәсіп, ауыл шаруашылығын сипаттау 7.2.5.7 дала аймағының табиғатын қорғау қажеттілігін негіздеу																		
2.6 Шөл және шөлейтті аймақ	7.2.6.1 шөл және шөлейтті аймақтардың шекараларын картада көрсету; шөл және шөлейтті аймақтардың шекараларын контурлы картада белгілеу және бөлу; ірі қалаларды контурлы картаға түсіру 7.2.6.2 бедерлер мен пайдалы қазбалардың ерекшеліктерін сипаттау 7.2.6.3 климатқа сипаттама беру; өзендерді атау және сумен жабдықтау проблемаларын түсіндіру 7.2.6.4 өсімдік гербарийлеріне сүйене отырып, шөлдің өсімдік әлемінің ерекшеліктерін сипаттау 7.2.6.5 иллюстрацияға сүйене отырып, шөл жауарлары әлемінің ерекшеліктерін сипаттау 7.2.6.6 шөлді аймақтың халқын және оның тіршілігін сипаттау																		
2.7 Субтропиктер аймағы	7.2.7.1 субтропиктер аймағының шекараларын картада көрсету; субтропиктер аймағының шекараларын контурлы картада белгілеу және бөлу 7.2.7.2 ірі қалаларды контурлы картаға түсіру 7.2.7.3 бедерлер мен климат ерекшеліктерін сипаттау 7.2.7.4 өсімдік әлемінің ерекшеліктерін сипаттау 7.2.7.5 субтропиктердің жануарлар әлемінің ерекшеліктерін сипаттау 7.2.7.6 халқына және оның негізгі тіршілігіне сипаттама беру 7.2.7.7 субтропиктердің табиғатын қорғау жолдарын айту																		
2.8 Таулы аймақтар	7.2.8.1 таулы аймақтардың орналасуын картада көрсету 7.2.8.2 таулы аймақтардың шекараларын контурлы картада белгілеу 7.2.8.3 бедерлерге сипаттама беру және таулы аймақтардың пайдалы қазбаларын атау 7.2.8.4 климат ерекшеліктерін сипаттау 7.2.8.5 биіктік белдеулігін сипаттау 7.2.8.6 таулы аймақтардың өсімдік және жануарлар әлемінің ерекшеліктерін сипаттау 7.2.8.7 таулы аймақ халқына және оның негізгі тіршілігіне сипаттама беру 7.2.8.8 таулы аймақтың табиғатын қорғау маңыздылығын, қорықтардың міндеттерін негіздеу																		

2.9 Қазақстан табиғаты	7.2.9.1 Қазақстанның географиялық жағдайын физикалық картада көрсету
	7.2.9.2 Қазақстанның шекараларын контурлы картада белгілеу
	7.2.9.3 Қазақстан бедерінің ерекшеліктерін сипаттау; табиғатқа, шаруашылық әрекетке және адам өміріне бедердің өсерін түсіндіру
	7.2.9.4 негізгі пайдалы кен орындарын картада атау және көрсету
	7.2.9.5 Қазақстанның климаттық жағдайларын, оның территориялық ерекшелігін; жергілікті жағдайларды қалыптастыруға және адам денсаулығына өсерін сипаттау
	7.2.9.6 Қазақстанның ішкі суларының ерекшеліктерін сипаттау; Қазақстан территориясы бойынша өзендердің бөлінуін сипаттау, шаруашылыққа өзендер мен көлдерді пайдалану туралы, су көздерін қорғау туралы айту
	7.2.9.7 Қазақстанның өсімдік әлемінің ерекшеліктерін сипаттау; адам өміріндегі өсімдіктердің маңызын түсіндіру; Қазақстанның сирек және азайып бара жатқан өсімдіктер түрлерін атау; өсімдіктерді қорғау маңызын түсіндіру
	7.2.9.8 Қазақстанның жануарлар әлемінің ерекшеліктерін сипаттау; табиғатта және адам өмірінде жануарлардың маңызын түсіндіру; жануарлар әлемін қорғау маңызын түсіндіру
	7.2.9.9 Қазақстанның табиғи аймақтарын: орманды дала, далалы, шөлді, таулы аймақтарын картада көрсету
	7.2.9.10 республика халқына сипаттама беру; Қазақстан территориясында өмір сүріп ұлттар мен халықтарды атау; халықтардың кейбір дәстүрлері мен әдет-ғұрыптарын атау
	7.2.9.11 Қазақстанның астанасын, ірі қалаларын, елдің ғылыми, мәдени және өнеркәсіп орталықтарын атау
3) 3-бөлім «Материктер мен мұхиттар географиясы»:	
3-кесте	
8-сынып	
Бөлімше	Оқыту мақсаттары:
3.1 Мұхиттар	8.3.1.1 география материктер мен мұхиттарды зерттейтін туралы жалпы түсінігінiң болуы; глобуста және жартышар физикалық картасында материктер мен мұхиттарды көрсету
	8.3.1.2 глобуста және жартышар физикалық картасында Атлант мұхитын көрсету және атау; контурлы картада Атлант мұхитын белгілеу және таңбалау; оның шаруашылық маңызын түсіндіру, кеме қатынасы туралы айту
	8.3.1.3 глобуста және жартышар физикалық картасында Солтүстік Мұзды мұхитты көрсету және атау; Солтүстік Мұзды мұхитты контурлы картада белгілеу және таңбалау; оның шаруашылық маңызын түсіндіру, кеме қатынасы туралы айту
	8.3.1.4 глобуста және жартышар физикалық картасында Тынық мұхитын белгілеу және атау; Тынық мұхитты контурлы картада белгілеу және таңбалау, оның шаруашылық маңызын түсіндіру, кеме қатынасы туралы айту
	8.3.1.5 глобуста және жартышар физикалық картасында Үнді мұхитты белгілеу және атау; Үнді мұхитты контурлы картада белгілеу және таңбалау, оның шаруашылық маңызын түсіндіру, кеме қатынасы туралы айту
	8.3.2.1 жартышар физикалық картасында Африканың географиялық жағдайын және жағалау көрінісін көрсету
	8.3.2.2 Мадагаскарды, Сомали түбегін физикалық картада көрсету, атау, контурлы картада белгілеу
	8.3.2.3 Жерорта теңізін, Қызыл теңізді физикалық картада көрсету, атау, контурлы картада белгілеу
	8.3.2.4 Африка бедерін және климатының өр түрлілігін сипаттау; контурлы картада Атлас тауларын, Эфиоп таулы қыратын белгілеу
	8.3.2.5 өзендерді (Ніл, Нигер, Конго), Африка көлдерін (Виктория, Чад), Суэц каналын физикалық картада көрсету, атау, контурлы картада белгілеу
	8.3.2.6 Африканың тропикалық ормандарының өсімдік және жануарлар өлемінің ерекшеліктерін сипаттау
8.3.2.7 африкалық саванналардың өсімдік және жануарлар өлемінің ерекшеліктерін сипаттау	
8.3.2.8 африкалық шөлдердің өсімдік және жануарлар өлемінің ерекшеліктерін сипаттау; Сахара шөлін физикалық картада көрсету	
3.2 Материктер	8.3.2.9 Африка мемлекеттерін, оның астанасын атау (Египет, Эфиопия, Танзания, Оңтүстік Африка Республикасы, Судан – мұғалімнің таңдауы бойынша), зерделенген мемлекеттерді әлемнің саяси картасында көрсету
	8.3.2.10 Африка халқына сипаттама беру, Африка ұлттарының өмірі мен тұрмысын сипаттау
	8.3.2.11 Австралияның географиялық жағдайын және жағалау көрінісін жартышар физикалық картасында көрсету
	8.3.2.12 Жаңа Гвинея аралын физикалық картада көрсету, атау, контурлы картада белгілеу
	8.3.2.13 Австралия бедерін және климатының әр түрлілігін сипаттау
	8.3.2.14 Австралияға Н.Н.Миклухо-Маклаяның саяхаты туралы әңгімелеу
	8.3.2.15 өзендер (Муррей) мен көлдерді физикалық картада көрсету, атау, контурлы картада белгілеу
	8.3.2.16 Австралияның өсімдік және жануарлар өлемінің ерекшеліктерін сипаттау
	8.3.2.17 халыққа (тұрғылықты және келгін) сипаттама беру, Австралия астанасын (Канберра) атау
	8.3.2.18 жартышар физикалық картасында Антарктиданың географиялық жағдайын және жағалау көрінісін көрсету; Оңтүстік полюсті физикалық картада көрсету
	8.3.2.19 Антарктиданың орыс теңіз саяхатшыларымен ашылуы туралы айту; Антарктиданың заманауи зерттеулері туралы айту
8.3.2.20 Антарктиданың бедері мен климатын сипаттау	
8.3.2.21 Антарктиданың өсімдік және жануарлар өлемінің ерекшеліктерін сипаттау; табиғатты қорғау қажеттілігін түсіндіру	
8.3.2.22 жартышар физикалық картасында Солтүстік Американың географиялық жағдайын және жағалау көрінісін көрсету; Американың Колумбпен ашылуы туралы айту	
8.3.2.23 Солтүстік Американың табиғи жағдайларын, бедерін және климатын сипаттау	
8.3.2.24 аралдар мен түбектерді (Гренландия, Куба, Аляска, Флорида, Калифорния), өзендер мен сарқырамаларды (Миссисипи, Миссури, Ниагара), көлдерді (Ұлы көлдер), теңіздерді (Кариб), тауларды (Кордильера) физикалық картада көрсету, атау, контурлы картада белгілеу	
8.3.2.25 Солтүстік Американың өсімдік және жануарлар өлемінің ерекшеліктерін сипаттау	
8.3.2.26 Солтүстік Американың халқына сипаттама беру; Солтүстік Американың мемлекеттері мен астанасын атау (Америка құрама штаттары, Канада, Мексика, Куба – мұғалім таңдауы бойынша); зерделенген мемлекеттерді саяси картада көрсету	
8.3.2.27 жартышар физикалық картасында Оңтүстік Американың географиялық жағдайын және жағалау көрінісін көрсету	
8.3.2.28 Оңтүстік Американың табиғи жағдайларын, бедерін, климатын сипаттау	
8.3.2.29 Отты Жер аралын, Панама каналын, Магеллан бұғазын, Амазон өзенін, Амазонка жазығын, Анд тауын физикалық картада көрсету, атау, контурлы картада белгілеу	
8.3.2.30 Оңтүстік Америка халқына сипаттама беру; Оңтүстік Американың мемлекеттерін және астанасын атау (Бразилия, Аргентина, Перу, Чили – мұғалім таңдауы бойынша); зерделенген мемлекеттерді саяси картада көрсету	
8.3.2.31 жер шарының ұлы материгі – Еуразияның географиялық жағдайын және жағалау көрінісін физикалық картада көрсету, дүние белгілерін атау. Еуропа және Азия, контурлы картада олардың арасынан шартты шекараларды сызу	
8.3.2.32 Еуразияның географиялық жағдайын және жағалау көрінісін: Солтүстік Мұзды және Атлант мұхиттарының теңіздерін физикалық картада көрсету, атау, контурлы картада белгілеу	
8.3.2.33 Еуразияның жағалау көрінісін: Тынық және Үнді мұхиттарының теңіздерін физикалық картада көрсету, атау, контурлы картада белгілеу	
8.3.2.34 Еуразияның табиғи жағдайларын, бедерін, климатын және пайдалы қазбаларын сипаттау	
8.3.2.35 теңіздерді (Солтүстік, Оңтүстік-Қытай, Шығыс-Қытай, Сары, Каспий, Арал), шығанақтарды (Фин, Бенгал, Парсы), аралдарды (Ұлыбритания, Исландия, Жапон Сиджирисы, Индонезия, Шань Лянька); түбектерді (Скандинавия, Апеннин, Балкан, Үндістан, Ұлытауы, Аравия, Кіші Азия), тауларды (Альпі, Пиреней, Алпений, Гималай, Скандинавия), өзендерді (Волга, Дунай, Эльба, Хуанхэ, Янцзы, Инд-Ганг, Сырдария, Әмудария), көлдерді (Байкал, Балхаш) физикалық картада көрсету, атау, контурлы картада белгілеу	
8.3.2.36 Еуразияның өсімдік және жануарлар әлемін сипаттау	
8.3.2.37 Еуразия халқына сипаттама беру; Еуразия ұлттарын атау, олардың мәдениеті мен тұрмысын сипаттау	

(Жалғасы. Басы 13-15-беттерде)		
4.6 Өз облысының географиясы	9.4.5.10 қалаларды: Қазақстан елордасы – Астананы, Қостанайды, Петропавлды, Павлодарды, Қөкшетауды атау және картада көрсету; астананы және ауданның ірі қалаларын контурлы картада бетіне жазу; Қазақстанның Солтүстік экономикалық ауданында ендірілетін пайдалы қазбаларды контурлы картаға түсіру	9.4.5.11 ауданның ауыл шаруашылығы: астық өсіру және мал шаруашылығы туралы айту
	9.4.5.12 Қазақстанның Оңтүстік экономикалық ауданының географиялық жағдайын картада көрсету; Оңтүстік Қазақстанның табиғи аймақтарына сипаттама беру (шелдер мен таулар)	9.4.5.13 химиялық шикізат өндірісі
	9.4.5.14 қалаларды: Алматыны, Таразды, Шымкентті, Талдықорғанды, Түркістанды атау және картада көрсету; ауданның ірі қалаларын контурлы картада бетіне жазу	9.4.5.15 суармалы егішілігі, бағбаншылық, жүзім шаруашылығы туралы айту
	9.4.5.16 Қазақстанның Шығыс экономикалық ауданының географиялық жағдайын картада көрсету; Шығыс Қазақстанның таулы және жазықты жерлерінің табиғи жағдайларының ерекшелігіні сипаттау	9.4.5.17 жер қойнауларының полиметаллдармен байлығы туралы айту
	9.4.5.18 қалаларды: Өскеменді, Семейді, Риддерді атау және картада көрсету; ауданның ірі қалаларын контурлы картада бетіне жазу	9.4.5.19 өнеркәсіп өндірісінің дамуын сипаттау
	9.4.5.20 ауыл шаруашылығының және көліктің дамуын сипаттау	
	9.4.6.1 өз елді мекенін, облысын және аудан орталығын атау, картада орналасуын көрсету; бедеріне, пайдалы қазбалардың болуына сипаттама беру	9.4.6.2 өз елді мекенінің атауын контурлы картада белгілеу
	9.4.6.3 ауа райы мәліметінің күнтізбесі негізінде өз облысының климаты туралы айту	9.4.6.4 өз жерінің, облысының өзендері мен көлдерін атау, олардың шаруашылықтағы қолданысы туралы айту
	9.4.6.5 өз жерінің, облысының өсімдік және жануарлар әлемінің ерекшеліктерін сипаттау; табиғи байлықтарды қорғау қажеттілігін түсіндіру	9.4.6.6 ауыл шаруашылығын: егіншілік шаруашылығын және мал шаруашылығын дамыту үшін табиғи жағдайлардың ерекшеліктерін сипаттау
	9.4.6.7 өз жерінің, облысының халқына сипаттама беру	9.4.6.8 өнеркәсіпті және оның жетекші салаларын дамыту ерекшеліктерін, көлік тасымалын дамыту ерекшеліктерін сипаттау
	9.4.6.9 өз облысы мен аудан орталығы, елді мекені (қапа, ауыл) туралы айту	

32. Осы Бағдарлама жеңіл ақыл-ой кемістігі бар білім алушыларына арналған 6-9 сыныптары үшін «География» пәнінен жаңартылған мазмұндағы оқу бағдарламасының ұзақ мерзімді жоспары негізінде Осы Бағдарламаның қосымшасына сәйкес жүзеге асырылады. Ұзақ мерзімді жоспарда барлық сынып бойынша ер бөлімде қамтылатын оқу мақсаттарының көлемі белгіленген.

33. Белгілдер мен тақырыптар бойынша сағат сандарын бөлу мұғалімнің еркіне қалдырылады.

Жеңіл ақыл-ой кемістігі бар білім алушыларына арналған 6-9 сыныптары үшін «География» пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасына қосымша

Жеңіл ақыл-ой кемістігі бар білім алушыларына арналған 6-9 сыныптары үшін «География» пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасын жүзеге асыру бойынша ұзақ мерзімді жоспар

Бөлімше	Тақырып, мазмұны	Оқыту мақсаты
1-тоқсан		
1.1 География немі зерттейді	География –Жердің табиғаты, тұрғындары мен олардың шаруашылығы туралы ғылым	6.1.1.1 география Жер табиғатын, тұрғындары және оның шаруашылық әрекетін зерттейтін білім
	Күн мен табиғаттың ізгеруі мен биіктігін бақылау. Жыл мезгілдерінің белгілері	6.1.1.2 Күннің биіктігінің және ауа-райының өзгерістеріне бақылау жүргізу; ауа-райы компоненттерін: жауын-шашынды, желді, бұлтты білу және атау, жыл мезгілдерінің белгілерін атап шығу
1.2 Аймаққа бағдарлану	Өзінің тұрғылықты жері мен оның тұрғындары туралы географиялық мәлімет	6.1.1.3 өзінің жері мен халықтың еңбегі туралы қарапайым географиялық мәліметтердің болуы
	Көкжиек. Көкжиек сызығы	6.1.2.1 көкжиекке анықтама беру, көкжиек жактарын атау
1.3 План және карта	Көкжиек бағыттары	6.1.2.2 Күн, жергілікті белгілер мен табиғи объектілер бойынша көкжиек жактарын анықтау
	Компас және оны қолдану	6.1.2.3 тұсбағдар құрылғысымен бағыт алу, тілінін белгіленуін түсіну
1.4 Жер бетінің формалары	Бағдарлау. Негізгі бағыттарды Күнге, компасқа және тұрғылықты жердің табиғат белгілері бойынша анықтау	6.1.2.4 тұсбағдарды қолдану арқылы жеріне бағдарлану
	Заттың суреті мен жоспары	6.1.3.1 суретті және заттың планын ажырату
1.5 Жер бетіндегі су	Масштаб. Арақашықтыты масштабпен өлшеу және картаға сызу	6.1.3.2 масштаб туралы түсінігінің болуы; ара қашықтықты өлшеу және мұғалім басшылығымен масштаб бойынша оларды планда бейнелеу
	Жоспардағы шартты белгілер	6.1.3.3 мұғалім басшылығымен сынып планын, мектеп учаскесін құру
1.6 Жер шары	Жоспар жәнеи географиялық карта. Картадағы негізгі бағыттар. Картаңның масштабы	6.1.3.4 іскерлік ойындарда, жағдаяттық тапсырмаларды шешу кезінде планы қолдану
	Физикалық картаның шартты түстері	6.1.3.5 жер планының шартты белгілерін түсіну; шартты белгілер бойынша қарапайым белгілерді оқу
1.7 Қазақстанның физикалық картасы	Физическая карта Казахстана. Значение физической карты в жизни и деятельности людей.	6.1.3.6 планды және географиялық картаны ажырату
	Тұрғылықты жердің рельефі	6.1.3.7 план және карта бойынша жер бағыттарын анықтау; мұғалім басшылығымен пландағы және контурлық картадағы бағыттарды белгілеу
1.8 Жер бетіндегі су	Тұрғылықты жердің рельефін жәнеи жергілікті жерінің ерекшеліктерін танысу үшін экскурсия жүргізу	6.1.3.8 шартты түстер мен физикалық картадағы белгілерді түсіну (шекпарлар, қалалар, теңіздер, өзендер, арықтар, жазықтар, таулар)
	Тегіс және адырлы жазықтарды ажырату; теңіз деңгейінің биіктігі бойынша жазықтарды ажырату (ойпат, қырат, үстірт).	6.1.3.9 географиялық картаның физикалық картасы туралы түсінігінің болуы
1.9 Жер бетіндегі су	Физикалық картада жазықтардың орналасуын көрсету	6.1.4.1 физикалық картада жазықтардың орналасуын көрсету
	Жыралардың пайдалану болу себептерін, жыралармен күресу жолдарын	6.1.4.2 физикалық картада жазықтардың орналасуын көрсету
1.10 Жер бетіндегі су	Таулар биіктігі бойынша ажырату	6.1.4.3 таулар биіктігі бойынша ажырату
	Таулардың орналасуын көрсету	6.1.4.4 таулар биіктігі бойынша ажырату
1.11 Жер бетіндегі су	Таулар биіктігі бойынша ажырату	6.1.4.5 таулар биіктігі бойынша ажырату
	Таулардың орналасуын көрсету	6.1.4.6 таулар биіктігі бойынша ажырату
1.12 Жер бетіндегі су	Таулар биіктігі бойынша ажырату	6.1.4.7 таулар биіктігі бойынша ажырату
	Таулардың орналасуын көрсету	6.1.4.8 таулар биіктігі бойынша ажырату
1.13 Жер бетіндегі су	Таулар биіктігі бойынша ажырату	6.1.4.9 таулар биіктігі бойынша ажырату
	Таулардың орналасуын көрсету	6.1.4.10 таулар биіктігі бойынша ажырату

1.5 Жер бетіндегі су	Мұхиттар мен теңіздер. Олардың картадағы орналасуы	6.1.5.1 өмір сүру үшін Жер бетіндегі судың маңызын айту
	Аралдар мен түбектер	6.1.5.2 табиғаттағы су айналымын сипаттау
	Өзендер Олардың бөліктері. Картадағы орналасуы	6.1.5.7 мұхиттар мен теңіздерді ажырату; табиғи құбылыстар: құйын, дауыл, цунами туралы түсінігінің болуы
	Таудағы және жазықтағы өзендер. Оларды пайдалану және қорғау	6.1.5.8 аралдар мен түбектердің белгілерін ажырату
	Көлдер, су қоймалары, тоғандар; балықтарды, құстарды өсіру	6.1.5.4 өзен бөліктерін атау, қасиеттері бойынша таудағы және жазықтағы өзендерді ажырату; адамның өзендерді пайдалануы туралы айту
	Сұқоймалары. Табиғи және қолдан жасалған	6.1.5.5 көлдерді, су қоймаларын, тоғандарды атау және ажырату; балықтарды, құстарды өсіру туралы айту
	Батпақтар, олардың пайдалану және қорғауы	6.1.5.6 батпақтар, оларды құрату жолдары туралы түсінігінің болуы
	Бұлақтың пайдалануы	6.1.5.3 бұлақтың пайдалануы, құдықтын, су құбырының тағайындалуы мен қолданылуы туралы, адамның суды үнемдеп пайдалануы туралы айту
	Құдық Сұқұбыры. Оларды пайдалану	6.1.5.3 бұлақтың пайдалануы, құдықтын, су құбырының тағайындалуы мен қолданылуы туралы, адамның суды үнемдеп пайдалануы туралы айту
	Жергілікті жердің су қоймалары. Оларды қорғау	6.1.5.9 біздің жеріміздің жердің су қоймалары туралы айту; суды пайдаланудан қорғау жолдарын атау
	3-тоқсан	
	Жер формасы	6.1.6.1 Жер, Күн, Ай туралы жалпы түсініктерінің болуы
	Глобус – жер шарының үлгісі ; глобуста экваторды, полюстарды белгілеу.	6.1.6.2 планета ретінде Жер туралы түсінігінің болуы; Жердің шар тәрізді екеніне дәлелінің болуы
	Жартышардағы физикалық картасы	6.1.6.4 Жердің алғашқы ғарышкерінің және Қазақстанның алғашқы ғарышкерлерінің есімдерін атау (Ю.Гагарин, Т.Әубәкіров, Т.Мусабаев)
	Жердегі су мен құрлықтардың орналасуы	6.1.6.3 жер шарының үлгісін ермексаз немесе саздан жасау, онда экватор мен полюстарды белгілеу
	Глобуста және жартышар картасында мұхиттар	6.1.6.5 глобус – жер шарының үлгісі екенін түсіну; глобуста экваторды, полюстарды белгілеу; глобуста құрлық пен суды бөйнеулер ерекшеліктерін түсіну
	Жартышардағы физикалық картасы	6.1.6.6 жартышардағы физикалық карта туралы түсінігінің болуы; физикалық картада Жер суы мен құрлықты бөліп көрсету
	Жердегі су мен құрлықтардың орналасуы	6.1.6.7 глобуста және жартышар картасында мұхиттарды көрсету
	Глобуста және жартышар картасында мұхиттар	6.1.6.8 глобуста және жартышар картасында материктерді көрсету (Еуразия, Африка, Солтүстік Америка, Оңтүстік Америка, Австралия, Антарктида)
	Глобуста және жартышар картасында материктер	6.1.6.9 контурлы картада материктер мен мұхиттарды белгілеу
	Материктер. Еуразия, Африка, Солтүстік Америка, Оңтүстік Америка, Австралия, Антарктида	6.1.6.10 алғашқы жер шарын айналу сахятын атау
	Алғашқы жер шарын айналу сахятын атау	6.1.6.11 Жерде өмір сүру үшін Күннің маңызын түсіндіру; жер беті Күнмен жарықтандыру және ықпалды (тік, көлбеу және жылжымалы күн сәулелерін) ерекшелігін түсіну
	Жер бетін Күнмен жарықтандыру және ықпалды (тік, көлбеу және жылжымалы күн сәулелерін) ерекшелігін түсіну	6.1.6.12 ауа райынан климатты ажырату; климаттың негізгі типтерін сипаттау
	Ауа райы. Климат. Климаттың негізгі типтері	6.1.6.13 жарықтылық белдеулерді атау: ыстық, қоңыржай, салқын
	Жарықтылық белдеулері: ыстық, қоңыржай, салқын	6.1.6.14 жарықтылық белдеу бейнесін глобуста және жартышар картасында тану
	Тропикалық, белдеу	6.1.6.15 тропикалық, қоңыржай және полярлық белдеулердің табиғатын сипаттау
	Қоңыржай және полярлық белдеу	6.1.6.16 тропикалық, қоңыржай және полярлық белдеулердің табиғатын сипаттау
	Қазақстан меніңОтаным	6.1.7.1 өмір сүретін елім, өз Отанының астанасын атау
	Қазақстанның глобустың, картадағы орналасуы	6.1.7.2 Қазақстанның орналасуын глобуста, жартышар картасында, физикалық картада көрсету
	Теңіз және құрлық шекаралары	6.1.7.3 Қазақстанның физикалық картасында теңіз және құрлық шекараларын көрсету
	Картамен практикалық жұмыс	6.1.7.4 контурлық картада Қазақстанның шекараларын белгілеу
	Каспий теңізі	6.1.7.5 Қазақстанның физикалық картасында Каспий теңізі, Арал теңізі көрсету және атау
	Арал теңізі	6.1.7.6 Қазақстанның физикалық картасында Каспий теңізі, Арал теңізі көрсету және атау
	4-тоқсан	
	Қазақстанның жер бетіне жалпы сипаты	6.1.7.7 Қазақстанның жер бетіне жалпы сипатын беру (жазықтар, қыраттар, таулар)
	Қазақстандағы ірі кең орындары	6.1.7.8 Қазақстандағы ірі кең орындарын картадан көрсету
	Шығыс-Еуропа жазығы	6.1.7.9 Қазақстанның физикалық картасында Шығыс-Еуропа жазығын көрсету және атау
	Батыс-Сібір жазығы	6.1.7.8 Қазақстанның физикалық картасында Батыс-Сібір жазығын көрсету және атау
	Тұран жазығы	6.1.7.8 Қазақстанның физикалық картасында Тұран жазығын көрсету және атау
	Қазақстан жер бетінің сипаты	6.1.7.7 Қазақстанның физикалық картасында Каспий теңізі, Арал теңізі көрсету және атау
	Орал таулары	6.1.7.10 Қазақстанның контурлы картасына зерделенген объектілердің атауларын түсіру
	Алтай таулары	6.1.7.8 Қазақстанның физикалық картасында Орал тауларын, Алтай тауларын, Жоңғар Алатауын, Солтүстік Тянь-Шаньді көрсету және атау
	Жұңғар Алатау таулары	6.1.7.8 Қазақстанның физикалық картасында Орал тауларын, Алтай тауларын, Жоңғар Алатауын, Солтүстік Тянь-Шаньді көрсету және атау
	Солтүстік Тянь-Шань таулары	6.1.7.9 Қазақстанның физикалық картасында Орал тауларын, Алтай тауларын, Жоңғар Алатауын, Солтүстік Тянь-Шаньді көрсету және атау
	Қазақстанның өзендері мен көлдері	6.1.7.9 Қазақстанның физикалық картасында Қазақстанның өзендері мен көлдерін көрсету және атау (Балхаш көлі, Алакөл көлі, Ертіс өзені, Орал өзені, Сырдария өзені, Іле өзені)
	Балхаш көлі	6.1.7.9 Қазақстанның физикалық картасында Балхаш көлін көрсету
	Ертіс өзені, Орал өзені	6.1.7.9 Қазақстанның физикалық картасында Қазақстанның өзендері мен көлдерін көрсету және атау (Ертіс өзені, Орал өзені)
	Сырдария өзені, Іле өзені	6.1.7.9 Қазақстанның физикалық картасында Қазақстанның өзендері мен көлдерін көрсету және атау (Сырдария өзені, Іле өзені)
	Қазақстанның табиғи объектілерін қорғау	6.1.7.11 Қазақстанның табиғи объектілерін қорғау қажеттілігін түсіндіру; табиғатты қорғауда мемлекет пен қоғамның рөлін түсіндіру

2) 7-сынып: 2-кесте	Тақырып,мазмұны	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		
Қазақстанның және тәуелсіз мемлекет достастығына кіретін елдердің физикалық географиясы		
2.1 Физикалық картаның ТМД шекаралары	Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығының құрылуы	7.2.1.2 Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығының құрылу күнін атау (ТМД); физикалық картада ТМД-ның географиялық жағдайын, ТМД-ның құрлық және теңіз шекараларын көрсету; ТМД бедерінің ерекшеліктерін сипаттау
	ТМД-ның құрлық және теңіз шекаралары	7.2.1.2 Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығының құрылу күнін атау (ТМД); физикалық картада ТМД-ның географиялық жағдайын, ТМД-ның құрлық және теңіз шекараларын көрсету; ТМД бедерінің ерекшеліктерін сипаттау
	ТМД рельефін ерекшелігі	7.2.1.2 Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығының құрылу күнін атау (ТМД); физикалық картада ТМД-ның географиялық жағдайын, ТМД-ның құрлық және теңіз шекараларын көрсету; ТМД бедерінің ерекшеліктерін сипаттау
	ТМД-ның ірі таулары, жазықтарын, ірі өзендері мен көлдері	7.2.1.3 физикалық картада ТМД-ның ірі тауларын, жазықтарын, ірі өзендері мен көлдерін көрсету
	ТМД-ның табиғи жағдайларының ерекшелігі	7.2.1.3 физикалық картада ТМД-ның ірі тауларын, жазықтарын, ірі өзендері мен көлдерін көрсету
	ТМД елдерінің территориясындағы табиғи аймақтар, олардың картада орналасуы	7.2.1.4 ТМД-ның табиғи жағдайларының ерекшелігі туралы жалпы түсінігінің болуы; ТМД елдерінің территориясындағы табиғи аймақтарды атау, олардың картада орналасуын көрсету;
	Теңіз бен аралдар	7.2.2.1 арктикалық аймақ шекараларын картада көрсету
	Климат. Табиғи құбылыстарға ықпалы	7.2.2.2 арктикалық аймақтың климатын сипаттау, оның табиғи жағдайларға әсерін түсіндіру
	Арктикалық аймақтың ерекшелігі	7.2.2.3 арктикалық аймақтың климатын сипаттау, оның табиғи жағдайларға әсерін түсіндіру
	Арктикалық аймақтың ерекшелігі	7.2.2.4 арктикалық аймақтың өсімдік және жануарлар әлемін сипаттау; табиғатты қорғау тәсілдерін атау
	Арктикалық аймақтың ерекшелігі	7.2.2.5 арктикалық аймақтың халқына, оның негізгі тіршілігіне міндеттеме беру
	Арктикалық аймақтың ерекшелігі	7.2.2.6 Солтүстік Мұзды мұхит теңіздерін атау, навигация ерекшеліктерін сипаттау; контурлы картаға солтүстік теңіз жолын түсіру
	Тундра аймақтарының шекаралары. Тундра аймағының аралдары мен түбектері	7.2.3.1 тундра аймақтарының шекараларын картада көрсету; контурлы картада тундра шекараларын белгілеу және бояу; тундра аймағының аралдары мен түбектерін атау, ірі қалаларды және кемежайларды атау, оларды картада көрсету
	Бедерлер. Пайдалы қазбалар.	7.2.3.2 бедерді сипаттау және пайдалы қазбаларды
	Тундраның өсімдік және жануарлар әлемі	7.2.3.3 тундраның климатына, су қоймасына сипаттама беру атау
2.2 Арктикалық шөл аймағы	Тундраның өсімдік және жануарлар әлемі	7.2.3.4 тундраның өсімдік және жануарлар әлемін сипаттау
	Тундраның жануарлары	7.2.3.4 тундраның өсімдік және жануарлар әлемін сипаттау
	Халқы және тіршілігі	7.2.3.5 халыққа және оның негізгі тіршілігіне сипаттама беру
	Тундраның қалалары. Тундраны қорғау	7.2.3.6 солтүстіктің экологиялық проблемаларын; тундра табиғатын қорғау жолдарын түсіндіру
	2-тоқсан	
	Картадағы орналасуы. Белгілеуі.	7.2.4.1 орман аймағын картада көрсету; орман аймағының шекараларын картада көрсету; контурлы картада орман аймағының шекараларын белгілеу және бояу; орман аймағының ірі қалаларын контурлы картаға түсіру
	Орман аймағының климаты	7.2.4.2 бедерді сипаттау және пайдалы қазбаларды атау
	Орман аймағының өсімдік әлемі	7.2.4.3 орман аймағының климатына сипаттама беру, өзендерді, көлдерді, арықтарды атау
	Орман аймағының жануарлар әлемі	7.2.4.4 өсімдік әлемінің өсімдіктер гербарийлеріне сүйеніп арқылы орман аймағының өсімдік әлемін сипаттау; қылқанды (тайга) ормандарды, аралас және жапырақты ормандарды ажырату; өсімдік әлемінің кестелерін толтыру
	Орман аймағының халқы және оның негізгі тіршілігі.	7.2.4.6 орман аймағының халқын және оның негізгі тіршілігін: өнеркәсіп, ауыл шаруашылығын сипаттау
	Орман кәсібі	7.2.4.7 орман кәсібін сипаттау
	Ормандағы тәртіп ережелері	7.2.4.8 ормандағы тәртіп ережелерін атау; орманды қорғау қажеттілігін негіздеу
	Картада дала аймағы шекараларын белгілеу	7.2.5.1 дала аймағы шекараларын картада көрсету; контурлы картада дала аймағы шекараларын белгілеу және бояу; ірі қалаларды контурлы картаға түсіру
	Өзен климаты	7.2.5.2 бедерлер мен пайдалы қазбалардың ерекшеліктерін сипаттау
	Дала аймағының өсімдіктер ерекшелігі	7.2.5.3 климатқа сипаттама беру; өзендерді атау және сумен жабдықтау проблемаларын түсіндіру
2.3 Тундра аймағы	Дала аймағының өсімдіктер ерекшелігі	7.2.5.4 дала өсімдіктерінің гербарийлеріне сүйеніп отырып, дала өсімдіктері өлемінің ерекшеліктерін сипаттау
	3-тоқсан	
	Дала аймағының жануарлары	7.2.5.5 иллюстрацияға сүйене отырып, дала жануарлары өлемінің ерекшеліктерін сипаттау
	Дала аймағының халқы, негізгі кәсібі	7.2.5.6 дала аймағының халқын және оның тіршілігін: өнеркәсіп, ауыл шаруашылығын сипаттау
	Дала аймағын қорғау	7.2.5.7 дала аймағының табиғатын қорғау қажеттілігін негіздеу
	Положение на карте. Поверхность	7.2.6.1 шөл және шөлейтті аймақтардың шекараларын картада көрсету; шөл және шөлейтті аймақтардың шекараларын контурлы картада белгілеу және бояу; ірі қалаларды контурлы картаға түсіру
	Пайдалы қазбалар	7.2.6.2 бедерлер мен пайдалы қазбалардың ерекшеліктерін сипаттау
	Климат. Өзендер. Суғару мәселесі	7.2.6.3 климатқа сипаттама беру; өзендерді атау және сумен жабдықтау проблемаларын түсіндіру
	Шөл дала өсімдіктері	7.2.6.4 өсімдік гербарийлеріне сүйене отырып, шөлдін өсімдік әлемінің ерекшеліктерін сипаттау
	Шөлдала жануарлары	7.2.6.5 иллюстрацияға сүйене отырып, шөл жануарлары өлемінің ерекшеліктерін сипаттау
	Халқы, тіршілігі	7.2.6.6 шөлді аймақтың халқын және оның тіршілігін сипаттау
	Картада орналасуы	7.2.7.1 субтропиктер аймағының шекараларын картада көрсету; субтропиктер аймағының шекараларын контурлы картада белгілеу және бояу
	Бедерлер мен климат ерекшеліктері	7.2.7.2 ірі қалаларды контурлы картаға түсіру
	Субтропиктердің жануарлар әлемінің ерекшеліктері	7.2.7.3 бедерлер мен климат ерекшеліктерін сипаттау
2.4 Орман аймағы	Субтропиктердің жануарлар әлемінің ерекшеліктері	7.2.7.4 өсімдік әлемінің ерекшеліктерін сипаттау
	Халқына және оның негізгі тіршілігі	7.2.7.5 субтропиктердің жануарлар өлемінің ерекшеліктерін сипаттау
	Халқына және оның негізгі тіршілігі	7.2.7.6 халқына және оның негізгі тір

(Жалғасы. Басып 13-17-беттерде)

өмірінің соғыс жағдайына ауысуы (1941-1945 жж.). Қазақстандықтардың фашистік басқыншыларға қарсы соғыс жылдарындағы ірі шайқастарға қатысуы және олардың ерліктері (1941-1945 жж.). Қазақстан – соғыс арсеналы (1941-1945 жж.). Майданға және оккупациядан босатылған аудандарға жалпыхалықтық көмек. Ұлы Отан соғысы жылдарындағы (1941-1945 жж.) Қазақстанның мәдениеті;

3) соғыстан кейінгі Қазақстан (1946-1980 жж.): Қазақстандағы қоғамдық-саяси өмір. Өнеркәсіптің дамуы. Қазақстанда тың және тыңайған жерлерді игеру. «Байқоңыр» газының айналымы. Экономиканың шикізаттық бағыты. Урбанизация. Ауыл шаруашылығы. Жұмысшылардың әлеуметтік жағдайы мен өмірлік деңгейі. Советтік Қазақстанның мәдениеті;

4) «Қайта құру» кезеңіндегі Қазақстан: Қазақстандағы 1986 жылғы желтоқсан оқиғасы, себептері және салдарлары. Қайта құрудың қарма-қайшылығы. Республикадағы қоғамдық-саяси қозғалыс. Жаңаөзен мен Қарағандыдағы оқиғалар. 80-90 жылдардың басындағы Қазақстанның әлеуметтік ахуалы мен мәдениеті;

5) тәуелсіз Қазақстан (1991 жылдан осы уақытқа дейін): Қазақстан 90 жылдардың басындағы саяси оқиғалар кезеңі. Жалпыхалықтық жетілдірілу. Н.Ә. Назарбаев – Қазақстан Республикасының

1) 1-бөлім «Әлеуметтік қатынастардың дамуы»: 1-кесте

Бөлімше	Оқыту мақсаттары		
	7-сынып	8-сынып	9-сынып
1.1 Этникалық қатынастар	7.1.1.1 тарихи дереккөздердің негізгі түрлерін ажырата білу 7.1.1.2 тарихи дәуірлер туралы түсініктің болуы 7.1.1.3 ежелгі тайпалар туралы айту 7.1.1.4 көрнекілікке сүйене отырып ежелгі адамдардың тұрмыс заттарын сипаттау 7.1.1.5 алғашқы адамдардың антропологиясын суреттеу 7.1.1.6 тарихи картада құндардың қоныс аудару бағытын көрсету 7.1.1.7 «уақыт таспасы» туралы түсініктің болуы 7.1.1.8 түркі тайпаларын атау және картада олардың орналасуын көрсету 7.1.1.9 мұғалімнің ежелгі Қазақстан тұрғындары туралы сұрақтарға бойынша әңгіме құрастыру 7.1.1.10 орта ғасырлардағы Қазақстан тұрғындары туралы айту	8.1.1.1 тарихи дереккөздердің негізгі түрлерін білу 8.1.1.2 тарихи дәуірлердің атауларын білу 8.1.1.3 ежелгі және ортағасырлық Қазақстанның негізгі тайпаларын атау 8.1.1.4 картада әртүрлі тайпалардың орналасуын көрсету 8.1.1.5 Қазақстанның ортағасырлық қалаларының атауларын білу 8.1.1.6 негізгі тарихи термин-ұғымдар туралы түсініктің болуы 8.1.1.7 қазақ халқының қалыптасуының негізгі кезеңдерін анықтау 8.1.1.8 «қазақ» этнонимінің мағынасын түсіндіру 8.1.1.9 тарихи оқиғалардың реттілігі мен уақыттың даталар бойынша анықтау, «уақыт таспасын» пайдалану	9.1.1.1 тарихи дереккөздердің негізгі түрлерін білу 9.1.1.2 тарихи дәуірлерді ажырата білу 9.1.1.3 ежелгі және ортағасырлық Қазақстанның негізгі тайпаларын ажырата білу 9.1.1.4 жоңғар шапқыншылығы кезіндегі демографиялық өзгерістер және миграциялық процестер туралы түсініктің болуы 9.1.1.5 демографиялық өзгерістердің себебі мен салдарын анықтау 9.1.1.6 Ресей империясының қоныстандыру саясатының себептері мен салдарларын білу 9.1.1.7 зерттелетін нысандар мен оқиғаларды тарихи картада табу және көрсету 9.1.1.8 негізгі тарихи түсініктер туралы түсініктің болуы
1.2 Әлеуметтік қатынастар	7.1.2.1 ежелгі заманда әлеуметтік топтардың қалыптасуы туралы сұрақтарға жауап бере отыра білу 7.1.2.2 алғашқы адамдардың өмірі мен тұрмысы туралы сұрақтарға жауап бере отыра шығармашылық формада (әңгіме, сурет, қойылым, макет) айту 7.1.2.3 өмір салтының өкілеті, сауда-саттық пен мәдениетке әсері туралы жоспар бойынша айту 7.1.2.4 орта ғасырлардағы әлеуметтік топтардың өмірінің ерекшеліктері туралы білу 7.1.2.5 ортағасырлық адамдардың өмірі мен тұрмысы туралы сұрақтарға жауап бере отыра шығармашылық формада (әңгіме, сурет, қойылым, макет) айту	8.1.2.1 қазақ хандары, билері мен батырларының өмірінің ерекшеліктерін сипаттау 8.1.2.2 Қазақ хандығының өкілдерін атау 8.1.2.3 Қазақ хандығындағы әртүрлі әлеуметтік топтардың өмірі мен тұрмыс ерекшеліктерін сипаттау 8.1.2.4 қазақ қоғамында билердің рөлі туралы білу 8.1.2.5 қазақ зиялыларының қалыптасуының маңызын білу 8.1.2.6 әртүрлі әлеуметтік топтардың қалыптасуы туралы түсініктің болуы	9.1.2.1 дәстүрлі қазақ қоғамындағы өзгерістерді өткен тарихи кезеңдермен салыстыру арқылы анықтау 9.1.2.2 әртүрлі әлеуметтік топтарды ажырата білу 9.1.2.3 көрнекіліктерге негізделі отыра тарихи тұлғаларды сипаттау 9.1.2.4 соғыс жылдарындағы халықтың әлеуметтік жағдайын сипаттау 9.1.2.5 әскери қолбасшылар мен майдан ерлерін суреттерін сипаттау описывать портреты 9.1.2.6 майдан мен еңбек ерлері туралы әдеби шығармалардан мысалдар келтіру 9.1.2.7 соғыстан кейінгі жылдардағы әлеуметтік жағдайды сипаттау 9.1.2.8 кеңестік кезеңдегі әлеуметтік топтарды сипаттау 9.1.2.9 4-кестедегі Қазақстандағы әлеуметтік топтарды сипаттау

Бөлімше	Оқыту мақсаттары		
	7-сынып	8-сынып	9-сынып
2.1 Дүниетаным мен дін	7.2.1.1 алғашқы адамдардың наным-сенімдері туралы айту 7.2.1.2 ежелгі тайпалардың ықпалы туралы түсініктің болуы 7.2.1.3 Қазақстан территориясындағы сұрақтар бойынша сипаттау 7.2.1.4 Қазақстан территориясындағы көне діни ғимараттарды атау	8.2.1.1 түркілердің дүниетанымдық ерекшеліктерін білу 8.2.1.2 ислам дінінің қоғамдық өмірге ықпалы туралы түсініктің болуы 8.2.1.3 Қазақстан территориясындағы көне діни ғимараттарды білу 8.2.1.4 Қазақстан территориясындағы көне діни ғимараттарды картадан көрсету	9.2.1.1 Қазақстан халықтарының салт-дәстүрлері мен әдет-ғұрыптарының құндылықтарын сипаттау 9.2.1.2 Қазақстан халықтарының негізгі мейрамдарын білу 9.2.1.3 А.Құнанбаевтың қазақ жазба әдебиетінің негізін салушы ретіндегі өмірі мен қызметі туралы айту 9.2.1.4 Қазақстан халқы Ассамблеясының дінаралық, этносаралық келісім мен ішкі тұрақтылықты нығайтудағы ықпалы туралы түсініктің болуы 9.2.1.5 «Мәңгілік Ел» жалпыұлттық идеясының маңыздылығы туралы түсініктің болуы

2.2 Өнер мен әдебиет	7.2.2.1 ежелгінің заттары, оқиғалары және тарихи кейіпкерлерін көрнекілікке сүйене отырып сипаттау 7.2.2.2 археологиялық ескерткіштер туралы жоспар бойынша айту 7.2.2.3 археологиялық деректерге сүйене отырып, Андронов мәдениетінің белгілерін анықтау 7.2.2.4 ежелгі тайпалардың қолданбалы өнер ерекшеліктерін сипаттау 7.2.2.5 «Алтын адам» жәдігерін өнер туындысы ретінде сипаттау 7.2.2.6 көшпенділердің өлемдік өрнектерге қосқан үлесін түсіну 7.2.2.7 көшпенділердің өлемдік өрнектерге қосқан үлесі туралы шағын әңгіме құрастыру 7.2.2.8 күй, аңыз, шежіре және эпостық жырлардың тарихи дереккөз ретіндегі маңыздылығы туралы түсініктің болуы 7.2.2.9 археологиялық ескерткіштер туралы түсініктің болуы	8.2.2.1 мұғалімнің сұрақтары бойынша ортағасырлық сәулет өнері ескерткіштерінің ерекшеліктерін туралы айту 8.2.2.2 «Алтын адам» жәдігерін өнер туындысы ретінде жоспар бойынша сипаттау 8.2.2.3 көшпенділердің әскери өнерінің жетістіктері туралы түсініктің болуы 8.2.2.4 түркі кезеңіндегі қоғамды бейнелеуде Махмұд Қашғари, Жүсіп Баласағұни және Ахмет Яссауи еңбектерінің тарихи құндылығы туралы түсініктің болуы 8.2.2.5 көшпенділердің қолданбалы өнер жетістіктерін сипаттау 8.2.2.6 күй, аңыз, шежіре және эпостық жырлардың тарихи дереккөз бөлігі ретіндегі маңыздылығы туралы айту	9.2.2.1 тарихи материалды құрастырылған жоспар бойынша айту 9.2.2.2 халық ауыз әдебиеті мен музыка өнері туындылары туралы құнды тарихи дереккөз ретінде түсініктің болуы 9.2.2.3 А.Құнанбаевтың ақын, ойшыл, қоғам қайраткері ретіндегі рөлін түсіну 9.2.2.4 ұлттық музыкалық аспаптардың қолдану ерекшеліктерін білу 9.2.2.5 қазақтардың ұлттық күй үлгілерінің ерекшеліктерін білу 9.2.2.6 қазақ шеберлерінің қолданбалы өнер ерекшеліктерін білу 9.2.2.7 қазақтардың халық ауыз әдебиеті ерекшеліктерін білу
2.3 Білім және ғылым	7.2.3.1 танымал мәдениеттің тарихи қайраткерлерінің аттарын білу 7.2.3.2 қазақстандық ғалымдардың археологиялық жаңалықтарын білу	8.2.3.1 көне түркі жазуының тарихи маңызы туралы түсініктің болуы 8.2.3.2 әл-Фараби және 9.2.3.3 А.Құнанбаевтың ортағасырлық ғылымның дамуына қосқан үлесі туралы түсініктің болуы 8.2.3.3 М.Х. Дулатидің «Тарихи-Рашиди» еңбегінің тарихи маңызы туралы түсініктің болуы 8.2.3.4 Жәңгір ханның ағарту ісіне қосқан үлесін туралы түсініктің болуы	9.2.3.1 қазақ ағартушылары мен ғалымдарының өмірі мен қызметі туралы айту 9.2.3.2 Ы.Алтынсариннің өмірі мен Қазақстанның ағарту саласын дамытудағы қызметі туралы айту 9.2.3.3 А.Құнанбаевтың қазақ жазба әдебиетінің негізін салушы ретіндегі өмірі мен қызметі туралы айту 9.2.3.4 ұлы қазақ ғалымы Ш.Уәлихановтың өмірі мен қызметі туралы айту 9.2.3.5 А.Байтұрсынұовтың қазақ лингвистикасының негізін салушы және қоғам қайраткері ретінде қызметі туралы айту 9.2.3.6 соғыс жылдарындағы өнер мен әдебиеттің халық рухын көтерудегі маңызы туралы түсініктің болуы 9.2.3.7 Мұхтар Әуезов шығармаларының әлем әдебиетіндегі орны туралы түсініктің болуы 9.2.3.8 Ш.Құдайбердіұлы, М.Ж.Келелулы, К.Халид еңбектерінің тарихи дерек ретіндегі маңызы туралы түсініктің болуы 9.2.3.9 ғарыштың алғашқы ерлері мен негізгі тарихи қайраткерлерді білу

Бөлімше	Оқыту мақсаттары		
	7-сынып	8-сынып	9-сынып
3.1 Мемлекеттің ішкі саясаты	7.3.1.1 картадан тайпалық одақтардың орналасуын көрсету 7.3.1.2 ежелгі мемлекеттік бірлестіктердің құрылу алғышарттары туралы түсініктің болуы 7.3.1.3 ежелгі мемлекеттік бірлестіктердің қалыптасуы туралы түсініктің болуы 7.3.1.4 мұғалімнің көмегімен картамен жұмыс жасау	8.3.1.1 ежелгі дүние мен ортағасырлардағы тарихи оқиғалар арасында байланыстар орнату 8.3.1.2 оқиғалардың өзара байланысын табу арқылы Түрік қағанаты құрылуының тарихи маңызын білу 8.3.1.3 Қазақстан территориясындағы ортағасырлық мемлекеттердің атауларын білу және оларды тарихи картадан көрсету 8.3.1.4 X-XIII ғасырлардағы мемлекеттердің атауларын білу және оларды тарихи картадан көрсету 8.3.1.5 Отырарды қорғаудағы қала халқының ерлігі туралы айту 8.3.1.6 XIII-XV ғасырлардағы мемлекеттерді білу және оларды тарихи картадан көрсету 8.3.1.7 ортағасырлық мемлекеттердің ыдырауының негізгі себептерін білу 8.3.1.8 Қазақстан аумағындағы мемлекеттердің басқару жүйесінің ерекшеліктері туралы түсініктің болуы 8.3.1.9 Қазақ хандығының құрылуының тарихи маңызын білу 8.3.1.10 қазақ хандығының мемлекетті нығайтудағы рөлі туралы түсініктің болуы 8.3.1.11 танымал сұлтан, би, хан және батырлардың аттарын білу	9.3.1.1 халықты жоңғар басқыншылығына қарсы жұмылдыруда Қарақум және Ордабасы құрылтайларының рөлін білу 9.3.1.2 Қазақ хандығының ішкі саяси жағдайы туралы түсініктің болуы 9.3.1.3 Ресей империясының отарлық саясатының себеп-салдары туралы түсініктің болуы 9.3.1.4 патша үкіметі реформалары нәтижесіндегі әкімшілік-аумақтық өзгерістер туралы түсініктің болуы 9.3.1.5 халықтың отаршылдыққа қарсы ұлт-азаттық күресінің себеп-салдары туралы түсініктің болуы 9.3.1.6 ұлт-азаттық көтеріліс басшыларының есімдерін білу 9.3.1.7 Қазақстан тарихының маңызды оқиғаларының даталарын білу 9.3.1.8 1986 жылғы Желтоқсан оқиғасының тарихи маңыздылығы туралы түсініктің болуы 9.3.1.9 Қазақстан тәуелсіздігінің жариялануының тарихи маңызын білу 9.3.1.10 Қазақстан территориясын әлем картасында көрсету 9.3.1.11 Қазақстанның тұңғыш президенті – Н.Ә.Назарбаевты тани 9.3.1.12 тарихи тақырыптарға әңгімеге қатысу 9.3.2.1 Жоңғар шапқыншылығына қарсы күресте танылған хандар мен батырлардың рөлі туралы айту 9.3.2.2 Қазақ хандығының сыртқы саясатының нәтижелерін анықтау 9.3.2.3 Абылай ханның дипломатиялық шеберлігі мен саясаты туралы айту 9.3.2.4 Қазақстан Республикасының халықаралық сахнадағы танымалы туралы түсініктің болуы 9.3.2.5 Қазақстанмен көршілес елдерді атау

Бөлімше	Оқыту мақсаттары		
	7-сынып	8-сынып	9-сынып
4.1 Шаруашылық	7.4.1.1 ежелгі адамдардың алғашқы кәсібін сипаттау 7.4.1.2 көшпелі мал шаруашылығы туралы айту 7.4.1.3 отырықшылардың тұрмысы туралы айту	8.4.1.1 көшпелілер мен отырықшылар арасындағы шаруашылық құрылысты ажырату 8.4.1.2 көшпенділердің дәстүрлі шаруашылығының ерекшеліктерін білу 8.4.1.3 отырықшылардың дәстүрлі шаруашылығының ерекшеліктерін білу 8.4.1.4 жоңғар шапқыншылығының қазақ халқының шаруашылығына тигізген зардаптарын анықтау 8.4.1.5 күштеп ұжымдастыру туралы түсініктің болуы 8.4.1.6 Кеңес үкіметі кезіндегі ауыл шаруашылығының дамуы мен өзгерістер туралы түсініктің болуы	9.4.1.1 отарлау саясатының қазақтардың дәстүрлі шаруашылығына тигізген әсері туралы білу 9.4.1.2 жекешлендіру процесі туралы түсініктің болуы 9.4.1.3 аграрлық сектордағы модернизациялаудың негізгі бағыттары туралы түсініктің болуы
4.2 Өндірістік қатынастар және сауда	7.4.2.1 ежелгі еңбек құралдары мен қару-жарақ түрлерін сипаттау 7.4.2.2 металлургия дамуының шаруашылық салаларына тигізген ықпалын білу 7.4.2.3 Ұлы Жібек жолының пайда болуын түсіндіру	8.4.2.1 Ұлы Жібек жолының қала мәдениетінің дамуына әсерін анықтау 8.4.2.2 Ұлы Жібек жолының халықаралық қатынастардың дамуындағы орнын анықтау 8.4.2.3 Қазақстандағы индустрияландырудың жетістіктері мен кемшіліктерін білу 8.4.2.4 соғыс кезіндегі Қазақстан экономикасы туралы айту 8.4.2.5 өнеркәсіптің дамуы туралы айту 8.4.2.6 картада Ұлы Жібек жолының қалаларын көрсету	9.4.2.1 капиталистік қатынастардың Қазақстан экономикасына ықпалын анықтау 9.4.2.2 сауда қатынастарына жәрмеңкелердің дамуына байланысты өзгерістерді анықтау 9.4.2.3 сыртқы сауданың экономикаға әсері туралы түсініктің болуы 9.4.2.4 Қазақстанның өлемдік экономикаға кірігуі туралы түсініктің болуы

34. Осы Бағдарлама жеңіл ақыл-ой кемістігі бар білім алушыларға арналған 7-9 сыныптары үшін «Қазақстан тарихы» пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасының ұзақ мерзімді жоспары негізінде осы Бағдарламаның қосымшасына сәйкес жүзеге асырылады. Ұзақ мерзімді жоспарда барлық сынып бойынша әр бөлімде қамтылатын оқу мақсаттарының көлемі белгіленген.

35. Бөлімдер мен тақырыптар бойынша сағат сандарын бөлу мұғалімнің өкіміне қалдырылады.

Жеңіл ақыл-ой кемістігі бар білім алушыларға арналған 7-9 сыныптар үшін «Қазақстан тарихы» пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасына қосымша

Жеңіл ақыл-ой кемістігі бар білім алушыларға арналған 7-9 сыныптары үшін «Қазақстан тарихы» пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасын жүзеге асыру бойынша ұзақ мерзімді жоспар

Бөлім	Бөлімше	Оқыту мақсаттары	
		1-тоқсан	2-тоқсан
1. Әлеуметтік қатынастардың дамуы	1.1 Этникалық қатынастар	7.1.1.1 тарихи дереккөздердің негізгі түрлерін ажырата білу 7.1.1.2 тарихи дәуірлер туралы түсініктің болуы 7.1.1.3 ежелгі тайпалар туралы айту	7.1.1.4 көрнекілікке сүйене отырып ежелгі адамдардың тұрмыс заттарын сипаттау 7.1.1.5 алғашқы адамдардың антропология-сын суреттеу 7.1.1.6 тарихи картада құндардың қоныс аудару бағытын көрсету
	1.2 Әлеуметтік қатынастар	7.1.2.1 ежелгі заманда әлеуметтік топтардың қалыптасуы туралы сұрақтарға жауап бере отыра білу	7.1.2.2 археологиялық ескерткіштер туралы түсініктің болуы
2. Мәдениеттің дамуы	2.1 Дүниетаным мен дін	7.2.1.1 алғашқы адамдардың наным-сенімдері туралы айту	7.2.1.2 ежелгі тайпалардың дүниетаныммен мұғалімнің сұрақтары бойынша сипаттау
	2.2 Өнер мен әдебиет	7.2.2.1 ежелгінің заттары, оқиғалары және тарихи кейіпкерлерін көрнекілікке сүйене отырып сипаттау 7.2.2.2 археологиялық деректерге сүйене отырып, Андронов мәдениетінің белгілерін анықтау 7.2.2.3 археологиялық ескерткіштер туралы түсініктің болуы	7.2.2.3 археологиялық ескерткіштер туралы жоспар бойынша айту 7.2.2.4 ежелгі тайпалардың қолданбалы өнер ерекшеліктерін сипаттау 7.2.2.5 «Алтын адам» жәдігерін өнер туындысы ретінде сипаттау
3. Мемлекеттің дамуы	3.1 Мемлекеттің ішкі саясаты	7.3.1.1 картадан тайпалық одақтардың орналасуын көрсету 7.3.1.2 ежелгі мемлекеттік бірлестіктердің құрылу алғышарттары туралы түсініктің болуы	7.3.1.3 ежелгі дүние мен ортағасырлардағы тарихи оқиғалар арасында байланыстар орнату 7.3.1.4 мұғалімнің көмегімен картамен жұмыс жасау
	3.2 Мемлекеттің сыртқы саясаты	7.3.2.1 ежелгі дүние мен ортағасырлардағы тарихи оқиғалар арасында байланысты орнату 7.3.2.2 Қазақ хандығының ішкі саяси жағдайы туралы түсініктің болуы	7.3.2.3 А.Құнанбаевтың қазақ жазба әдебиетінің негізін салушы ретіндегі өмірі мен қызметі туралы айту 7.3.2.4 Ұлы қазақ ғалымы Ш.Уәлихановтың өмірі мен қызметі туралы айту 7.3.2.5 А.Байтұрсынұовтың қазақ лингвистикасының негізін салушы және қоғам қайраткері ретінде қызметі туралы айту 7.3.2.6 соғыс жылдарындағы өнер мен әдебиеттің халық рухын көтерудегі маңызы туралы түсініктің болуы 7.3.2.7 Мұхтар Әуезов шығармаларының әлем әдебиетіндегі орны туралы түсініктің болуы 7.3.2.8 Ш.Құдайбердіұлы, М.Ж.Келелулы, К.Халид еңбектерінің тарихи дерек ретіндегі маңызы туралы түсініктің болуы 7.3.2.9 ғарыштың алғашқы ерлері мен негізгі тарихи қайраткерлерді білу
4. Экономикалық даму	4.1 Шаруашылық	7.4.1.1 ежелгі адамдардың алғашқы кәсібін сипаттау	7.4.1.2 көшпелі мал шаруашылығы туралы айту
	4.2 Өндірістік қатынастар және сауда	7.4.2.1 ежелгі еңбек құралдары мен қару-жарақ түрлерін сипаттау	7.4.2.2 металлургияның дамуының шаруашылық салаларына тигізген ықпалын білу
1. Әлеуметтік қатынастардың дамуы	1.1 Этникалық қатынастар	7.1.1.1 тарихи дереккөздердің негізгі түрлерін білу 7.1.1.2 тарихи дәуірлерді ажырата білу	7.1.1.3 ежелгі заманда әлеуметтік топтардың қалыптасуы туралы сұрақтарға жауап бере отыра білу
	1.2 Әлеуметтік қатынастар	7.1.2.1 ежелгі заманда әлеуметтік топтардың қалыптасуы туралы сұрақтарға жауап бере отыра білу	7.1.2.2 археологиялық ескерткіштер туралы түсініктің болуы
2. Мәдениеттің дамуы	2.1 Дүниетаным мен дін	7.2.1.1 алғашқы адамдардың наным-сенімдері туралы айту	7.2.1.2 ежелгі тайпалардың дүниетаныммен мұғалімнің сұрақтары бойынша сипаттау
	2.2 Өнер мен әдебиет	7.2.2.1 ежелгінің заттары, оқиғалары және тарихи кейіпкерлерін көрнекілікке сүйене отырып сипаттау 7.2.2.2 археологиялық деректерге сүйене отырып, Андронов мәдениетінің белгілерін анықтау 7.2.2.3 археологиялық ескерткіштер туралы түсініктің болуы	7.2.2.3 археологиялық ескерткіштер туралы жоспар бойынша айту 7.2.2.4 ежелгі тайпалардың қолданбалы өнер ерекшеліктерін сипаттау 7.2.2.5 «Алтын адам» жәдігерін өнер туындысы ретінде сипаттау
3. Мемлекеттің дамуы	3.1 Мемлекеттің ішкі саясаты	7.3.1.1 картадан тайпалық одақтардың орналасуын көрсету 7.3.1.2 ежелгі мемлекеттік бірлестіктердің құрылу алғышарттары туралы түсініктің болуы	7.3.1.3 ежелгі дүние мен ортағасырлардағы тарихи оқиғалар арасында байланыстар орнату 7.3.1.4 мұғалімнің көмегімен картамен жұмыс жасау
	3.2 Мемлекеттің сыртқы саясаты	7.3.2.1 ежелгі дүние мен ортағасырлардағы тарихи оқиғалар арасында байланысты орнату 7.3.2.2 Қазақ хандығының ішкі саяси жағдайы туралы түсініктің болуы	7.3.2.3 А.Құнанбаевтың қазақ жазба әдебиетінің негізін салушы ретіндегі өмірі мен қызметі туралы айту 7.3.2.4 Ұлы қазақ ғалымы Ш.Уәлихановтың өмірі мен қызметі туралы айту 7.3.2.5 А.Байтұрсынұовтың қазақ лингвистикасының негізін салушы және қоғам қайраткері ретінде қызметі туралы айту 7.3.2.6 соғыс жылдарындағы өнер мен әдебиеттің халық рухын көтерудегі маңызы туралы түсініктің болуы 7.3.2.7 Мұхтар Әуезов шығармаларының әлем әдебиетіндегі орны туралы түсініктің болуы 7.3.2.8 Ш.Құдайбердіұлы, М.Ж.Келелулы, К.Халид еңбектерінің тарихи дерек ретіндегі маңызы туралы түсініктің болуы 7.3.2.9 ғарыштың алғашқы ерлері мен негізгі тарихи қайраткерлерді білу
4. Экономикалық даму	4.1 Шаруашылық	7.4.1.1 ежелгі адамдардың алғашқы кәсібін сипаттау	7.4.1.2 көшпелі мал шаруашылығы туралы айту
	4.2 Өндірістік қатынастар және сауда	7.4.2.1 ежелгі еңбек құралдары мен қару-жарақ түрлерін сипаттау 7.4.2.2 металлургия дамуының шаруашылық салаларына тигізген ықпалын білу	7.4.2.3 Ұлы Жібек жолының пайда болуын түсіндіру

2) 8-сынып: 2-жесте		
Бөлім	Бөлімше	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		
1. Әлеуметтік қатынастардың дамуы	1.1 Этникалық қатынастар	8.1.1.1 тарихи дереккөздердің негізгі түрлерін білу
	1.2 Әлеуметтік қатынастар	8.1.1.2 тарихи дәуірлердің атауларын білу 8.1.2.1 қазақ хандықтары, билері мен батырларының өмірінің ерекшеліктерін сипаттау 8.1.2.2 Қазақ хандығының өкілдерін атау
2. Мәдениеттің дамуы	2.1 Дүниетаным мен дін	8.2.1.1 түркілердің дүниетанымды ерекшеліктерін білу
	2.2 Өнер мен әдебиет	8.2.2.1 мұғалімнің сұрақтары бойынша ортағасырлық сәулет өнері ескерткіштерінің ерекшеліктері туралы айту 8.2.2.2 «Алтын адам» жәдігерін өнер туындысы ретінде жоспар бойынша сипаттау
3. Мемлекеттің дамуы	3.1 Мемлекеттің ішкі саясаты	8.2.2.3 кене түркі жазуының тарихи маңызы туралы түсініктің болуы
	3.2 Мемлекеттің сыртқы саясаты	8.3.1.1 ежелгі дүние мен ортағасырлардағы тарихи оқиғалар арасында байланысты орнату 8.3.1.2 оқиғалардың өзара байланысын табу арқылы Түрік қағанаты құрылуының тарихи маңызын білу
4. Этно-милалық қатынастардың дамуы	4.1 Шаруашылық	8.3.2.1 түркі тілдес тайпалардың миграциясы туралы түсініктің болуы
	4.2 Өндірістік қатынастар және сауда	8.3.2.2 Атлап шайқасының тарихи маңызы туралы мұғалімнің сұрақтары бойынша айту 8.4.1.1 көшпелілер мен отырықшылар арасындағы шаруашылық қорылысты ашырату 8.4.2.1 ұлы Жібек жолының қала мәдениетінің дамуына әсерін анықтау 8.4.2.2 ұлы Жібек жолының халықаралық қатынастардың дамуындағы орнын анықтау
2-тоқсан		
1. Әлеуметтік қатынастардың дамуы	1.1 Этникалық қатынастар	8.1.1.3 ежелгі және ортағасырлық Қазақстанның негізгі тайпаларын атау 8.1.1.4 картада әртүрлі тайпалардың орналасуын көрсету 8.1.1.5 Қазақстанның ортағасырлық қалаларының атауларын білу
	1.2 Әлеуметтік қатынастар	8.1.2.3 қазақ хандығындағы әртүрлі әлеуметтік топтардың өмірі мен тұрмыс ерекшеліктерін сипаттау
2. Мәдениеттің дамуы	2.1 Дүниетаным мен дін	8.2.1.2 ислам дінінің қоғамдық өмірге ықпалы туралы түсініктің болуы
	2.2 Өнер мен әдебиет	8.2.2.3 көшпелілердің әскери өнерінің жетістіктері туралы түсініктің болуы 8.2.2.4 түркі кезеңіндегі қоғамды бейнелеуде Махамд Қашғари, Жүсіп Баласағұни және Ахмет Йасауи еңбектерінің тарихи құндылығы туралы түсініктің болуы
3. Мемлекеттің дамуы	3.1 Мемлекеттің ішкі саясаты	8.2.3.2 әл-Фараби және ғалымдардың ортағасырлық ғылымның дамуына қосқан үлесі туралы түсініктің болуы
	3.2 Мемлекеттің сыртқы саясаты	8.3.2.3 ежелгі дүние мен ортағасырлардағы тарихи оқиғалар арасында байланысты орнату 8.3.2.4 мұғалімнің көмегімен картамен жұмыс жасау

(Жалғасы. Басы 13-18-беттерде)

2. Мәдениеттің дамуы	2.1 Дүниетаным мен дін	9.2.1.3 ресми діни ұйымдардың қызметі туралы түсініктің болуы; 9.2.1.4 Қазақстан халқы Ассамблеясының дінаралық, этносаралық келісім мен ішкі тұрақтылықты нығайтудағы ықпалы туралы түсініктің болуы
	2.2 Өнер мен әдебиет	9.2.2.3 А. Құнанбаевтың ақын, ойшыл, қоғам қайраткері ретіндегі рөлін түсініп, білу 9.2.2.6 қазақ шеберлерінің қолданбалы өнер ерекшеліктерін білу
3. Мемлекеттің дамуы	2.3 Білім мен ғылым	9.2.3.5 А. Байтұрсынұовтың қазақ лингвистикасының негізін салушы және қоғам қайраткері ретінде қызметі туралы айту 9.2.3.6 соғыс жылдарындағы өнер мен әдебиеттің халық рухын көтерудегі маңызы туралы түсініктің болуы 9.2.3.7 Мұхтар Ауезов шығармаларының әлем әдебиетіндегі орны туралы түсініктің болуы
	3.1 Мемлекеттің ішкі саясаты	9.3.1.5 халықтың отаршылдыққа қарсы ұлт-азаттық күресінің себеп-салдары туралы түсініктің болуы 9.3.1.6 ұлт-азаттық көтеріліс басшыларының есімдерін білу 9.3.1.7 Қазақстан тарихының маңызды оқиғаларының даталарын білу 9.3.1.11 Қазақстанның тұңғыш президенті – Н.Ә.Назарбаевты таныу
4. Экономикалық дамуы	3.2 Мемлекеттің сыртқы саясаты	9.3.2.3 Абылай ханның дипломатиялық шеберлігі мен саясаты туралы айту 9.3.2.4 Қазақстан Республикасының халықаралық сахнадағы танымалы туралы түсініктің болуы
	4.1 Шаруашылық	9.4.1.3 жекешелендіру процесі туралы түсініктің болуы
1. Әлеуметтік қатынастардың дамуы	4.2 Өндірістік қатынастар және сауда	9.4.2.3 сыртқы сауданың экономикаға әсері туралы түсініктің болуы
	4.1 Этникалық қатынастар	9.1.1.7 зерттелетін нысандар мен оқиғаларды тарихи картада табу және көрсету 9.1.1.8 негізгі тарихи түсініктер туралы түсініктің болуы
2. Мәдениеттің дамуы	1.2 Әлеуметтік қатынастар	9.1.2.8 кенестік кезеңдегі әлеуметтік топтарды сипаттау 9.1.2.6 кәзіргі Қазақстандағы әлеуметтік топтарды сипаттау
	2.1 Дүниетаным мен дін	9.2.1.5 «Мәңгілік Ел» жалпыұлттық идеясының маңыздылығы туралы түсініктің болуы
3. Мемлекеттің дамуы	2.2 Өнер мен әдебиет	9.2.2.7 қазақтардың халық ауыз әдебиеті ерекшеліктерін білу
	2.3 Білім мен ғылым	9.2.3.8 Ш. Құдайбердіұлы, М.Ж. Көпелжіұлы, Қ.Халид өңбектерінің тарихи дерек ретіндегі маңызы туралы түсініктің болуы 9.2.3.9 ғарыштық алдашы ерлері мен негізгі тарихи қайраткерлерді білу
4. Экономикалық дамуы	3.1 Мемлекеттің ішкі саясаты	9.3.1.8 1986 жылғы Желтоқсан оқиғасының тарихи маңыздылығы туралы түсініктің болуы 9.3.1.9 Қазақстан тәуелсіздігінің жариялануының тарихи маңызын білу 9.3.1.12 тарихи тақырыптың өңімге қатысуы
	3.2 Мемлекеттің сыртқы саясаты	9.3.2.5 Қазақстанмен көршілес елдерді атау
4. Экономикалық дамуы	4.1 Шаруашылық	9.4.1.4 аграрлық сектордағы модернизациялаудың негізгі бағыттары туралы түсініктің болуы
	4.2 Өндірістік қатынастар және сауда	9.4.2.4 Қазақстанның әлемдік экономикаға кірігуі туралы түсініктің болуы

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2018 жылғы 20 қыркүйектегі №469 бұйрығына 84-қосымша

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2013 жылғы 3 сәуірдегі № 115 бұйрығына 524-қосымша

Жеңіл ақыл-ой кемістігі бар білім алушыларға арналған 8-10 сыныптары үшін «Қоғам және құқық» пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасы

1-тарау. Жалпы ережелер

- Жеңіл ақыл-ой кемістігі бар білім алушыларға арналған 8-10 сыныптары үшін «Қоғам және құқық» пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасы (бұдан әрі – Бағдарлама) 2007 жылғы 27 шілдедегі Қазақстан Республикасы Заңының 5-бабы 6) тармақшасына сәйкес әзірленген.
- «Қоғам және құқық» оқу пәнінің мақсаты – жеңіл ақыл-ой кемістігі бар білім алушылардың әлеуметтік беімделуді үшін олардың құқықтық сауаттылығын көтеру, мемлекет заңдары мен қоғам нормаларын құрметтеу жолымен жағдайлар құру, өзінің азаматтық құқықтары мен міндеттерін жүзеге асыруға қажетті білім мен дағдыларды қалыптастыру.
- Пәнінің міндеттері:
 - қазақстандық құқық салаларының негізгі түсініктері жайлы білімдерді қалыптастыру;
 - қарапайым құқықтық және әлеуметтік құндылықтар жүйесі туралы білімдерін қалыптастыру; адам құқықтары, демократия, азаматтық қоғам, заңдылық пен құқықтық тәртіп;
 - оқу және практикалық әрекетте құқықтық ақпаратты қолдану біліктерін қалыптастыру;
 - саякес тәртіпті нысандары заңы және қалыпты өмірлік жағдайлардағы әрекеттерді таңдау кезінде құқықтық білімдер мен дағдыларды қолдану біліктерін қалыптастыру;
 - қоғамда қабылданған жалпы адамгершілік рухани-этикалық және құқықтық нормаларды меңгеру негізінде әлеуметтік тәртіпті қалыптастыру;
 - қоғамда қабылданған жалпы адамгершілік рухани-этикалық және құқықтық нормаларды меңгеру негізінде әлеуметтік тәртібін түзету.

2-тарау. Оқу процесін ұйымдастырудағы педагогикалық тәсілдер

- Берілген пән бойынша оқу процесін ұйымдастырудағы педагогикалық тәсілдер арнайы педагогика принциптеріне сәйкес жүзеге асырылады:
 - жеңіл ақыл-ой кемістігі бар білім алушылардың дамуы және дайындық деңгейі мен ерекшеліктеріне білім беру жүйесінің бейімдеу принципі;
 - жеңіл ақыл-ой кемістігі бар білім алушыларды оқытудың түзетпе-дамуды бағытталғыы олардың ерекше білім беру қажеттіліктері мен мүмкіндіктерін ескере отырып оқу әрекетінің арнайы әдістері және тәсілдерімен қамтамасыз етіледі;
 - оқытудың әлеуметтік-бейімдеу бағытталғыы тұлғаның әлеуметтік бейімсіздігін жеңу немесе азайтуды қарастырады. Әлеуметтік өмірге қатысуға қажетті тәртіп нормалары, өмірлік дағдыларды білім алушылардың меңгеруі бойынша арналы жұмыс қарастырылады;
 - білім берудегі әрекеттік тәсілдер жеңіл ақыл-ой кемістігі бар білім алушыларды тұлғалық тұрғыдан дағды ерекшелігіне бейімделуіне білім беру құрылмы мен оның негізгі заңдылықтарын ашатын психологиялық ғылымиың теориялық ерекшелеріне негізделеді. Онымен қоса, жеңіл ақыл-ой кемістігі бар тұлғаны дамуы қолжетімді әрекетті (пәнді)-тәжірибелік және оқу) ұйымдастыру сипатымен анықталатындығын мойындауға құрылады;
 - оқытудың тәжірибелік бағыты зерттелетін материал мен білім алушылардың тәжірибелік әрекеті арасында тығыз байланыс орнату, тәжірибелік-бағыттық тапсырмаларды шешуге арналған бастапқы мәнге ие білім мен біліктерді қалыптастыруды ұсынады;
 - жеңіл ақыл-ой кемістігі бар білім алушыларға саралау және жекелеу тәсіл олардың бағдарлама мазмұнын игеру мүмкіндіктерінің біртекті еместігі, оқу материалдарын игеру кезінде көрінетін және алынған білім, дағды мен біліктер сапасына ықпал ететін вариативті типологиялық ерекшеліктерін болшымен олардың ерекше білім алу қажеттіліктерін ескеруді болжайды. Білім беру процесі педагог білім алушылардың мүмкіндіктеріне сәйкес оқу материалының мазмұнын таңдайтын 4 типологиялық топ (В.В. Воронкова бойынша) негізінде жүзеге асады. Оқу жұмысының қарқыны, жеңіл ақыл-ой кемістігі бар білім алушының дербестік дәрежесі, оқыту әдістері мен тәсілдері түрленеді. Білім алушыларды топтарға бөлу шартты және қозғалмалы. Саралау тәсілі оқытуды жекешелендірумен толықтырылады;
 - оқу-танымдық және практикалық әрекетте арнайы педагогикалық басшылық ету қажеттілігі төменгі танымдық белсенділігі және ойлау қызметінің тағдай және жалпылау аясындағы байланысты. Педагог ақыл-ой кемістігі бар білім алушының жалпы даму заңдылықтарын, сыныптың әрбір білім алушысының танымдық мүмкіндіктерін мен оқытудың арнайы әдістемесін біле отырып білім алушылардың оқу-танымдық қызметтерін ұйымдастырады және бағыттады;
 - Жеңіл ақыл-ой кемістігі бар білім алушылардың оқу материалын меңгеру нәтижелерін бағалау нормалары бағдарламаларда көрсетілген мақсатты тұжырымға негізделген және білім алушылардың оқу жетістіктерін тексеру мен бағалауды ұйымдастыру кезінде бірыңғай тәсілдерді іске асыруға бағытталған;
 - Жеңіл ақыл-ой кемістігі бар білім алушылардың жетістіктерін бағалау ішкі бағалау тәсілдерімен жүзеге асырылады. Бағдарламаны меңгеру нәтижелерін сабақтарда мұғалім білім беру процесі барысында бағалайды. Педагог жүйелі түрде бақылауды бағалау әрекетін атқарады.
 - Жеңіл ақыл-ой кемістігі бар білім алушыларды оқыту нәтижелілігін бағалау ағымдағы (әр сабақтан), мерзімді (тақырыптық) және қорытынды бақылау түрінде болады.
 - Ағымдағы бақылау білім алушының әрекетін сабақта бақылау, тәжірибелік және дербес жұмыстарын тағдау, әрекетін ұжымдық түрлері көмегімен жүзеге асады. Әр сабақтың бақылау оқу процесін сапасын қамтамасыз ету үшін педагог қолданатын оқу мазмұны мен әдістерін түзету мақсатында жүргізіледі. Бақылау ынталандырушы және білім алушыларға қатысты тәрбиеленуі сипатқа ие.
 - Мерзімді бақылау бағдарлама тақырыбы мен бөлімін зерделеп болған соң жүргізіледі. Оның нәтижелері білім алушылардың оқу жетістіктерінің карталарында курс тақырыптары бойынша көрсетіледі.
 - Қорытынды бақылау жарты жылдық пен жылдың соңында болады. Оқу жылы ағымында бақыланым, білім алушылардың жетістіктерінің жиынтық қарсында тіркелетін сыныптың әрбір білім алушысының даму динамикасы мен табыстылығы педагогпен талданады.
 - Бағалаудың көмегімен педагог арқылы алынатын ақпарат дағдылар мен біліктерді меңгеру барысында туындайтын қиындықтарға уақытты және дұрыс әрекеттесуе мүмкіндігі беріледі. Педагог білім алушыларға жеке көмектің маңызы мен тәсілдерін оқытуды тәрде анықтайды.
 - «Қоғам және құқық» пәнін оқу кезінде курстың практикалық бағытталғыын күшейту маңызды. Оқу материалының көп бөлігін релдік

ойындар арқылы саналы түрде меңгеру және бекіту, практикалық тапсырмаларды (стандартты бланктерді толтыру, арыздар, өтініштер, қолхаттар, өтінішхаттар, хаттар жазу) орындау, мәселесі бар тапсырмаларды шешу, өмірдегі тақырыптық жағдаяттар, әр түрлі мемлекеттік мекемелер мен халыққа қызмет көрсету орталықтарына барудағы қалыпты жағдаяттары талқылау үшін беріледі. Берілетін жағдаяттар бастапқыда сыныпта, одан кейін әлеуметтік орта объектілерінде орындالاتын кезеңдік әрекеттер бағдарламасын береді.

13. Құқық қорғау органдары, түрлі әлеуметтік қызметтер және әкімшілік органдарының өкпділерімен кездесу сабақтары жоспарланады. Бұндай жағдай білім алушылардың бойында білім, білік, құнды бағдарлар мен қоғамдық нормаларға негізделген қажетті әлеуметтік құзыреттіліктерді қалыптастыруға ықпалдасады.

14. Өртүрлі әлеуметтік міндеттерді жүзеге асыруға қатысты білім алушылардың бойында прогностикалық дайындықты қалыптастыруға бағытталған жаттығуларды оқыту барысында қосу. Ақыл-ой кемістігі бар білім алушыларға мүмкіндіктеріне қарай өзінің қалауы, істері мен әрекеттерінің салдарын болжауға оқыту қажет болып табылады. Түрлі практикалық жағдаяттары сыныпта модельдеу барысында болжау («егер мен тиянақты, нақты және анық сөйлессем, онда...», «егер мен лас болсам, не айтуды білмесеім, онда...», «егер мен ажда апсам, оны тез жұмасам, онда...») бойынша жаттығуларды қосылады. Осындай тәсілдер жеңіл ақыл-ой кемістігі бар білім алушыларға өз қалуының салдарын түсініп, өзінің әрекеттері үшін жауапкершілікті сезінуге ықпалдасады.

15. Педагогикалық тәсілдерді жүзеге асыру оқытудың әр түрлі стратегияларын қолдануды қарастырады:

- мұғалім мен білім алушы арасындағы сенім ахуалын құру;
- әр білім алушының пікірін тыңдау;
- білім алушылардың танымдық мүмкіндіктеріне сәйкес мұқият жинақталған тапсырмалар мен әрекет түрлерінің көмегімен ынталандырушы және дамытушы оқыту;
- білім алушыларға түсінікті мысалдар негізінде мәселелерді шешу стратегияларын үлгілеу;
- білім алушылардың жеке ерекшеліктерін ескере отырып, сараланған тапсырмаларды құрастыру;
- білім алушылардың жеке, топтық қызметтері және барлық сынып жұмысын ұйымдастыруды қосады.

16. «Қоғам және құқық» пәнін меңгеру барысында білім алушыларда ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдану дағдыларын дамыту үшін жағдайлар жасалады. «Қоғам және құқық» пәнін оқыту кезінде ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдану:

- құқықтық ақпаратты іздеу, оны таңдау және қолданумен байланысты дербес жұмыс дағдыларын дамыту;
- білім алушылардың білімдерін кеңейту үшін мультимедиялық ресурстарды қолдану;
- белсенді оқытуды ұйымдастыруды техникалық тұрғыдан қолдау үшін интерактивті тақталарды қолдану;
- электрондық оқулықтарды қолдану;
- компьютерлік презентациялардың өртүрлі түрлерін қолдана отырып, таңдалған тақырып бойынша шығармашылық жобаларды құруды көздейді;
- «Қоғам және құқық» пәні бойынша оқыту процесінің мазмұны оқыту мақсаттарының жүйесіне бағыншыты және білім алушылардың алған білімдері, біліктері мен дағдыларын өздігінен еңбек ету және өртүрлі өмірлік жағдайларда қолдануға дайындықты қалыптастыруға бағытталған.
- «Қоғам және құқық» пәнін оқу білім алушылардың қоғамда әлеуметтенуі және қоршаған ортамен өзара әрекеттестікке қажет қарапайым құқықтық білімдер мен дағдыларды меңгеруді қамтамасыз етеді.
- Жеңіл ақыл-ой кемістігі бар білім алушыларға арналған «Қоғам және құқық» курсының мазмұнында құрылымға жөнделтілген, көлемі анағұрлым қысқартылған және білімдер жүйесінің жалпылау деңгейі қарапайым бағдарлама берілген. Сонымен қатар, осы салаға тән білімдердің құрылымдық біртұтастығы сақталғанды.
- «Қоғам және құқық» пәнін меңгеру барысында «Математика», «География», «Әлеуметтік-тұрмыстық бағдарлау» пәндерімен пәнаралық байланыстар орнатылады.

3-тарау. «Қоғам және құқық» оқу пәнінің мазмұнын ұйымдастыру

- «Қоғам және құқық» оқу пәні бойынша оқу жүктемесінің көлемі:
 - 8-сыныпта – аптасына 1 сағат, оқу жылында 34 сағатты;
 - 9-сыныпта – аптасына 1 сағат, оқу жылында 34 сағатты;
 - 10-сыныпта – аптасына 1 сағат, оқу жылында 34 сағатты құрайды.
- «Қоғам және құқық» пәні бойынша бағдарламаның оқу материалының құрылымының негізіне білім алушыларға берілетін ақпаратты біртіндеп күрделендіре түсетін сызбалы әдіс енген.
- «Қоғам және құқық» оқу пәнінің мазмұны келесі бөлімдерді қамтиды:
 - 1-бөлім «Құқық және мемлекет»;
 - 2-бөлім «Конституциялық құқық»;
 - 3-бөлім «Отбасы құқығы»;
 - 4-бөлім «Еңбек құқығы»;
 - 5-бөлім «Қылмыстық құқық»;
 - 6-бөлім «Әкімшілік құқық»;
 - 7-бөлім «Азаматтық құқық»;
 - «Құқық және мемлекет» бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:
 - адам және қоғам;
 - құқықтық мемлекет және қоғам.
 - «Конституциялық құқық» бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:
 - адам және азаматтық құқықтары мен бостандықтары;
 - мемлекеттік органдардың конституциялық жүйесі;
 - «Отбасы құқығы» бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:
 - отбасы құқығы түсінігі;
 - отбасы мүшелерінің құқықтары мен міндеттері;
 - отбасының қоғамдағы маңызы.
 - «Еңбек құқығы» бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:
 - еңбек құқығы түсінігі;
 - еңбек жағдайлары мен қорғау;
 - еңбек шарты.
 - «Қылмыстық құқық» бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:
 - қылмыстық құқық түсінігі;
 - қылмыс түсінігі;
 - қылмыстық жауапкершілік.
 - «Әкімшілік құқық» бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:
 - әкімшілік құқық түсінігі;
 - әкімшілік жауапкершілік;
 - әкімшілік құқық бұзушылықтардың алдын алу.
 - «Азаматтық құқық» бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:
 - азаматтық құқық түсінігі;
 - меншік құқығы;
 - азаматтық құқықтары міндеттемелер және жауапкершілік;
 - тұтынушылардың құқығын қорғау.
 - 8-сыныпқа арналған «Қоғам және құқық» оқу пәнінің базалық мазмұны:

1) құқық және мемлекет – Адам және қоғам: қоғам ортақ өмір мен әрекеттердің белгілі бір түрлерімен біріктірілген адамдар қауымдастығы ретінде; неілетікн қоғам арнайы ережелерге мұқтаж; ережелердің қоғам өміріндегі рөл; қоғам өмірінің салалары; қоғамдық қатынастар; әлеуметтік нормалар – адамдардың қоғамда тәртіп ережелері; негізгі әлеуметтік нормалар: мораль, құқық, тыйымдар, салт-дәстүрлер мен әдет-ғұрыптар; мораль, адамгершілік, жалпыадамзаттық құндылықтар, жасылдық пен жамандық, ақиқат пен жалған түсініктері; өмір – ең үлкен құндылық; моралды талаптар мен адамдардың мінез-құлығы; сыпайлық ережелері; қоғамдағы адам;

2) құқықтық мемлекет және қоғам: «мемлекет» деген не; азамат ұғымы; Біздің Отан – Қазақстан Республикасы. Қазақстан Республикасының мемлекеттік рәміздері: мемлекет пен құқықтың өзара байланысы; басқа қоғамдық бірлестіктерден мемлекетті айыратын белгілер; құқық және заң; құқықтың қайнаркөздері; заңнамалық билік; Қазақстан Республикасында заңдар қалай қабылданады; құқық жүйесі; құқық салалары: мемлекеттік құқық, конституциялық құқық, азаматтық құқық, еңбек құқығы, отбасы құқығы, әкімшілік құқық, қылмыстық құқық; халықаралық құқық; Адам құқықтарының жалпыға бірдей декларациясы; Бала құқықтары туралы Конвенция; адамның бостандығы мен жауапкершілігінің шарты ретінде «құқық» ұғымы; қоғам мен мемлекет өмірінде құқықтың рөлі;

3) конституциялық құқық Қазақстан Республикасының Конституциясы – негізгі заңы; Қазақстан Республикасының Конституциясын қабылдау тарихы; Қазақстан Республикасының Конституциясының құрылымы; Қазақстан Республикасының заңнамалық билік органдары: Парламент, Сенат, Мәжіліс; олардың құрамы, сайлануы, өкілеттілігі; сот билігі; Қазақстан Республикасының сот билігінің құрылымы мен өкілеттілігі; Прокуратура және құқық қорғау органдары; жергілікті атқарушы органдар; Қазақстан Республикасының Президенті, оның мемлекет билігі жүйесіндегі рөлі мен орны; тұлғаның ажыраамс құқықтары: өмір сүру, жеке басқа қол сұқпаушылық пен ар-намыс құқығы; адамның әлеуметтік құқықтары; тұрғын үй құқықтары; медициналық қызметке құқығы; демалуға құқығы; саяси құқықтар мен бостандықтары; діни нанымдар және олардың заманауи әлемдегі орны; ар-намыс бостандығы; білім алу құқығы; мәдени қиындықтарға қолжетімділік құқығы; Қазақстан Республикасының азамат-тығы азаматтық және негізгі міндеттемелері.

32. 9-сыныпқа арналған «Қоғам және құқық» оқу пәнінің базалық мазмұны:

- отбасы құқығы: отбасы құқығының негіздері; адам өмірі және қоғамда отбасының рөлі; отбасы құрамы, отбасындағы рөлдік қарым-қатынастар; отбасында әке мен ананың рөлі; отбасы мүшелерінің жауапкершілігі; үй шаруашылығы; ерлі-зайыптылардың құқықтары мен міндеттері; ата-аналардың құқықтары мен міндеттері; Бала құқықтары мен міндеттері туралы Конвенция;
- еңбек құқығы: еңбек құқығы негіздері; еңбек және еңбек қатынастары; Қазақстан Республикасының Еңбек кодексі; еңбекке құқығы; Жеке еңбек шарты; қызметкер мен жұмыс берушінің құқықтары және міндеттері; жұмыс уақыты және демалыс уақыты; еңбекқақыны төлеу; келіпдіктер мен өтемалары; еңбекті қорғау; еңбек тәртібі; қызметкерлердің тәртіптік және материалдық жауапкершілігі; еңбек даулары – шешу жолдары; еңбек даулары бойынша комиссия; еңбек шартын тоқтату және бұзу негіздемесі; көмектелік жасқа жетпегендердің еңбек ерекшеліктері;
- қылмыстық құқық: қылмыстық құқық түсінігі; тағайындау; қайнар-көздер мен қағидалар; қылмыс ұғымы; қылмыс санаттары мен түрлері; қылмысқа араласқаны және қатысқаны үшін жауапкершілік; қылмыстық жауапкершілікке тарту кезеңдері; қылмыстық жаза, оның түрлері; мәжбүрлеу шаралары; қылмыстық жауапкершілік пен жазадан босату; көмектесе толмағандардың жауапкершілігі; жазаны ауырлататын және жеңілдететін жағдайлар; елдегі құқық қорғау органдары;
- 10-сыныпқа арналған «Қоғам және құқық» оқу пәнінің базалық мазмұны:
 - әкімшілік құқық; әкімшілік құқық ұғымы және қайнаркөздері; әкімшілік құқық қатынастарының субъектілері; әкімшілік реттеу әдістері; әкімшілік құқық бұзушылық белгілері мен түрлері; әкімшілік жаза; атқарушы билік; жергілікті өкілдік органдары: жүйе, құрылымы, міндеттері, сайлау тәртібі; мемлекеттік қызмет.
 - азаматтық құқық; азаматтық құқық ұғымы; азаматтық құқық жүйесі; жалпы және ерекше белгілері; меншік және мүліктік қатынастар; меншік иесі болу деген не; мүліктік қатынастардың заңмен реттеу; азаматтардың меншік құқықтарын қорғау; көмектесе толмағандардың мүліктік құқықтары мен жауапкершілігі; зияткерлік меншік құқығы; мұрагерлік құқығы.

4-тарау. Оқыту мақсаттарының жүйесі

- Бағдарламаның оқу мақсаттарын қолдану қойлайғы үшін қодтар берілген. Қодтағы бірінші сан сыныпты, екінші – бөлімді, үшінші сан – бөлімшені, төртінші сан оқу мақсатының нөмірленуін білдіреді. Мысалы: 8.2.1.4 «Құқық және мемлекет» бөлі – сынып, «2» – бөлім, «1» – бөлімше, «4» – оқу мақсатының нөмірленуі.
- Оқыту мақсаттары бойынша күтілетін нәтижелер:

1) 1-бөлім «Құқық және мемлекет»:

1-кесте

Бөлімше	Оқыту мақсаттары
1.1 Адам және қоғам	8.1.1.1 «қоғам» ұғымы туралы қарапайым деңгейде айту 8.1.1.2 ережелер не үшін керек екендігі туралы қарапайым деңгейде түсіндіру 8.1.1.3 адамдардың қоғамда тәртіп ережелері туралы айту 8.1.1.4 адам өмірінде құқықтың рөлі туралы түсініктің болуы 8.1.1.5 қоғамның әлеуметтік нормалары (тыйымдар, салт-дәстүрлер, мораль, этикет) туралы педагогтың көмегімен айтып, белгілеу 8.1.1.6 қоғамда қалыптасқан сыпайлық пен мінез-құлық ережелерін (көпкіе қатпарға орын беру, яғни мораль қарттар мен ауруларға күтім жасауды белгілейді) мысалдар арқылы түсіндіру 8.1.1.7 өзінің әрекеттері үшін жеке жауапкершілік туралы білу 8.1.1.8 жасылқы пен жамандық, ақиқат пен жалған түсініктері ажырата білу 8.1.1.9 жалпыадамзаттық құндылықтардың мағынасын түсінуге 8.1.1.10 этикет пен сыпайлықтың негізгі ережелерін қолдану 8.1.1.11 қоғамда қалыптасқан негізгі салт-дәстүрлер мен әдет-ғұрыптарды білу
1.2 Құқықтық мемлекет және азаматтық қоғам	8.1.2.1 мемлекеттік рәміздердің атауларын білу және оларды ажырату 8.1.2.2 «қоғам» ұғымы туралы өз түсініктерін қарапайым сөздермен түсіндіру 8.1.2.3 «мемлекет» ұғымы және мемлекетті анықтайтын белгілер туралы түсініктерін білу 8.1.2.4 мемлекеттің сыртқы қызметтерін (ел қорғанысы, сыртқы саяси қызметтер, халықаралық ынтымақтастық) білу 8.1.2.5 мемлекеттің ішкі қызметтерін (адам құқықтары мен бостандықтарын қорғау, тәртіп құқығын қамтамасыз ету) білу 8.1.2.6 құқықтық мемлекеттің негізгі белгілерін (заң алдында барлығының теңдігі, мемлекет пен тұлғаның жауапкершілігі) білу 8.1.2.7 құқықтың қалыптасу негізі (құқықтың қайнаркөздері) туралы білу 8.1.2.8 құқық сапаларын атап шығу 8.1.2.9 құқық қорғау органдарын педагогтың көмегімен атау және олардың қызметтерін сипаттау 8.1.2.10 Бала құқықтары туралы Конвенцияның мазмұны туралы жалпы түсінігін білуы 8.1.2.11 өмірлік ерекшеліктерді ескере отырып, балалардың өмірін жасартуға бағытталған негізгі мемлекеттік минимумды әлеуметтік стандарттарды сақтау (тегім медициналық көмек көрсету; дене және психикалық күштеуден қорғау; қажетті өмір деңгейі; ата-аналардан қажетті көмекті алу) туралы түсініктің болуы 8.1.2.12 азаматтар алдындағы мемлекеттің жауапкершілігі туралы өз түсінігін қарапайым сөздермен түсіндіру 8.1.2.13 адам мен азаматтың негізгі құқықтары және бостандықтары (белгілі бір әрекеттерді жасау мүмкіндігі, өз қажеттіліктері мен қызығушылықтары қанағаттандыру үшін нақты құқықтарды қолдану) туралы түсініктің болуы 8.1.2.14 «адам құқықтары» мен «азамат құқықтары» түсінігінің қарапайым деңгейін ажырату және түсіндіру 8.1.2.15 адамның жеке құқықтарын атау: өмір сүруге құқығы, жеке бостандығына құқығы, тұрғын үйге қол сұқпаушылық, орын ауыстыру және тұрғылықты жерін таңдау құқығы 8.1.2.16 азамат құқығы туралы (мемлекет істерін басқаруға қатысу құқығы, сайлау және мемлекеттік билік пен жергілікті өзін-өзі басқару органдарына сайлау құқығы; референдумға қатысу құқығы; мемлекеттік қызметке тең қолжетімділік құқығы) айту 8.1.2.17 Қазақстан Республикасы азаматтығын алу үшін қандай органдар мен уәкілетті органы керек екендігін білу 8.1.2.18 табиғи және техногендік сипаттағы төтенше жағдайлардың салдарларын ескерту мен жоюға қандай ұйымдар жауап беретінін білу 8.1.2.19 халыққа жедел медициналық және психологиялық көмекті қандай ұйымдар көрсететінін білу 8.1.2.20 төтенше жағдайда қандай ұйымдар көмек көрсететінін білу 8.1.2.21 өрт сөндіру қызметін қандай ұйымдар қамтамасыз ететіні туралы түсінігін білуы

(Жалғасы. Басы 13-19-беттерде)		
<i>Жеңіл ақыл-ой кемістігі бар білім алушыларға арналған 8-10 сыныптары үшін «Қоғам және құқық» пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасына қосымша</i>		
Жеңіл ақыл-ой кемістігі бар білім алушыларға арналған 8-10 сыныптары үшін «Қоғам және құқық» пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасын жүзеге асыру бойынша ұзақ мерзімді жоспар		
1) 8-сынып: 1-кесте		
Бөлім	Бөлімше	Оқыту мақсаттары
1. Құқық пен мемлекет	1.1 Адам және қоғам	1-тоқсан 8.1.1.1 «қоғам» ұғымы туралы қарапайым деңгейде айту 8.1.1.2 ережелер не үшін керек екендігі туралы қарапайым деңгейде түсіндіру 8.1.1.3 адамдардың қоғамда тәртіп ережелері туралы айту 8.1.1.4 адам өмірінде құқықтың рөлі туралы түсініктің болуы 8.1.1.5 қоғамның әлеуметтік нормалары (тыйымдар, салт-дәстүрлер, мораль, этикет) туралы педагогтың көмегімен айтып, белгілеу 8.1.1.6 қоғамда қалыптасқан сыпайлық пен мінез-құлық ережелерін (көлікте қарттарға орн беру, яғни мораль қарттар мен ауруларға күтім жасауды белгілейді) мысалдар арқылы түсіндіру
		8.1.2.1 мемлекеттік рәміздердің атауларын білу және оларды ажырату 8.1.2.2 «қоғам» ұғымы туралы өз түсініктерін қарапайым сөздермен түсіндіру 8.1.2.3 «мемлекет» ұғымы және мемлекетті анықтайтын белгілер туралы түсініктерінің болуы
	1.2 Құқықтық мемлекет және қоғам	2-тоқсан 8.1.1.7 өзінің әрекеттері үшін жеке жауапкершілік туралы білу 8.1.1.8 жақсылық пен жамандық, ақиқат пен жалған түсініктері ажырата білу 8.1.1.9 жалпыадамзаттық құндылықтардың мағынасын түсіну: адам өмірінің құндылығы 8.1.1.10 этикет пен сыпайылықтың негізгі ережелерін қолдану 8.1.1.11 қоғамда қалыптасқан негізгі салт-дәстүрлер мен әдет-ғұрыптарды білу 8.1.2.4 мемлекеттің сыртқы қызметтерін (ел қорғанысы, сыртқы саяси қызметтер, халықаралық ынтымақтастық) білу 8.1.2.5 мемлекеттің ішкі қызметтерін (адам құқықтары мен бостандықтарын қорғау, тәртіп құқығын қамтамасыз ету) білу 8.1.2.6 құқықтық мемлекеттің негізгі белгілерін (сан алдында барлығының теңдігі, мемлекет пен тұлғаның жауапкершілігі) білу
1. Құқық пен мемлекет	1.1 Адам және қоғам	8.1.2.7 құқықтың қалыптасу негізі (құқықтың қайнар көздері) туралы білу 8.1.2.8 құқық салаларын атап шығу 8.1.2.9 құқық қорғау органдарын педагогтың көмегімен атау және олардың қызметтерін сипаттау 8.1.2.10 Бала құқықтары туралы Конвенцияның мазмұны туралы жалпы түсінігінің болуы 8.1.2.11 өңірлік ерекшеліктерді ескере отырып, балалардың өмірін жақсартуға бағытталған негізгі мемлекеттік инициативаны әлеуметтік стандарттарды сақтау (тегі медициналық көмек көрсету; дене және психикалық күштеуден қорғау; қажетті өмір деңгейі; ата-аналардан қажетті көмекті алу) туралы түсініктің болуы
		8.1.2.12 азаматтар алдындағы мемлекеттің жауапкершілігі туралы өз түсінігін қарапайым сөздермен түсіндіру 8.1.2.13 адам мен азаматтың негізгі құқықтары және бостандықтары (белгілі бір әрекеттерді жасау мүмкіндігі, өз қажеттіліктері мен қызығушылықтарын қанағаттандыру үшін нақты құқықтарды қолдану) туралы түсініктің болуы 8.1.2.14 «адам құқықтары» мен «азамат құқықтары» түсінігінің қарапайым деңгейін ажырату және түсіндіру 8.1.2.15 адамның жеке құқықтарын атау: өмір сүруге құқығы, жеке бостандығына құқығы, тұрғын үйге қол сұқтаушылық, орн ауыстыру және тұрғылықты жерін таңдау құқығы 8.1.2.16 азамат құқығы (мемлекет істерін басқаруға қатысу құқығы, сайлау және мемлекеттік билік пен жергілікті өзін-өзі басқару органдарына сайлану құқығы, референдумға қатысу құқығы; мемлекеттік қызметке тең қолжетімділік құқығы) туралы айту 8.1.2.17 Қазақстан Республикасы азаматтығын алу үшін қандай органдарға жүгіну керек екендігін білу
	1.2 Құқықтық мемлекет және қоғам	4-тоқсан 8.1.2.18 табиғи және технокендік сипаттағы төтенше жағдайлардың салдарларын ескерту мен жоюға қандай ұйымдар жауап беретінін айту 8.1.2.19 халыққа жедел медициналық және психологиялық көмекті қандай ұйымдар көрсететінін білу 8.1.2.20 төтенше жағдайда қандай ұйымдар көмек көрсететінін білу 8.1.2.21 әрт сөндіру қызметін қандай ұйымдар қамтамасыз ететіні туралы түсінігінің болуы 8.1.2.1 бостандық ұғымы туралы қарапайым деңгейде айту 8.2.1.2 азамат ретінде өз құқықтарын атап өту 8.2.1.3 медициналық қызметке өз құқықтарын білу 8.2.1.4 білім алуға өз құқықтарын білу 8.2.1.5 әлеуметтік қамтамасыз етуге өз құқықтарын білу 8.2.1.6 Қазақстанда бар негізгі діни конфессияларды атау 8.2.1.7 әлеуметтік құқықтарына қысым жасалған кезде жүгінуге болатын ұйымдардың атауларын білу 8.2.1.8 мемлекеттік органдарға жүгіну рәсімін білу
2) 9-сынып: 2-кесте		
Бөлім	Бөлімше	Оқыту мақсаттары
1. Құқық пен мемлекет	1.1 Адам және қоғам	1-тоқсан 9.3.1.1 отбасы құқығы ұғымы туралы қарапайым деңгейде айту 9.3.1.2 «отбасы» не екенін түсіндіре алу 9.3.1.3 неке мен отбасы, ана, әке және балалық шақ мемлекет қорғауында екендігін білу 9.3.1.4 неке ер мен әйелдің тең құқылы одағы екенін білу 9.3.1.5 ер мен әйелдің қай жаста некеге тұратынын білу 9.3.1.6 азаматтық хал актілерін тіркеу мемлекеттік органдарында жасалған неке ресми танылатынын білу 9.3.1.7 ерлі-зайыптылардың жеке және мүлкілік құқықтары мен міндеттерін білу 9.3.1.8 адамдардың бір басқа некеде тіркеліп тұрған жағдайда адамдар арасындағы неке рұқсат етілмейтінін білу 9.3.1.9 жоғары көтерілетін және төмен түсетін сызық бойынша тікелей туысқандар (ата-аналар және балалар, ата, әже және немерелермен), толық және толық емес туысқандықтағы әкесі мен анасы ортақ ана-інілер және әпке-сіңілер арасында неке жасау рұқсат етілмейтінін білу 9.3.1.10 ерлі-зайыптылардың неке уақытында жинаған мүліктері жалпы ортақ меншік болып табылатынын білу 9.3.1.11 неке шарты туралы түсінігінің болуы 9.3.1.12 әрбір ерлі-зайыптының жеке қолдану заттары меншік болып табылатынын білу 9.3.1.13 алименттік қатынастар туралы түсінігінің болуы 9.3.1.14 отбасы алу үшін шаруашылығын жүргізуге өзінің қатысуы туралы айту 9.3.1.15 бағу мен қамқоршылық туралы түсініктің болуы 9.3.1.16 мұрагерлік құқық туралы түсініктің болуы 9.3.1.17 отбасы бюджетін жүргізу туралы түсініктің болуы 9.3.1.18 отбасы құқықтары мен міндеттеріне қатысты практикалық міндеттерді шешу үшін жүгінетін ұйымдардың атауын білу
		2-тоқсан 9.3.2.1 отбасы мүшелерінің құқықтары мен міндеттері туралы қарапайым деңгейде айту 9.3.2.2 ерлі-зайыптылардың құқықтары мен міндеттері туралы білу 9.3.2.3 отбасының әр мүшесінің міндеттері туралы айту 9.3.2.4 ата-аналардың өз балаларының денсаулығын қамын ойлау, өз балаларын тәрбиелеу құқығына ие және міндетті екендіктерін білу 9.3.2.5 балалардың міндеттерін білу 9.3.2.6 балалардың отбасында өмір сүру және тәрбиеленуіне құқығы, өз ата-аналарын білу құқығы, олардың қамқорлығына ие болу құқығы, өз ата-аналары, аталары, әжелері, аға-інілері, әпке-сіңілілері және туысқандарымен қарым-қатынас құру құқығын білу 9.3.2.7 Бала құқықтары туралы Конвенция туралы түсінігінің болуы 9.3.2.8 отбасы қатынастарының қарапайым әділ ережелерін білу
3. Отбасы құқығы	3.1 Отбасы құқығы ұғымы	9.3.2.1 отбасы мүшелерінің құқықтары мен міндеттері туралы қарапайым деңгейде айту 9.3.2.2 ерлі-зайыптылардың құқықтары мен міндеттері туралы білу 9.3.2.3 отбасының әр мүшесінің міндеттері туралы айту 9.3.2.4 ата-аналардың өз балаларының денсаулығын қамын ойлау, өз балаларын тәрбиелеу құқығына ие және міндетті екендіктерін білу 9.3.2.5 балалардың міндеттерін білу 9.3.2.6 балалардың отбасында өмір сүру және тәрбиеленуіне құқығы, өз ата-аналарын білу құқығы, олардың қамқорлығына ие болу құқығы, өз ата-аналары, аталары, әжелері, аға-інілері, әпке-сіңілілері және туысқандарымен қарым-қатынас құру құқығын білу 9.3.2.7 Бала құқықтары туралы Конвенция туралы түсінігінің болуы 9.3.2.8 отбасы қатынастарының қарапайым әділ ережелерін білу
		9.3.2.1 отбасы мүшелерінің құқықтары мен міндеттері туралы қарапайым деңгейде айту 9.3.2.2 ерлі-зайыптылардың құқықтары мен міндеттері туралы білу 9.3.2.3 отбасының әр мүшесінің міндеттері туралы айту 9.3.2.4 ата-аналардың өз балаларының денсаулығын қамын ойлау, өз балаларын тәрбиелеу құқығына ие және міндетті екендіктерін білу 9.3.2.5 балалардың міндеттерін білу 9.3.2.6 балалардың отбасында өмір сүру және тәрбиеленуіне құқығы, өз ата-аналарын білу құқығы, олардың қамқорлығына ие болу құқығы, өз ата-аналары, аталары, әжелері, аға-інілері, әпке-сіңілілері және туысқандарымен қарым-қатынас құру құқығын білу 9.3.2.7 Бала құқықтары туралы Конвенция туралы түсінігінің болуы 9.3.2.8 отбасы қатынастарының қарапайым әділ ережелерін білу
	3.2 Отбасы мүшелерінің құқықтары мен міндеттері	9.3.2.1 отбасы мүшелерінің құқықтары мен міндеттері туралы қарапайым деңгейде айту 9.3.2.2 ерлі-зайыптылардың құқықтары мен міндеттері туралы білу 9.3.2.3 отбасының әр мүшесінің міндеттері туралы айту 9.3.2.4 ата-аналардың өз балаларының денсаулығын қамын ойлау, өз балаларын тәрбиелеу құқығына ие және міндетті екендіктерін білу 9.3.2.5 балалардың міндеттерін білу 9.3.2.6 балалардың отбасында өмір сүру және тәрбиеленуіне құқығы, өз ата-аналарын білу құқығы, олардың қамқорлығына ие болу құқығы, өз ата-аналары, аталары, әжелері, аға-інілері, әпке-сіңілілері және туысқандарымен қарым-қатынас құру құқығын білу 9.3.2.7 Бала құқықтары туралы Конвенция туралы түсінігінің болуы 9.3.2.8 отбасы қатынастарының қарапайым әділ ережелерін білу

3.3 Отбасын қорғау және қамқорлығы маңызды	4. Еңбек құқығы	4.1 Еңбек құқығы ұғымы	9.3.3.1 адам және қоғам өміріндегі отбасының рөлі туралы түсініктің болуы 9.3.3.2 тату отбасы ұғымы туралы түсініктің болуы
3-тоқсан			
			9.4.1.1 еңбек құқығы ұғымы туралы қарапайым деңгейде айту 9.4.1.2 жеке еңбек шартын толтыру 9.4.1.3 жеке және ұжымдық еңбек шарттарын ажырату 9.4.1.4 еңбек шартының негізгі тармақтарын (жұмыс уақыты, демалыс уақыты, демалыс ұзақтығы, еңбекақы мөлшері) таба білу 9.4.1.5 еңбек тәртібі туралы негізгі түсініктің болуы 9.4.1.6 ішкі тәртіп ережелерін білу 9.4.1.7 кәсіпкерлік туралы негізгі ережелерін білу 9.4.1.8 еңбек кітапшасын кім толтыратынын білу 9.4.1.9 педагогтың көмегімен іскерлік қағаздар және стандартты бланктерді толтыру 9.4.1.10 еңбек дауларын шешу үшін жүгінетін ұйымдардың атауларын білу 9.4.1.11 қызметкерлердің кәсіпорын, мекеме не ұйымға келтіретін зиянға материалдық жауапкершілігі туралы білу 9.4.1.12 қызметкердің кінесі болған жағдайда ғана келтірілген зиянға материалдық жауапкершілікті арттыру туралы білу 9.4.1.13 қызметкер мен кәсіпорын арасында мүлкікті сақтауға қызметкердің жауапкершілігі өзіне алу туралы жазбаша шарт жасалатыны туралы білу
4-тоқсан			
4. Еңбек құқығы	4.2 Еңбек шарты және қорғау	4.3 Еңбек шарты	9.4.2.1 әртүрлі кәсіпорындардағы еңбек жағдайлары туралы білу 9.4.2.2 еңбек гигиенасының негізгі ережелерін білу 9.4.2.3 «кәсіби ауру» ұғымы туралы түсініктің болуы
			9.4.3.1 еңбек шартының негізгі тармақтарын білу 9.4.3.2 еңбек шарты қандай жақтар арасында жасалатынын білу, жұмыс беруші және қызметкер 9.4.3.3 еңбек шартын оқу және қол қою 9.4.3.4 еңбек шартының түрлерін ажырата білу: белгісіз мерзімге, 5 жылдан аспайтын белгілі мерзімге, уақытша қызметкермен, мезгілдік қызметкермен 9.4.3.5 жұмысқа қабылдау туралы өтініш жаса алу 9.4.3.6 жұмыстан шығу туралы өтініш жаса алу 9.4.3.7 демалыс беру туралы өтініш жаса алу 9.4.3.8 түсініктеме қағаз жазу
3) 10-сынып: 3-кесте			
Бөлім	Бөлімше	Оқу мақсаттары	
1-тоқсан			
5. Құлымстық құқық	5.1 Құлымстық құқық ұғымы	5.2 Құлымстық ұғымы	9.5.1.1 құлымстық құқық ұғымы туралы қарапайым деңгейде айту 9.5.1.2 құлымстық құқықта қолданылатын терминдер туралы түсініктің болуы: айып, рақымшылық, бопсалаушылық, сөрікесте, тұтқынға алу 9.5.1.3 полиция қызметтері туралы түсініктің болуы: құқық бұзушылықтардың алдын алу; қоғамдық тәртіпті қорғау; қылмыспен күрес; қылмыстық жазалау және өкімшілік жазаларды орындау
			9.5.2.1 «қылмыс» ұғымы туралы түсініктің болуы 9.5.2.2 «қарандытушы», «әлдеуші», «қатысушы», «қорындаушы» және «астыртүп айдап салушы» ұғымдары туралы түсініктің болуы 9.5.2.3 қылмыстық жазаны өтетін құқық бұзушылықтар туралы мәліметтерді болуы 9.5.2.4 жазалау мен оның мақсаттары туралы түсініктің болуы 9.5.2.5 «мәжбүрлеу шаралары» ұғымы туралы түсініктің болуы 9.5.2.6 негізгі жазалар: айыппұл, нақты қызметпен айналысу құқығынан айыру, қоғамдық жұмыстарға тарту, түзету жұмыстары, тұтқынға алу, бостандықтан айыру туралы түсініктің болуы 9.5.2.7 өмірдегі практикалық мәселелерді шешу үшін жүгінетін құқықтық ұйымдардың атауын білу
2-тоқсан			
5. Құлымстық құқық	5.3 Құлымстық жауапкершілік	6.1 Әкімшілік құқық	9.5.3.1 қылмысқа араласу мен қатысуға жауапкершілік туралы түсініктің болуы 9.5.3.2 қылмыстық жауапкершіліктен босатуға негіз болатын факторлар туралы мәліметтерді (қажетті қорғанысты арттыру, жәбірленушімен табысу, өкіну) болуы
			9.6.1.1 өкімшілік жауапкершілік ұғымы туралы түсініктің болуы 9.6.1.2 өкімшілік құқық бұзушылықтың алдын алу шараларын жүзеге асыруға қатысуы
6. Әкімшілік құқық	6.2 Әкімшілік жауапкершілік	6.3 Әкімшілік құқық бұзушылықтардың алдын алу	9.6.2.1 кішігірім бұзақылықтың не екенін (қоғамдық орындардағы балағат сөздер, азаматтарға тіл тигізу, қоғамдық тәртіп пен азаматтардың сабырлысын бұзатын әрекеттер) білу 9.6.2.2 кішігірім бұзақылыққа айыппұл тағылатынын білу 9.6.2.3 қоғамдық орындарда жүріп-тұру ережелерінің талаптарын орындау 9.6.2.4 жер және су ресурстарын тиімді қолданудың негізгі ережелері мен нормалары туралы түсініктің болуы 9.6.2.5 атмосфералық ауаның ластануынан сақтау ережелері туралы түсініктің болуы 9.6.2.6 жануарлар және өсімдіктер әлемін қорғау туралы түсініктің болуы
			9.6.2.7 Қызыл кітаптың маңызы туралы түсініктің болуы 9.6.2.8 Қызыл кітапқа енген жануарлар мен өсімдіктерді атау 9.6.2.9 жол жүру қозғалысының негізгі ережелерін білу 9.6.2.10 негізгі кеден ережелері туралы түсініктің болуы 9.6.2.11 өкімшілік құқық бұзушылықтар кезінде жүгінетін ұйымдардың атауын білу 9.6.3.1 «Құқық бұзушылықтардың алдын алу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жалпы ережелері туралы түсініктің болуы 9.6.3.2 құқық бұзушылықтардың алдын алу кешеніне кіретін ұйымдар туралы түсініктің болуы: әлеуметтік белгідеу, әлеуметтік оңалту, құқықтық тәрбие
7. Азаматтық құқық	7.1 Азаматтық құқық түсінігі	7.2 Мемшік құқығы	9.7.1.1 азаматтық құқық туралы түсініктің болуы 9.7.1.2 мүлкілік қатынастармен байланысты әрекеттерге (ұрлық, тонау, бопсалаушылық) жауапкершілік туралы мәліметтерге не болуы 9.7.1.3 азаматтық құқықтарда келіспеушіліктерді шешу үшін жүгінетін құқықтық ұйымдардың атауын білу
			9.7.2.1 мемшік туралы түсініктің болуы 9.7.2.2 мемшік мемлекетпен қорғалатынын білу 9.7.2.3 мемшік құқықтарын қорғауға тартылған органдарды білу 9.7.2.4 азаматтардың кәсіпорнік қызметпен айналысуға құқығы бар екенін білу 9.7.2.5 мемлекеттік және жеке меншікті ажырата білу
7. Азаматтық құқық	7.3 Азаматтық құқық міндеттері және жауапкершілік	7.4 Тұтынушылар құқығын қорғау	9.7.3.1 азаматтық-құқықтық жауапкершілік туралы түсініктің болуы 9.7.3.2 азаматтың негізгі міндеттерін білу 9.7.3.3 азаматтық азаматтық құқықтары міндеті (мүлкіті беру, жұмысты орындау, ақша төлеу) туралы түсініктің болуы 9.7.3.4 кредит беруші, қарыздар, жалдау, өсімшүл, келіп ұғымдары туралы түсініктің болуы 9.7.3.5 материалдық жауапкершілік, тұрақсыздық төлемі, келіпдеме ұғымдары туралы түсініктің болуы
			9.7.4.1 тұтынушылардың құқықтарын қарапайым деңгейде қорғауды түсіндіру 9.7.4.2 сатып алу, қызметтер көрсету және лайықсыз тауарды ауыстыру немесе қайтару жұмыстарын орындау кезінде алған білімдерін қолдана алу 9.7.4.3 өз құқықтарын білу және тауардың тиісті сапасын талап ете алу 9.7.4.4 өз құқықтарын білу және тауар, жұмыс не қызметтің жеткіліксіздігі салдарынан туындаған шығындарын талап ете алу
Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2018 жылғы 20 қыркүйектегі №469 бұйрығына 85-қосымша			
Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2013 жылғы 3 сәуірдегі № 115 бұйрығына 525-қосымша			
Жеңіл ақыл-ой кемістігі бар білім алушыларға арналған 5-9 сыныптары үшін «Тәртіп мәдениеті» пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасы			

2) 2-бөлім «Тұлғаралық қарым-қатынас мәдениеті»: 2-кесте

Бөлім-ше	Оқыту мақсаттары				
	5-сынып	6-сынып	7-сынып	8-сынып	9-сынып
2.1 Қарым-қатынас мәдениеті және сөйлеу тілдік этикет	5.2.1.1 әр түрлі халықтарда қабылданған қарым-қатынастың негізгі этикеттерімен (сынып білім алушыларының ұлттық құрамына қарай) танысу 5.2.1.2 туысқандық қатынастарды түсіну: немесе аға, немере әпке 5.2.1.3 жақын туысқандарының есімін, әкесінің есімін, тегін білу 5.2.1.4 өзінің ата-анасының, ағаларының, әкелері мен аталарының туылған күндерін білу 5.2.1.5 тұрған және сөйлескен кезде дұрыс қалып қабылдауға тырысу 5.2.1.6 сөйлесіп тұрған адамның соңына дейін тыңдау, қойылған сұраққа бет-аузын қисаңдатпай, артық им-ишыратпай, қысқа жауап беруге тырысу 5.2.1.7 қазақ халқында ерексерте қатысты қабылданған әдеттегі қарым-қатынастың ұстануы 5.2.1.8 сөйлеу тілінде сөйлесіп тұрған адамның ұлтына қарай әр түрлі қаратпа сөздерді пайдалану 5.2.1.9 қазақ тілінде амандасып, қазақ тілінде қоштасу 5.2.1.10 адамдарды біріне бірін таныстыра білу: «Ана, танысып қойыңыз», «Балалар, танысыңдар!» кшілерді үлкендерге, үл баланы қыз балаға таныстырады	6.2.1.1 мінсіз мұғалім мен білім алушы туралы түсінігінің болуы 6.2.1.3 мұғаліммен қарым-қатынасты білім алушының рөлін сезіну; 6.2.1.4 мұғалім жұмысы-ның ерекшеліктерін түсіндіру 6.2.1.5 сабақтағы стандартты жағдайлардағы қарым-қатынас ерекшеліктерін орындау 6.2.1.6 білім алушының негізгі ерекшелігін білу және орындау 6.2.1.7 ұқыпты жүру 6.2.1.8 сабаққа кешікпеу 6.2.1.9 оқулықтарын тәртіпте ұстау 6.2.1.10 сыныпты, мектеп дәлізін былықтырмау 6.2.1.11 сыныпқа мұғалім туылған адамның кіргенде үндемей, жылдам орнынан тұру 6.2.1.12 сабақта алаңдамай, мұғалім мен сыныптастарына бөгет жасамау 6.2.1.13 егер мұғалімге немесе ересек білім алушыға қандай да бір сұрақ қою қажет болса, алдымен көп көтеру, қойылған сұрақты немесе айтылған өтінішті орнынан тұрып тыңдау 6.2.1.14 үзілісте жүгіруге, итерісуге болмайды 6.2.1.15 ересектердің алдында жүрісін ақырындату 6.2.1.16 сөйлесе білу (әңгімен бастау, болмаса, қол жалпап жіберіңізші), «Сіздің рұқсатыңызбен», «Сіздің рұқсатыңызбен» 6.2.1.17 сөзді қолдау мәдениетіне үйрену 6.2.1.18 телефонмен сөйлесе білу, телефонды байланыс және қысқа қарым-қатынас құралы ретінде пайдалану	7.2.1.1 «этикеттің» белгілі бір әлеуметтік ортада қабылданған, тәртіп ережелерінің жинағы ретінде түсінігі болуы 7.2.1.2 әр түрлі елдердегі этикет ережелеріндегі айырмашылықтар туралы түсінігінің болуы 7.2.1.3 бейтаныс адамдармен (кафедегі дашылар, вокзалдағы кассирлермен, вагондағы жолаушылармен, ұшақтағы көшірмен) қатынасқа түсуге үйрену 7.2.1.4 жақын туыстарына, достарына, жақсы таныстарына, ер адамдар мен әйел балаларға сыйлық таңдауға және сыйлауға үйрену 7.2.1.5 жанұялық ішкі байланыстарды (келін, күйеу бала, ене, ата) зерделеуді жалғастыру 7.2.1.6 сөйлеу тілдік этикет және сөйлеу тілдік мәдениет туралы түсінігінің болуы 7.2.1.7 дауыс интонациясының, өкініш, сәтсөз, айтылымдарды, сөйлеу тілдік қателіктерді, адамдардың қарым-қатынасындағы дерекі сөздерді, осының адамдар арасындағы қарым-қатынасқа тигізетін салдарының мәнін түсіну 7.2.1.8 егер қиын болмаса, қол жалпап жіберіңізші», «Сіздің рұқсатыңызбен», «Сіздің рұқсатыңызбен» 6.2.1.17 сөзді қолдау мәдениетіне үйрену 6.2.1.18 телефонмен сөйлесе білу, телефонды байланыс және қысқа қарым-қатынас құралы ретінде пайдалану	8.2.1.1 телефонмен сөйлесу мәдениет ережелерін, ұялы телефонды қоғамдық орындарда және мектепте пайдалану ережелерін білу және орындау 8.2.1.2 СМС-хабарлама, WhatsApp жіберуді үйрену 8.2.1.3 хат жазу білу 8.2.1.4 интернетті пайдалану ережелерін білу 8.2.1.5 электронды поштамен жұмыс ережелерін білу 8.2.1.6 сәйкес арыпты қатынас ережелерін білу 8.2.1.7 жаңадағы тәртіп ережелерін оқуында жалғастыру 8.2.1.8 өзінш шығуы тегіне, бабаларына деген қызығушылық таныту 8.2.1.9 өзінің жауапсыз деген құрмет және сүйсізшілік сезімін білдіру 8.2.1.10 жақындарына, қарт адамдарға, көршілеріне тілектестік пейіл білдіру 8.2.1.11 жаңа мүшелерінің құқықтарын мен міндеттерін білу 8.2.1.12 жаңаулық шарына, жаңаулық салт-дәстүрді ұйымдастыру мәдениетін байқау 8.2.1.13 тұрмыс мәдениетін арттыру 8.2.1.14 үстел басындағы тәртіп ережелерін орындау 8.2.1.15 әлемнің кейбір елдерінің дәстүрлері басындағы салт-дәстүрлерін танысу 8.2.1.16 өз жаңаушының сыйлы өкенин мақтан тұру 8.2.1.17 өзінің ата-тегіне деген қызығушылықты білдіру 8.2.1.18 өзінің өрекеттерін этикалық тәртіп нормаларымен байланыстыруға тырысу 8.2.1.19 айналасындағылар үшін қайырымды және жұбайын сөздерін табу 8.2.1.20 сөйлеу тілінде қысықсыз сөздерді қолданудан қашық болу 8.2.1.21 ересек адамдардың арасында танысу және қоштасу 8.2.1.22 қазақтың амандасу сөздерін білу және қолдану 8.2.1.23 Қазақстанда тұратын халықтардың амандасу салтымен танысу	9.2.1.1 ресми шаралардағы этикет туралы түсінігінің болуы 9.2.1.2 қоғамдағы тәртіп ережелері мен нормаларын орындау 9.2.1.3 әр түрлі жағдайларда қарым-қатынас мәдениетін байқауға тырысу 9.2.1.4 жоластарымен және айналасындағы ересек адамдармен сыйауы қатынаста болу 9.2.1.5 сыйаулықтың дәлдігімен және ұқыптылықпен байланысын табу 9.2.1.6 қарым-қатынастағы сын туралы түсінігінің болуы 9.2.1.7 сөйлесіп тұрған адамды ренжітпей, сын айта білу 9.2.1.8 сынды дұрыс қабылдай білу 9.2.1.9 бір адамды таныстыруға қатысты қоғамда қабылданған нормалар мен сөйлеу тіл түрін білу 9.2.1.10 нағыз достық, адал ойын мен жарыстың ережелерін білу 9.2.1.11 сөйлеу тілдік қарым-қатынас дағдыларын дамыту 9.2.1.12 әңгімелесу өнеріне, әңгімеледі әдептілікке үйрену 9.2.1.13 дауласу мәдениетін меңгеру 9.2.1.14 кешірім сұрағандағы және кешірген кездегі этикеттік байқалымдарды, мимика мен им-ишаратты меңгеру 9.2.1.15 сөйлеу тілдік этикеттегі мимика мен им-ишараттың рөлін түсіну 9.2.1.16 диалогты жүргізудің жалпы ережелерін танысу 9.2.1.17 сөйлеп тұрғанға арналған ережелерді (тілектестік, сыйайгершілік, аз сөзділік, ойын анық жеткізу, эмоциясының орташа деңгейде болуы, сөйлеу тілдік мәдениет) білу және орындау 9.2.1.18 тыңдаушыға арналған ережелерді (өзінің, сөйлеп тұрғанды сыйлау, қатынасты қолдау) білу және орындау 9.2.1.19 тіл тигізгенге жауап беру тәсілін үйрену
2.2 Қызмет мәдениеті	5.2.2.1 бөлмедегі, сыныптағы ашыылғанды байқап, өз ынтасы бойынша барлығын жинастыру 5.2.2.2 өзінің мектеп дәрігерінен көмек сұрау, сыныптан тыс уақытта мұғалімнің, тәрбиешінің тапсырмаларын орындау 5.2.2.3 табиғи қалыпта, шын көңілмен, тілектес болуға тырысу 5.2.2.5 тәртіптегі ұялшақтықты немесе керісінше әдепсіздік көрсеткенді жөнү 5.2.2.6 қарт адамдарды сыйлау, қажеттілігіне қарай оларға көмек көрсету	6.2.2.1 кішкентайларға қамқорлық (опара үнемі көңіл аударып, қамқорлық көрсету) жасауға тырысу 6.2.2.2 шын көңілмен және риясыз көмегін ұсыну 6.2.2.3 өзінің сөзінде тұрып, берген уәдесін орындауға тырысу 6.2.2.4 ұқымда жұмыс істеу, тапсырманы орындау, орындаған жұмыс туралы есеп беру 6.2.2.5 үй жануарларының өмірі мен денсаулығына деген жауапкершілікті сезіну, қамқорлық көрсету	7.2.2.1 оқу және еңбек өрекетін жоспарлауға, өзінің бос уақытын тиімді пайдалануға тырысу 7.2.2.2 алдында қолынан келерлік мақсаттарды қою және соларға жету 7.2.2.3 уақытын үнемдеуге тырысу, пайдалы (оқу, еңбек) жұмыс істеу, тапсырманы орындау, орындаған жұмыс туралы есеп беру 7.2.2.4 өткен күн, алпаның пайдалылығын таңдау, уақытты бос өткізуді азайту тәсілін ойлау	8.2.2.1 қонақтарды қарсы алу ережелерін зерделеуді жалғастыру 8.2.2.2 әр түрлі халықтардың қонақжайлық салт-дәстүрлерін танысу 8.2.2.3 қонаққа бару және қонақты тәртіп ережелерін орындау; қонақтың сыртқы түрі; дастархандық этикет, аз іші құралдарымен пайдалана білу 8.2.2.4 қонақжайлық этикетін: қонақтарды шақыру, дастархан жаю ережелерін, іші шү дәстүрін, қонақтардың көңілін алауы білу 8.2.2.5 салтанатты шарадағы тәртіп ережелерін білу және орындау 8.2.2.6 ашық хатты әшекейлеуге үйрену 8.2.2.7 сыйлықты таңдау, алу және сыйлау ережелерін білу, сыйлықтарды бөзандіру 8.2.2.8 ғұлға қатысты этикет туралы түсінігінің болуы 8.2.2.9 қонақ етемі сөздерді айту және қабылдай білу 8.2.2.10 би кезіндегі бойжеткен мен бозбаланың тәртіп ережелерімен, биге шақыру, биден бас тарту, «қ би» ережелерімен танысу	9.2.2.1 өзінің өзінің әріптестерімен амандаса білу 9.2.2.2 жұмыстағы әріптестерімен жақсы қарым-қатынас орнату ережелерімен танысу 9.2.2.3 жұмыстағы ережелерімен танысу 9.2.2.4 бастықпен қатынас ережелерін меңгеру 9.2.2.5 қызмет бабылық ережелерді білу 9.2.2.6 жұмыста жанжалды жағдайды тудырмау, ондай жағдайдан дұрыс шыға білу 9.2.2.7 корпоративтік этика ережелерімен танысу 9.2.2.8 корпоративтік шара-лардағы тәртіп ережелерін білу 9.2.2.9 жұмыстағы жиналыс тәртіп ережесін білу
2.3 Еңбек мәдениеті					

3) 3-бөлім «Қоғамдық орындардағы тәртіп мәдениеті»: 3-кесте

Бөлім-ше	Оқыту мақсаттары				
	5-сынып	6-сынып	-сынып	8-сынып	9-сынып
3.1 Қоғамдық орындардағы тәртіп мәдениеті	5.3.1.1 мұражайда, сурет галереясында, көрмеде, театр немесе концерт залында өзін дұрыс ұстау білу 5.3.1.2 қоғамдық орындардағы күтпеген жерде болатын жағдайларда (театр билетін ұмытып кету, киім тапсырған нөмірін жоғалтып алу, мұражайдың ішінде өз тобынан қалып қалу) дұрыс шешім қабылдауға тырысу	6.3.1.1 мектеп кешінде, дискотекада, ойын кешінде тәртіп ережелерін орындау 6.3.1.2 кітапханада, оқу залында өзін дұрыс ұстау 6.3.1.3 көліктегі тәртіп ережелерін білу және орындау 6.3.1.4 дүкендегі, супер-маркеттегі, емханадағы тәртіп ережелерін білу және орындау	7.3.1.1 кафеде, дискотекада, саябақта, саяхатта, вокзалда және пойыз вагонында, ұшақтың тәртіп мәдениеті ережелерін орындау 7.3.1.2 сапардың мақсатына қарай жолға дұрыс жинала (кину, зәттерін жолдоруға, шемоданға салу) білу 7.3.1.3 театр және кинотеатрдағы тәртіп мәдениеті ережелерін (билетті алдын ала сатып алу, кешікпеу, киім тапсыру, өз орнын табу, антракт, қойылм кезінде тыныштық сақтау, жақсы қойылм үшін әріптестері алғысын білдіру) білу және орындау 7.3.1.4 киімді (меркелік киім, шаш тару түрі) дұрыс таңдай білуге үйрену	8.3.1.1 серуендеген кездегі, көшедегі айналасындағылармен қарым-қатынасқа, жол жүру ережелеріне қатысты тәртіп ережелерін білу және орындау 8.3.1.2 қоғамдық көліктегі (авт обус, троллейбус, метро) бозбала мен балалардың тәртіп ережелерін білу және орындау 8.3.1.3 жалпы қабылданған «Жолаушылардың құқықтары және міндеттерін» зерделеу 8.3.1.4 ересек адамның ауруханадағы тәртіп ережелерін (ауру адамның көңілін сұрау, дәрігер мен ауру адамның өзара қарым-қатынасы) білу және орындау 8.3.1.5 мұражайдағы, концерттегі, стадиондағы, сауда орталығындағы тәртіп ережелерін білу және орындау	9.3.1.1 әр түрлі жағдайларда өзін тәртіп нормаларына, ережелеріне сәйкес дұрыс ұстау 9.3.1.2 бакент кезіндегі дастархан, швед үстеліне қатысты тәртіп ережелерін білу және орындау 9.3.1.3 дастарханды мерекелік түскі асқа жаю ережелерін меңгеру 9.3.1.4 қонақүйде тұру (тіркелу, нөмірде көрсетілгенді қызмет түрлерін, қонаққа қызметкерлерімен өзара қарым-қатынас) ережелерін меңгеру 9.3.1.5 әлемнің әр түрлі елдерінің ұлттық этикет ерекшеліктерімен танысу
3.2 Іскерлік этикет мәдениеті				8.3.2.1. іскерлік этикет негізімен танысу 8.3.2.2 Іскерлік этикеттің негізгі ерекшеліктерін (әдептілік және тәт, көмекті қабылдау және көрсету) түсіну 8.3.2.3 іскерлік қарым-қатынастағы амандасу ережелерімен танысу 8.3.2.4 әр түрлі жағдайлардағы іскер адамның сыртты түрі туралы негізгі ережелерді білу	9.3.2.1 іскерлік ортада өзін және айналадағыларды таныстыру ережелеріне үйрену 9.3.2.2 Іскерлік әңгіме жүргізу этикетімен танысу 9.3.2.3 телефонмен, кездескенде Іскерлік әңгіме жүргізу білу 9.3.2.4 ресми емес жағдайда Іскерлік қатынасты қолдай білу 9.3.2.5 қоғамдық орындардағы Іскерлік этикет ережелерімен танысу 9.3.2.6 Іскерлік және зайыры әңгіме барысында этикет ережелерін меңгеру 9.3.2.7 күнделікті әдеттегі жағдайларда еркін қарым-қатынас жасауға тырысу

31. Осы Бағдарлама жеңіл ақыл-ой кемістігі бар білім алушыларға арналған 5-9 сыныптары үшін «Тәртіп мәдениеті» пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасын ұзақ мерзімді жоспары негізінде осы Бағдарламаның қосымшасына сәйкес жүзеге асырылады. Ұзақ мерзімді жоспарда барлық сынып бойынша әр бөлімде қамтылатын оқу мақсаттарының көлемі белгіленген.

32. Бөлімдер мен тақырыптар бойынша сағат сандарын бөлу мұғалімнің еркіне қалдырылады.

Жеңіл ақыл-ойы кемістігі бар білім алушыларға арналған 5-9 сыныптары үшін «Тәртіп мәдениеті» пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасына қосымша

Жеңіл ақыл-ой кемістігі бар білім алушыларға арналған 5-9 сыныптары үшін «Тәртіп мәдениеті» пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасын жүзеге асыру бойынша ұзақ мерзімді жоспар		
1) 5-сынып: 1-кесте	Бөлім-дер	Бөлім-шелер
Сыртқы түр мәдениеті	Оқыту мақсаттары	
	1-тоқсан	
Сыртқы түр мәдениеті	1.1 Мәдени-гигиеналық дағдылар	5.1.1.1 тамақ ішер алдында, дәретханадан, ойыннан кейін қол жуу 5.1.1.2 ұйқыдан кейін және ұйықтап алдында жуыну, жуыну процесі ережелерінің бірізділігін сақтау 5.1.1.3 тамақтан кейін ауызын шаю 5.1.1.4 тәнеретін және кешік тіс тазарту 5.1.1.5 гигиена заттарын (тіс мөуесегі, сабын салғыш, тарақ) күтіп ұстау 5.1.1.6 қол орамалын пайдалану, түшкірген және жетелген кезде этикалық ережелерді орындау 5.1.1.7 айна алдында тарақтың көмегімен ша-шын тәртіпке келтіру
	2.1 Қарым-қатынас мәдениеті және сөйлеу тілдік этикет	5.1.1.1 тамақ ішер алдында, дәретханадан, ой-ыннан кейін қол жуу 5.1.1.2 ұйқыдан кейін және ұйықтап алдында жуыну, жуыну процесі ережелерінің бірізділігін сақтау 5.1.1.3 тамақтан кейін ауызын шаю 5.1.1.4 тәнеретін және кешік тіс тазарту 5.1.1.5 гигиена заттарын (тіс мөуесегі, сабын салғыш, тарақ) күтіп ұстау 5.1.1.6 қол орамалын пайдалану, түшкірген және жетелген кезде этикалық ережелерді орындау 5.1.1.7 айна алдында тарақтың көмегімен ша-шын тәртіпке келтіру
Қоғамдық орындардағы тәртіп мәдениеті	2.2 Қызмет мәдениеті	5.2.2.1 бөлмедегі, сыныптағы ашыылғанды бай-қап, өз ынтасы бойынша барлығын жинастыру 5.2.2.2 ата-анасына қонақ қарсы алуға көмектесу 5.2.2.3 өзінің мектеп дәрігерінен көмек сұрау, сыныптан тыс уақытта мұғалімнің, тәрбиешінің тапсырмаларын орындау 5.2.2.4 табиғи қалыпта, шын көңілмен, тілектес болуға тырысу 5.2.2.5 тәртіптегі ұялшақтықты немесе керісінше әдепсіздік көрсеткенді жөнү 5.2.2.6 қарт адамдарды сыйлау, қажеттілігіне қарай оларға көмек көрсету
	3.1 Қоғамдық орындардағы тәртіп мәдениеті	5.3.1.1 мұражайда, сурет галереясында, көрмеде, театр немесе концерт залында өзін дұрыс ұстау білу 5.3.1.2 кітапханада, оқу залында өзін дұрыс ұстау 5.3.1.3 көліктегі тәртіп ережелерін білу және орындау 5.3.1.4 дүкендегі, супер-маркеттегі, емханадағы тәртіп ережелерін білу және орындау

Тулааралық қарым-қатынас мәдениеті	Сыртқы түр мәдениеті:	1.1.1.1 Мәдени-гигиеналық дағдылар	5.1.1.1 тамақ ішер алдында, дәретханадан, ойыннан кейін қол жуу 5.1.1.2 ұйқыдан кейін және ұйықтап алдында жуыну, жуыну процесі әрекеттерінің бірізділігін сақтау 5.1.1.3 тамақтан кейін ауызын шаю 5.1.1.4 тәнертең және кешке тіс тазарту 5.1.1.5 гигиена заттарын (тіс мәуесеп, сабын салғыш, тарақ) күтіп ұстау 5.1.1.6 қол ормалын пайдалану, түшкірген және жетпеген кезде этикалық ережелерді орындау 5.1.1.7 айна алдында тарақтың көмегімен шашын тәртіпке келтіру 5.1.1.8 шашын жуғанда сусабынды пайдалану	
		1.2 Киім мәдениеті	5.1.2.1 мектепке ұқыпты киініп бару 5.1.2.2 киімді әр түрлі жағдайға (мектеп, үй, мереке, театр) қарай дұрыс таңдау 5.1.2.3 күн бойына өз киімінің тазалығын сақтай білу 5.1.2.4 киім шетқасын, аяқ киім шетқасын пайдалану 5.1.2.5 үйден, мектептен шыққанда өзінің сыртқы түрінің ұқыпты екенін тексеру	
	Тулааралық қарым-қатынас мәдениеті	2.1 Қарым-қатынас мәдениеті және сөйлеу тілдік этикет	5.2.1.1 әр түрлі халықтарда қабылданған қарым-қатынастың негізгі этикеттерімен (сыншыл білім алушыларының ұлттық құрамына қарай) танысу 5.2.1.2 туысқандық қатынастарды түсіну: немесе аға, немесе әпке 5.2.1.3 жақын туысқандарының есімін, әкесінің есімін, тегін білу 5.2.1.4 өзінің ата-анасының, ағаларының, әпкелерінің, әжелері мен аталарының туылған күндерін білу 5.2.1.5 тұрған және отырған қалыпта сөйлескен кезде дұрыс қалып қабылдауға тырысу 5.2.1.6 сөйлесіп тұрған адамның соңына дейін тыңдау, қойылған сұраққа бет-аузын қиспандатып, артық им-ишыратсыз, қысқа жауап беру 5.2.1.7 тұрған және отырған қалыпта сөйлескен кезде дұрыс қалып қабылдауға тырысу 5.2.1.8 сөйлесіп тұрған адамның соңына дейін тыңдау, қойылған сұраққа бет-аузын қиспандатып, артық им-ишыратсыз, қысқа жауап беру	
		2.2 Қызмет мәдениеті	5.2.2.1 бөлмедегі, сыныптағы шашылғанды байқап, өз ынтасы бойынша барлығын жинастыру 5.2.2.2 ата-анасына қонақ қарсы алуға көмектесу 5.2.2.3 өзіңмен мектеп дәрігерімен көмек сұрау, сыныптан тыс уақытта мұғалімнің, тәрбиешінің тапсырмаларын орындау 5.2.2.4 тағим қалыпта, шын көңілмен, тілектес болуға тырысу	
	Қоғамдық орындардағы тәртіп мәдениеті	3.1 Қоғамдық орындардағы тәртіп мәдениеті	5.3.1.1 мұражайда, сурет галереясында, көрмеде, театр немесе концерт залында өзін дұрыс ұстай білу 5.3.1.2 қоғамдық орындардағы күтпеген жерде болатын әр түрлі жағдайларды үгіліе	
		3.2 Қызмет мәдениеті	5.3.2.1 бөлмедегі, сыныптағы шашылғанды байқап, өз ынтасы бойынша барлығын жинастыру 5.3.2.2 ата-анасына қонақ қарсы алуға көмектесу 5.3.2.3 өзіңмен мектеп дәрігерімен көмек сұрау, сыныптан тыс уақытта мұғалімнің, тәрбиешінің тапсырмаларын орындау 5.3.2.4 тағим қалыпта, шын көңілмен, тілектес болуға тырысу	
	Тулааралық қарым-қатынас мәдениеті	Сыртқы түр мәдениеті:	1.1 Мәдени-гигиеналық дағдылар	5.1.1.1 тамақ ішер алдында, дәретханадан, ойыннан кейін қол жуу 5.1.1.2 ұйқыдан кейін және ұйықтап алдында жуыну, жуыну процесі әрекеттерінің бірізділігін сақтау 5.1.1.3 тамақтан кейін ауызын шаю 5.1.1.4 тәнертең және кешке тіс тазарту 5.1.1.5 гигиена заттарын (тіс мәуесеп, сабын салғыш, тарақ) күтіп ұстау 5.1.1.6 қол ормалын пайдалану, түшкірген және жетпеген кезде этикалық ережелерді орындау 5.1.1.7 айна алдында тарақтың көмегімен шашын тәртіпке келтіру 5.1.1.8 шашын жуғанда сусабынды пайдалану 5.1.1.9 қол мен аяқтың тырнақтарыңықте білу 5.1.1.10 сыныптастарының және өзінің қолы мен тынағының жағдайының дұрыс естілігін байқау
			1.2 Киім мәдениеті	5.1.2.1 мектепке ұқыпты киініп бару 5.1.2.2 киімді әр түрлі жағдайға (мектеп, үй, мереке, театр) қарай дұрыс таңдау 5.1.2.3 күн бойына өз киімінің тазалығын сақтай білу 5.1.2.4 киім шетқасын, аяқ киім шетқасын пайдалану 5.1.2.5 үйден, мектептен шыққанда өзінің сыртқы түрінің ұқыпты екенін тексеру 5.1.2.6 киімді ауа райына сәйкес таңдай білу
		Тулааралық қарым-қатынас мәдениеті	2.1 Қарым-қатынас мәдениеті және сөйлеу тілдік этикет	5.2.1.1 әр түрлі халықтарда қабылданған қарым-қатынастың негізгі этикеттерімен (сыншыл білім алушыларының ұлттық құрамына қарай) танысу 5.2.1.2 туысқандық қатынастарды түсіну: немесе аға, немесе әпке 5.2.1.3 жақын туысқандарының есімін, әкесінің есімін, тегін білу 5.2.1.4 өзінің ата-анасының, ағаларының, әпкелерінің, әжелері мен аталарының туылған күндерін білу 5.2.1.5 тұрған және отырған қалыпта сөйлескен кезде дұрыс қалып қабылдауға тырысу 5.2.1.6 сөйлесіп тұрған адамның соңына дейін тыңдау, қойылған сұраққа бет-аузын қиспандатып, артық им-ишыратсыз, қысқа жауап беру 5.2.1.7 қазақ тілінде сөйлесіп тұрған адамның ұлтына қарай әр түрлі қарпта сөздерді пайдалану
			2.2 Қызмет мәдениеті	5.2.2.1 бөлмедегі, сыныптағы шашылғанды байқап, өз ынтасы бойынша барлығын жинастыру 5.2.2.2 ата-анасына қонақ қарсы алуға көмектесу 5.2.2.3 өзіңмен мектеп дәрігерімен көмек сұрау, сыныптан тыс уақытта мұғалімнің, тәрбиешінің тапсырмаларын орындау 5.2.2.4 тағим қалыпта, шын көңілмен, тілектес болуға тырысу
Қоғамдық орындардағы тәртіп мәдениеті		3.1 Қоғамдық орындардағы тәртіп мәдениеті	5.3.1.1 мұражайда, сурет галереясында, көрмеде, театр немесе концерт залында өзін дұрыс ұстай білу 5.3.1.2 қоғамдық орындардағы күтпеген жерде болатын әр түрлі жағдайларды үгіліе 5.3.1.3 күтпеген жерде болатын жағдайларда (театр билетін ұмытып кету, киім тапсырған немірлн жоғалтып алу, мұражайдың ішінде өз тобыңан қалып қалу) дұрыс шешім қабылдауға тырысу	
		3.2 Қызмет мәдениеті	5.3.2.1 бөлмедегі, сыныптағы шашылғанды байқап, өз ынтасы бойынша барлығын жинастыру 5.3.2.2 ата-анасына қонақ қарсы алуға көмектесу 5.3.2.3 өзіңмен мектеп дәрігерімен көмек сұрау, сыныптан тыс уақытта мұғалімнің, тәрбиешінің тапсырмаларын орындау 5.3.2.4 тағим қалыпта, шын көңілмен, тілектес болуға тырысу	
Тулааралық қарым-қатынас мәдениеті		Сыртқы түр мәдениеті:	1.1 Мәдени-гигиеналық дағдылар	5.1.1.1 тамақ ішер алдында, дәретханадан, ойыннан кейін қол жуу 5.1.1.2 ұйқыдан кейін және ұйықтап алдында жуыну, жуыну процесі әрекеттерінің бірізділігін сақтау 5.1.1.3 тамақтан кейін ауызын шаю 5.1.1.4 тәнертең және кешке тіс тазарту 5.1.1.5 гигиена заттарын (тіс мәуесеп, сабын салғыш, тарақ) күтіп ұстау 5.1.1.6 қол ормалын пайдалану, түшкірген және жетпеген кезде этикалық ережелерді орындау 5.1.1.7 айна алдында тарақтың көмегімен шашын тәртіпке келтіру 5.1.1.8 шашын жуғанда сусабынды пайдалану 5.1.1.9 қол мен аяқтың тырнақтарыңықте білу 5.1.1.10 сыныптастарының және өзінің қолы мен тынағының жағдайының дұрыс естілігін байқау
			1.2 Киім мәдениеті	5.1.2.1 мектепке ұқыпты киініп бару 5.1.2.2 киімді әр түрлі жағдайға (мектеп, үй, мереке, театр) қарай дұрыс таңдау 5.1.2.3 күн бойына өз киімінің тазалығын сақтай білу 5.1.2.4 киім шетқасын, аяқ киім шетқасын пайдалану 5.1.2.5 үйден, мектептен шыққанда өзінің сыртқы түрінің ұқыпты екенін тексеру 5.1.2.6 киімді ауа райына сәйкес таңдай білу
		Тулааралық қарым-қатынас мәдениеті	2.1 Қарым-қатынас мәдениеті және сөйлеу тілдік этикет	5.2.1.1 әр түрлі халықтарда қабылданған қарым-қатынастың негізгі этикеттерімен (сыншыл білім алушыларының ұлттық құрамына қарай) танысу 5.2.1.2 туысқандық қатынастарды түсіну: немесе аға, немесе әпке 5.2.1.3 жақын туысқандарының есімін, әкесінің есімін, тегін білу 5.2.1.4 өзінің ата-анасының, ағаларының, әпкелерінің, әжелері мен аталарының туылған күндерін білу 5.2.1.5 тұрған және отырған қалыпта сөйлескен кезде дұрыс қалып қабылдауға тырысу 5.2.1.6 сөйлесіп тұрған адамның соңына дейін тыңдау, қойылған сұраққа бет-аузын қиспандатып, артық им-ишыратсыз, қысқа жауап береді 5.2.1.7 қазақ халқындағы ерестерге қатысты қабылданған әдетте қарым-қатынасты ұстану 5.2.1.8 сөйлеп тілінде сөйлесіп тұрған адамның ұлтына қарай әр түрлі қарпта сөздерді пайдалану 5.2.1.9 қазақ тілінде амандасып, қазақ тілінде қоштасу 5.2.1.10 адамдарды біріне бірін таңыстыра білу: «Апа, таңысың қойыңыз», «Балалар, таңысыңдар!» кішкертпді үлкендерге, ұл баланы қыз балаға таңыстырады
			2.2 Қызмет мәдениеті	5.2.2.1 бөлмедегі, сыныптағы шашылғанды байқап, өз ынтасы бойынша барлығын жинастыру 5.2.2.2 ата-анасына қонақ қарсы алуға көмектесу 5.2.2.3 өзіңмен мектеп дәрігерімен көмек сұрау, сыныптан тыс уақытта мұғалімнің, тәрбиешінің тапсырмаларын орындау 5.2.2.4 тағим қалыпта, шын көңілмен, тілектес болуға тырысу 5.2.2.5 тәртіптегі ұялшақтықты немесе керісінше әдепсіздік көрсеткенді жеңу 5.2.2.6 қарт адамдарды сыйлау, қажеттіліне қарай оларға көмек көрсету

(Жалғасы. Басы 13-22-беттерде)

1.1 Мәдени-гигиеналық дағдылар	Сурьтүр мәдениеті	9.1.1.1 шынықтыру шараларын орындау
		9.1.1.2 шашын әдімделп тарай білу, мерекелік және күнделікті ішә тәрәстә ақырату
		9.1.1.3 гигиеналық заттарды (сұсабын, балъзам, гелъ, қолға арналған жақтамай) дұрыс пайдалану;
1.2 Киім мәдениеті	Сурьтүр мәдениеті	9.1.1.4 қыз балалар күнделікті және мерекелік бет күтiмiн ақырата білу
		9.1.2.1 кәстөмдердiң ертөдөгiден осы күнге дейiн қысқаша тарихымен танысу
		9.1.2.2 қазак ұлттық киім салт-дәстүрiмен танысу
2.1 Қарым-қатынас мәдениеті және сөйлеу тiлдiк этикет	Тұлпаралық қарым-қатынас мәдениеті	9.1.2.3 адамның стилі, тағамы, имиджі (бастық, мүғалім, ата-ана стилі – «қатал», «мейiрiмдi», «шыншыл», «ымьырәсiз») туралы түсiнiгiнiң болуы
		9.1.2.4 дресс-код туралы түсiнiгiнiң болуы
		9.2.1.1 ресми шаралардағы этикет туралы түсiнiгiнiң болуы;
2.2 Қызмет мәдениеті	Тұлпаралық қарым-қатынас мәдениеті	9.2.1.2 қоғамдағы тәртіп ережелері мен нормаларын орындау
		9.2.1.3 әр түрлі жағдайларда қарым-қатынас мәдениетін байқауға тырысу
		9.2.1.4 жолдастарымен және айналасындағы ерек адамдармен сыйлағы қатынаста болу
2.3 Еңбек мәдениеті	Тұлпаралық қарым-қатынас мәдениеті	9.2.1.5 сыйлайықтың дәлділден және ұмытылықпен байланыс табу
		9.2.1.6 қарым-қатынастағы сын туралы түсiнiгiнiң болуы
		9.2.1.7 сөйлесiп тұрған адамды ренжітпей, сын айта білу
3.1 Қоғамдық орындардағы тәртіп мәдениеті	Қоғамдық орындардағы тәртіп мәдениеті	9.2.1.8 сынды дұрыс қабылдай білу
		9.2.1.9 бiр адамға адамға таныстыруға қатысты қоғамда қабылданған нормалар мен сөйлеу тiл турiн білу
		9.2.1.10 нәғiз достық, адал ойын мен жарыстың ережелерiн білу
2.2 Қызмет мәдениеті	Тұлпаралық қарым-қатынас мәдениеті	9.2.2.1 әр түрлі елдердiң этикетiнiң қысқаша тарихымен тануы
		9.2.2.2 өзiне сырттан қарай бiлуге үйрену;
		9.2.2.3 жақсы және жаман әдеттердi сапсырту
2.3 Еңбек мәдениеті	Қоғамдық орындардағы тәртіп мәдениеті	9.2.2.4 жаман қылықтан және зиянды әдеттен қутылуға тырысу;
		9.2.2.5 (Мен – тұлға) туралы түсiнiгi болуы;
		9.2.2.6 өзiнiң тәртібi мен айналысындардың пікірі аға қатынасын білу, өзiнiң тәртібiн талдау
3.1 Қоғамдық орындардағы тәртіп мәдениеті	Қоғамдық орындардағы тәртіп мәдениеті	9.2.2.7 өзiн өзi көруге, түсiнуге және бағалауға тырысу
		9.2.3.1 өзiнiң өзiнiң әрiптестерiмен амандаса білу
		9.2.3.2 жұмыстағы әрiптестерiмен жақсы қарым-қатынас орнату ережелерiмен танысу;
3.2 Іскерік этикет мәдениеті	Қоғамдық орындардағы тәртіп мәдениеті	9.2.3.3 жұмыста өзге iстермен шұғылдануға және жаман көңiл күйдi көрсетуге болмайтынын білу
		9.2.3.4 бастықпен қатынас ережелерiн меңгеру
		9.2.3.5 қызмет бабылық ережелерiдi білу
3.3 Іскерік этикет мәдениеті	Қоғамдық орындардағы тәртіп мәдениеті	9.2.3.6 жұмыста жанжалды жағдайды тудырмау, ондай жағдайдан дұрыс шыға білу
		9.2.3.7 сөйлесiп тұрған адамды ренжітпей, сын айта білу
		9.2.3.8 сынды дұрыс қабылдай білу
3.1 Қоғамдық орындардағы тәртіп мәдениеті	Қоғамдық орындардағы тәртіп мәдениеті	9.2.3.9 бiр адамға таныстыруға қатысты қоғамда қабылданған нормалар мен сөйлеу тiл турiн білу
		9.2.3.10 нәғiз достық, адал ойын мен жарыстың ережелерiн білу
		9.2.3.11 сөйлеу тiлдiк қарым-қатынас дағдыларын дамыту
3.2 Іскерік этикет мәдениеті	Қоғамдық орындардағы тәртіп мәдениеті	9.2.3.12 әңгiмелесу өнерiне, әңгiмедiң әдетiлiкке үйрену
		9.2.3.13 даулыс мәдениетiнiң меңгеру
		9.2.3.14 кешiрiм сұрағандағы және кешiрген кездегi этикеттiк байқалымдарды, мимика мен ым-ишаратты рөлiн түсiну
3.3 Іскерік этикет мәдениеті	Қоғамдық орындардағы тәртіп мәдениеті	9.2.3.15 сөйлеу тiлдiк этикеттегi мимика мен ым-ишаратты рөлiн түсiну
		9.2.3.16 диалогты жүргiздiң жалпы ережелерiмен танысу;
		9.2.3.17 сөйлеп тұрғанға арналған ережелердi (тiлкетiстiк, сыйлайыгерiлiк, аз сөзділiк, ойын анық жеткiзу, эмоциянымен ортаса деңгiзде болу, сөйлеу тiлдiк мәдениетi) білу және орындау
3.1 Қоғамдық орындардағы тәртіп мәдениеті	Қоғамдық орындардағы тәртіп мәдениеті	9.2.2.1 әр түрлі елдердiң этикетiнiң қысқаша тарихымен тануы
		9.2.2.2 өзiне сырттан қарай бiлуге үйрену
		9.2.2.3 жақсы және жаман әдеттердi сапсырту
3.2 Іскерік этикет мәдениеті	Қоғамдық орындардағы тәртіп мәдениеті	9.2.2.4 жаман қылықтан және зиянды әдеттен қутылуға тырысу;
		9.2.2.5 (Мен – тұлға) туралы түсiнiгi болуы;
		9.2.2.6 өзiнiң тәртібi мен айналысындардың пікірі аға қатынасын білу, өзiнiң тәртібiн талдау
3.3 Іскерік этикет мәдениеті	Қоғамдық орындардағы тәртіп мәдениеті	9.2.2.7 өзiн өзi көруге, түсiнуге және бағалауға тырысу
		9.2.2.8 саулауатты өмір салтын әдеттендіру
		9.2.2.9 өзбалапаларға саулауатты өмір салтына тiлкетiстiкпен, серек қарауға тырысу оған қатысты жауапкершілік дағдыларын, анысына, қыз балаларға, әйел адамдарға сыйластымаылықпен қарау дағдысын әдеттендіру
3.1 Қоғамдық орындардағы тәртіп мәдениеті	Қоғамдық орындардағы тәртіп мәдениеті	9.2.3.1 өзiнiң өзiнiң әрiптестерiмен амандаса білу
		9.2.3.2 жұмыстағы әрiптестерiмен жақсы қарым-қатынас орнату ережелерiмен танысу;
		9.2.3.3 жұмыста өзге iстермен шұғылдануға және жаман көңiл күйдi көрсетуге болмайтынын білу
3.2 Іскерік этикет мәдениеті	Қоғамдық орындардағы тәртіп мәдениеті	9.2.3.4 бастықпен қатынас ережелерiн меңгеру
		9.2.3.5 қызмет бабылық ережелерiдi білу
		9.2.3.6 жұмыста жанжалды жағдайды тудырмау, ондай жағдайдан дұрыс шыға білу
3.3 Іскерік этикет мәдениеті	Қоғамдық орындардағы тәртіп мәдениеті	9.2.3.7 корпоративтік этика ережелерiмен танысу
		9.2.3.8 корпоративтік шаралардағы тәртіп ережелерiн білу
		9.2.3.9 корпоративтік этика ережелерiн меңгеру
3.1 Қоғамдық орындардағы тәртіп мәдениеті	Қоғамдық орындардағы тәртіп мәдениеті	9.3.1.1 әр түрлі жағдайларда өзін тәртіп нормаларына, ережелеріне сәйкес дұрыс ұстау
		9.3.1.2 бақетт кезiндегi дастархан, швед үстеліне қатысты тәртіп ережелерiн білу және орындау
		9.3.1.3 дастархандағы мерекелік тусқа ажа жо ережелерiн меңгеру
3.2 Іскерік этикет мәдениеті	Қоғамдық орындардағы тәртіп мәдениеті	9.3.1.4 қоғамдағы тәртіп (тіркелу, нөмірде көрсетiлетiн қызмет түрлерiн, қоңауқы қызметкерлерiмен өзара қарым-қатынас) ережелерiн меңгеру
		9.3.2.1 іскерік ортада өзін және айналадағыларды таныстыру ережелеріне үйрену
		9.3.2.2 іскерік әңгіме жүргізу этикетімен танысу
3.3 Іскерік этикет мәдениеті	Қоғамдық орындардағы тәртіп мәдениеті	9.3.2.3 телефонмен, кездескенде іскерік әңгіме жүргізе білу
		9.3.2.4 ресми емес жағдайда іскерік қатынасты қолдай білу
		9.3.2.5 қоғамдық орындардағы іскерік этикет ережелерімен танысу
1.1 Мәдени-гигиеналық дағдылар	Сурьтүр мәдениеті	9.1.1.1 шынықтыру шараларын орындау
		9.1.1.2 шашын әдімделп тарай білу, мерекелік және күнделікті ішә тәрәстә ақырату
		9.1.1.3 гигиеналық заттарды (сұсабын, балъзам, гелъ, қолға арналған жақтамай) дұрыс пайдалану;
1.2 Киім мәдениеті	Сурьтүр мәдениеті	9.1.1.4 қыз балалар күнделікті және мерекелік бет күтiмiн ақырата білу
		9.1.1.5 дезодорант, иісу, сағыз және серітілші құралдарды пайдалану білу
		9.2.2.1 әр түрлі елдердiң этикетiнiң қысқаша тарихымен тануы
2.2 Қызмет мәдениеті	Тұлпаралық қарым-қатынас мәдениеті	9.2.2.2 өзiне сырттан қарай бiлуге үйрену;
		9.2.2.3 жақсы және жаман әдеттердi сапсырту
		9.2.2.4 жаман қылықтан және зиянды әдеттен қутылуға тырысу;
2.3 Еңбек мәдениеті	Тұлпаралық қарым-қатынас мәдениеті	9.2.2.5 (Мен – тұлға) туралы түсiнiгi болуы;
		9.2.2.6 өзiнiң тәртібi мен айналысындардың пікірі аға қатынасын білу, өзiнiң тәртібiн талдау
		9.2.2.7 өзiн өзi көруге, түсiнуге және бағалауға тырысу
3.1 Қоғамдық орындардағы тәртіп мәдениеті	Қоғамдық орындардағы тәртіп мәдениеті	9.2.3.1 өзiнiң өзiнiң әрiптестерiмен амандаса білу
		9.2.3.2 жұмыстағы әрiптестерiмен жақсы қарым-қатынас орнату ережелерiмен танысу;
		9.2.3.3 жұмыста өзге iстермен шұғылдануға және жаман көңiл күйдi көрсетуге болмайтынын білу
3.2 Іскерік этикет мәдениеті	Қоғамдық орындардағы тәртіп мәдениеті	9.2.3.4 бастықпен қатынас ережелерiн меңгеру
		9.2.3.5 қызмет бабылық ережелерiдi білу
		9.2.3.6 жұмыста жанжалды жағдайды тудырмау, ондай жағдайдан дұрыс шыға білу
3.3 Іскерік этикет мәдениеті	Қоғамдық орындардағы тәртіп мәдениеті	9.2.3.7 корпоративтік этика ережелерiмен танысу
		9.2.3.8 корпоративтік шаралардағы тәртіп ережелерiн білу
		9.2.3.9 корпоративтік этика ережелерiн меңгеру
1.1 Мәдени-гигиеналық дағдылар	Сурьтүр мәдениеті	9.1.1.1 шынықтыру шараларын орындау
		9.1.1.2 шашын әдімделп тарай білу, мерекелік және күнделікті ішә тәрәстә ақырату
		9.1.1.3 гигиеналық заттарды (сұсабын, балъзам, гелъ, қолға арналған жақтамай) дұрыс пайдалану;
1.2 Киім мәдениеті	Сурьтүр мәдениеті	9.1.1.4 қыз балалар күнделікті және мерекелік бет күтiмiн ақырата білу
		9.1.1.5 дезодорант, иісу, сағыз және серітілші құралдарды пайдалану білу
		9.2.2.1 әр түрлі елдердiң этикетiнiң қысқаша тарихымен тануы
2.2 Қызмет мәдениеті	Тұлпаралық қарым-қатынас мәдениеті	9.2.2.2 өзiне сырттан қарай бiлуге үйрену;
		9.2.2.3 жақсы және жаман әдеттердi сапсырту
		9.2.2.4 жаман қылықтан және зиянды әдеттен қутылуға тырысу;
2.3 Еңбек мәдениеті	Тұлпаралық қарым-қатынас мәдениеті	9.2.2.5 (Мен – тұлға) туралы түсiнiгi болуы;
		9.2.2.6 өзiнiң тәртібi мен айналысындардың пікірі аға қатынасын білу, өзiнiң тәртібiн талдау
		9.2.2.7 өзiн өзi көруге, түсiнуге және бағалауға тырысу
3.1 Қоғамдық орындардағы тәртіп мәдениеті	Қоғамдық орындардағы тәртіп мәдениеті	9.2.3.1 өзiнiң өзiнiң әрiптестерiмен амандаса білу
		9.2.3.2 жұмыстағы әрiптестерiмен жақсы қарым-қатынас орнату ережелерiмен танысу;
		9.2.3.3 жұмыста өзге iстермен шұғылдануға және жаман көңiл күйдi көрсетуге болмайтынын білу
3.2 Іскерік этикет мәдениеті	Қоғамдық орындардағы тәртіп мәдениеті	9.2.3.4 бастықпен қатынас ережелерiн меңгеру
		9.2.3.5 қызмет бабылық ережелерiдi білу
		9.2.3.6 жұмыста жанжалды жағдайды тудырмау, ондай жағдайдан дұрыс шыға білу
3.3 Іскерік этикет мәдениеті	Қоғамдық орындардағы тәртіп мәдениеті	9.2.3.7 корпоративтік этика ережелерiмен танысу
		9.2.3.8 корпоративтік шаралардағы тәртіп ережелерiн білу
		9.2.3.9 корпоративтік этика ережелерiн меңгеру

Туларалык карым-катнаштын мадениети		9.2.2.6 өзінің тәртібі мен айналығасындардың пікірі ара қатынасын білу, өзінің тәртіпін талдау 9.2.2.7 өзін өзі көруге, түсінуге және бағалауға тырысу 9.2.2.8 сапалатты өмір салтын әдеттендіру 9.2.2.9 бозбалаларға сапалатты өмір салтына тіпектестіріп, серік қарауға тырысу оған қатысты жауапкершілік дағдыларды, анысана, қыз балаларға, әйел адамдарға сыйласымдылықпен қарау дағдысын әдеттендіру
	2.1 Қарым-қатынас мәдениеті және сөйлеу тілдік этикет	9.2.1.11 сөйлеу тілдік қарым-қатынас дағдыларын дамыту 9.2.1.12 әңгімесіне өнеріне, әңгімедегі әдептілікке үйрену 9.2.1.13 дауласу мәдениетін меңгеру 9.2.1.14 кешірім сұрағандарға және кешірген кеткендік этикеттік байланыстарды, мимика мен ым-ишаратты меңгеру 9.2.1.15 сөйлеу тілдік этикеттегі мимика мен ым-ишараттың рөлін түсіну 9.2.1.16 диалогты жүргізудің жалпы ережелерін таңсыу; 9.2.1.17 сөйлеу турғанға арналған ережелерді (тіпектесті, сыйайыгершілік, аз сөзділік, ойын әрекеті жеткізу, эмоциясының орташа деңгейде болуы, сөйлеу тілдік мәдениеті) білу және орындау 9.2.1.18 тыңдаушыға арналған ережелерді (өзінің, сөйлеу турғанды сыйлау, қатынас қолдау) білу және орындау 9.2.1.19 тіл тілгігенге жауап беру тәсіліне үйрену
	2.2 Қызмет мәдениеті	9.2.2.1 әр түрлі елдердің этикетінің қысқаша тарихымен таңсыу 9.2.2.2 өзіне сырттан қарай білуге үйрену 9.2.2.3 жаксы және жаман әдеттерді салыстыру 9.2.2.4 жаман қылықтан және зиянды әдеттен құтылуға тырысу 9.2.2.5 (Men – турал) туралы тіпекті болу; 9.2.2.6 өзінің тәртібі мен айналығасындардың пікірі ара қатынасын білу, өзінің тәртіпін талдау 9.2.2.7 өзін өзі көруге, түсінуге және бағалауға тырысу 9.2.2.8 сапалатты өмір салтын әдеттендіру 9.2.2.9 бозбалаларға сапалатты өмір салтына тіпектестіріп, серік қарауға тырысу оған қатысты жауапкершілік дағдыларды, анысана, қыз балаларға, әйел адамдарға сыйласымдылықпен қарау дағдысын әдеттендіру
	2.3 Еңбек мәдениеті	9.2.3.1 өзінің өзінің әріптестерімен амандаса білу 9.2.3.2 жұмыстағы әріптестерімен жақсы қарым-қатынас орнату ережелерімен таңсыу 9.2.3.3 жұмыста өзге істермен шұғылдануға және жаман көңіл күйді көрсетуге болмайтындығын білу 9.2.3.4 бастылыққа қатынас ережелерін меңгеру 9.2.3.5 қызмет бабынан ережелерді білу 9.2.3.6 жұмыста жамағалы жағдайды тұдырмау, оңай жағдайдан дырыс шыға білу 9.2.3.7 корпоративтік этикет ережелерімен таңсыу 9.2.3.8 корпоративтік шапаралардағы тәртіп ережелерін білу 9.2.3.9 жұмыстағы жиналыс тәртіп ережесін білу
	3.1 Қоғамдық орындардағы тәртіп мәдениеті	9.3.1.1 әр түрлі жағдайларда өзін тәртіп нормаларына, ережелеріне сәйкес дырыс ұстау 9.3.1.2 баекет кезіндегі дастархан, үстел үстеліне айналысатын тәртіп ережелерін білу және орындау 9.3.1.3 дастарханды мерекелік тусі ақа жаю ережелерін меңгеру 9.3.1.4 қоңақ үйде тұру (тіркелу, немиде көрсетілетін қызмет түрлерін, қоңақүй қызметкерлерімен өзара қарым-қатынас) ережелерін меңгеру; 9.3.1.5 әленің әр түрлі елдерінің ұлттық этикет ерекшеліктерімен таңсыу
	3.2 Іскерлік этикеті	9.3.2.1 іскерлік ортада өзін және айналысатындарды таңсытыру ережелеріне үйрену 9.3.2.2 іскерлік әңгіме жүргізу этикетімен таңсыу 9.3.2.3 телефонмен, көздекеде іскерлік әңгіме жүргізе білу 9.3.2.4 ресми емес жағдайда іскерлік қатынасы қолдай білу 9.3.2.5 қоғамдық орындардағы іскерлік этикет ережелерімен таңсыу
	3.3 Қоғамдық орындардағы тәртіп мәдениеті	9.3.2.6 іскерлік және зайырлы әңгіме барысындағы этикет ережелерін меңгеру 9.3.2.7 күнделікті әдеттегі жағдайларда еркін қарым-қатынас жасауға тырысу
	3.4 Қоғамдық орындардағы тәртіп мәдениеті	
	3.5 Қоғамдық орындардағы тәртіп мәдениеті	
	3.6 Қоғамдық орындардағы тәртіп мәдениеті	

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің
2018 жылғы 20 қыркүйектегі № 469 бұйрығына 86-қосымша

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің
2013 жылғы 3 сәуірдегі № 115 бұйрығына 526-қосымша

Жеңіл ақыл-ой кемістігі бар білім алушыларға арналған 5-6 сыныптары үшін «Бейнелеу өнері» пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасы

1-тарау. Жалпы ережелер

1. Жеткін аял оу кемістігі бар білім алушыларға арналған 5-6 сыныптар үшін «Бейнелеу өнері» пәнінен жартыжыл мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасы (бұдан әрі – Бағдарлама) «Білім туралы» 2007 жылғы 27 шілдедегі Қазақстан Республикасы Заңының 5-бабы 6) тармақшасына сәйкес әзірленген.
2. Бағдарламаның мақсаты: бейнелеу өнері арқылы білім алушылардың танымдық, эмоционалдық және іс-жімді әрекеттерін дамыта-түзету, жағдай түзету, және тұлға ретінде дамытып, жағымды дағдылар мен әдеттерді қалыптастыру.
3. Негізгі міндеттері:
- 1) білім алушылардың бейнелеу өнерінің түрлері мен жанры туралы, қазақ халқының және әлем халықтарының көл өнері туралы түсініктерін қалыптастыру, Қазақстандағы және мемлекеттердегі әйгілі мұражайлар және мәдениеттің даңқты суретшілер мен архитекторлар, мүсіншілер туралы мағлұмат беру;
 - 2) бейнелеу өнері туралы қарапайым сауаттылықты дамыту;
 - 3) білім алушылардың графикалық дағдыларын мен біліктіліктерін қалыптастыру және дамыту, оны күнделікті өмірлік тәжірибеде қолдануды үйрету;
 - 4) білім алушылардың танымдық қабілеттерін жүйелі әрі мақсатқа бағытталған дамыту арқылы түзету: заттың бейнесі қабылдауы мен сөздік-логикалық ойлауды дамыту, талдау іс-әрекетін қалыптастыру, көріні және логикалық түрде есте сақтау қабілетін дамыту, салыстыру және жапыялау қабілетін дамыту, тасыпмаларында дұрыс қабылдау, жұмысты жоюларсыраулау үйрету, сурет салу барысындағы бірділікті сақтауға үйрету, кеңістіктең зат пішіндері, көлемін және түрін дұрыс қабылдау, ажыратуды үйрету, суреттердің ұсақтығы мен ерекшеліктерін байқауды үйрету, білім алушылардағы бар сөздік қорын қолдануға үйрету және еңкар сөз қорын дамыту;
 - 5) түрлі-түрлі құралдарын пайдалана отырып, қайталанатын іс-қимылдар арқылы баланың қиын іс-әрекетін дамыту;
 - 6) сәндік және тақырыптық сурет салуды үйрету, затқа қарапаст сурет салуды үйрету, және бұл дағдыларды қоғамдық маңызды еңбекте қолдануды үйрету;
 - 7) білім алушылардың бейнелеу өнерінің туындыларында және белсенді эмоционалдық-эстетикалық қарым-қатынасын дамыту, бейнелеу өнерге деген махаббатынан оятып, қызығушылықтарын арттыру және көркемдік талғам қалыптастыру.

2-тарау. Оқыту процесін ұйымдастырудағы педагогикалық тәсілдер

4. Бағдарламаның дәстүрлілік мазмұнын пәнді оқытуда ғажайып бағдар бере отырып, балалардың санайты түрлі пілділ игіруге, қажетті дағдыларды өз бетінше меңгеруге және әлеуметтік-қағамдық кеңістікте бағдарлануына септілігі тігізілді.
5. Бағдарламада білім беру процесін ұйымдастыруды педагогикалық тәсілдердің сипаттамасы мен оқыту-нормативтік құжаттың дәстүрлі қыметтері ұйымсыз тапқан.
6. Бейнелуе енері білім беруі ұйымдастыру арнаы белгіленген принциптерді қолдана жүзеге асырылады:
- 1) білім беру жүйесінің жеңіл ақыл-ой кемістігі бар білім алушылар ерекшеліктеріне сай бейімделу принципі;
 - 2) жеңіл ақыл-ой кемістігі бар балаларды оқытудың түзете-даматтық бағыты олардың арнаы білім беру қажеттіліктері мен мүмкіндіктеріне сай арнаы әдіс-тәсілдерді қолдану арқылы жүзеге асады;
 - 3) оқытудың әлеуметтік-бейімделу бағыты және тұлғалық әлеуметтік бейімделуешіліктің деңгейін азайтуды қамтиды. Білім алушылармен арнаы әлеуметтендіру жұмыстары атарылып, әлеуметтік мінез-құлқы нормалары мен өмірлік мамандық дағдылар алушыларға беріледі;
 - 4) білім беруі әдістері әрекеттік тәсіл ақыл-ой бұзылысы бар білім алушыларды тұлғалық еркіндігі және ерекшеліктері байланысты білім беру құрылымы мен оның негізгі заңдылықтарын ашатын психология ғылымының теориялық ерекшеліктері негізделді. Онымен қоса жеңіл түрде ақыл-ой бұзылысы бар тұлғаны дамуға оңара қолжетімді қызметті ұйымдастыру сипатымен (заттық-тәжірибелік және оқы) анықталады;
 - 5) оқытудың тәжірибелік бағыты – оқытатын материал мен тақыриптің тығыз байланысы білім алушылардың тәжірибеге бағыттанған тапсырмалары орындалуы үшін қажетті білім және дағдыларды меңгеруі арқылы беріледі;
7. Білім беруі әдістерінің бар білім алушыларға саралуы және жеделуе тәсілі олардың бағдарлама мазмұнын игеру мүмкіндіктерін біртегі емістігі, оқы материалдарын игеру көзге көрінетін және алынған білім, дағды мен біліктер сапасына ықпал ететін ара қатынасты типологиялық ерекшеліктердің болуымен олардың еркін білім алу қажеттіліктерін ескеруді болжайды. Ақыл-ой кемістігі бар білім алушыларға арнаған білім беру процесі педагог білім алушылардың мүмкіндіктеріне сәйкес күрделілігі мен көлемінің қолжетімділігін ескере отырып, оқы материалын мазмұнын таңдайтын 4 типологиялық түр (Б.В. Воронкова бойынша) негізінде жүзеге асады.
- Бұл жағдайда оқы жұмысының жылдарымен, білім алушының дербестік дамуында, оқы әдістерін тәсілдерін түрлендеу. Білім алушыларды топтық түрде оқыту шарты және қолданылуы. Саралану тәсілі оқытуды жеңелендірумен толықтырылады.
- 7) оқы-танымдық және тәжірибелік қызметін арнаы педагогикалық басшылық ету қажеттілігі танымдық белсенділіктің төмендігі, олаудың аналитикалық және жалпылама қызметінің аспісіндегі байланысты. Педагог ақыл-ой кемістігі бар білім алушылардың даму заңдылықтарын мен ыңышаты әреп оқушының танымдық мүмкіндіктерін біле отырып, оқытудың арнаы әдістерімен ұйымдастырады және білім алушылардың оқы-танымдық әрекетін бағыттайды.
8. Апараттық-коммуникациялық технологиялар (бұдан әрі – АКТ) білім беруі жұмыстың түзетіншілік міндеттерін орындауда педагогтың көмекші құралы болып табылады. АКТ-ны сабақ барысында қолдану оқыту процесі жеделуе, білім алушылардың сабақта деген қызығушылықтарын арттыруға және олардың танымдық қабілетін дамуына септілігі тігізілді. АКТ білім алушылардың жұмысқа қабілеттілігі байланысты уақытқа шектеу қып отырып қолданылады.

8. Жеңіл ақыл-ой кемістігі бар балалардың оқу материалдарын меңгеруі нәтижелерін бағалау нормалары бағдарламада берілген мақсаттарға сәйкес айналында, жеке білім алушылардың оқу жетістіктеріне сәйкес мен бағалауда бірегей түрде жүзге асыруға бағытталған.
9. Жеңіл ақыл-ой кемістігі бар білім алушылардың нәтижелі меңгеруі деңгейін педагогикалық барысында тек ішкі бағалау құралдарымен тексеріледі. Бағдарламаны меңгеру нәтижелері білім беру үдерісі кезінде мүлгілімен бағаланады.
10. Жеңіл ақыл-ой кемістігі бар білім алушылардың оқытудың нәтижеліні бағалау ағымды және қорытынды бақылау түрінде жүзеге асады.
11. Ағымды бағалау сабақ барысында білім алушының атқарған жұмыстарын бақылау, шығармашылық жұмыстарын және ұйымдық іс-әрекет түрлерін тапдау арқылы жүзеге асырылады. Сабақ барысында бағалау оқытудың мазмұны мен әдістерін түзету мақсатында жүргізіледі. Бұндай бағалау білім алушыларды оқу-әрекетіне талпындыру мен тәрбиелеу сипатында болады.
12. Қорытынды бағалау жазуы жылдық аяғында әр білім алушының үлгілеріне мониторинг жүзге асырылуда жүзеге асады және оның нәтижелері тіркеу-карточкасына жазылады.
13. Педагогикалық бағыттары жүзеге асыру әр түрлі стратегияларды қолданудан тұрады:
- 1) оқытуды мен білім алушылардың арасында сенім уялатуды;
 - 2) әр білім алушының өз ойын тыңдауы;
 - 3) баланың мүмкіндігіне сәй тәсіпсарлар мен іс-әрекет түрлерін беру арқылы оқуға талпындыруын, дамытуды;
 - 4) әр білім алушының мүмкіндігіне сәй белес тәсіпсарлар құрастыруды;
 - 5) білім алушының жеке барлық сынғыштық топтық жұмыстарды ұйымдастыруды қамтиды.
14. «Бейнелену» курсы оқыту қызығарында «Оқу және тіл дамыту», «Математика», «Әлеуметтік-тұрмыстық бағдарлау» пәндерімен панаралық байланыс іске асырылады.

3-тарау. «Бейнелеу өнері» оқу пәнінің мазмұнын ұйымдастыру

15. «Бейнелеу өнері» оқиға бойынша оқу жүктемесінің көлемі:
 - 1) 5-сыныпта – атасына 1 сағат, оқу жылында 34 сағатты;
 - 2) 6-сыныпта – атасына 1 сағат, оқу жылында 34 сағатты құрайды.
16. «Бейнелеу өнері» оқуінің негізгі мазмұны 3 бөлімдерді қамтиды:
 - 1) 1-бөлім «Шығармашылық идеяларды зерттеу және дамыту»;
 - 2) 2-бөлім «Шығармашылық заттарды жарату және жасау»;
 - 3) 3-бөлім «Шығармашылық жобалау».
17. «Шығармашылық идеяларды зерттеу және дамыту» бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:
 - 1) бейнелеу өнері туралы теориялық ақпарат;
 - 2) әлем халықтарының мәдениеті мен дәстүрлері;
 - 3) сөздіктерді білдіру және идеяларды қолдану.
18. «Шығармашылық заттарды жарату және жасау» бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:
 - 1) сәндеп сурет салу (декоративті);
 - 2) тақырыпты сурет салу;
 - 3) түп нұсқа затқа қарап сурет салу;
 - 4) орындау тәсілдері;
 - 5) жоспарлау.
19. «Шығармашылық жобалау» бөлімі келесі бөлімшені қамтиды:
 - 1) таныстыру-презентация;
 - 2) 5-сыныпқа арналған «Бейнелеу өнері» оқуінің базалық мазмұны;
 - 1) бейнелеу өнері туралы теориялық мағлұмат;
 - 2) сәндеп (декоративті) сурет салу. Жолақ сөз бойынша өрнек салу (қарындаш, гуашь). Шаршыдағы өрнек (қарындаш, гуашь). Қарша (үлгі бойынша) (қарындаш, гуашь). Кілемге өрнек салу (қарындаш, гуашь). Үшбұрыштың ішіне өрнек салу (қарындаш, гуашь). Шенберге өрнек салу (қарындаш, гуашь). Өңделген тұрмыстық және табиғи заттардан қазақ халқының ою өрнектерін жасау (қарындаш, гуашь). Қазақ халқының ою өрнегін жарыялау жасау. Дайын бөлме суреттері бойы.
 - 3) тақырыпты сурет салу. Тақырыптың негізгі мейкерелерге арналған ашық заттар жасау. Халқы өртегілеріне иллюстрация жасау. Ойыншықтар дүкеніне. Жыл мезгілері.
 - 4) түп нұсқа затқа қарап сурет салу. Емен жалпырағы (қарындаш). Натюрморт. Жемістер мен көкөністерді көксідері (қарындаш, акварель). Ойыншық машиналар. (қарындаш, акварель). Кішкене стакан (қарындаш, акварель). Жиналмалы пирамида (қарындаш, гуашь). Құрылыс зат элементтерінен құрастыру жұмысы (қарындаш, акварель). Садақ терзеді ағаш арасы (қарындаш). Қазақ халқының музыкалық аспабын (симметрия) (қарындаш, акварель). Көбелек – орманғақарға көбелегі (капалы) (қарындаш, акварель). Көктем гүлдерінің шоғы (қарындаш, акварель).
21. 6-сыныпқа арналған «Бейнелеу өнері» оқуінің негізгі мазмұны:
 - 1) бейнелеу өнері туралы теориялық мағлұмат. Бейнелеу өнерінің жанры: мүсіндеу, портрет. Портретті-сурет салу. Жалпы мағлұмат. Бейнелеу өнерінің көркемдік құралдары. Анималистика. Қазақ халқының қол өнері;
 - 2) сәндеп (декоративті) сурет салу. «Шексіздік» қазақ ой өнері. (жапысыр). «Айшықталған-Ақуырың» қазақ халқының ой өнері (жапысыр).
- Жолаққа ой өрнек жасау (қарындаш, гуашь). Шаршыға ой өрнек жасау (қарындаш, гуашь). Өзіндік жобалауға ой өрнек жасау (қарындаш, гуашь). Қазақ халқының ой өнеріне сәулелік бір пердесі (қарындаш, гуашь). Жана жылдық кешке шақыру білеті (қарындаш, акварель). Шенберге ой өрнек салу. (Табақ сызыбы – өрнектелген ағаш немесе металлдан жасалған ыдыс) (қарындаш, гуашь). Ой өрнегін бар кесе.
- 3) тақырыпты сурет салу. Ойыншық дүкеніне (қарындаш, акварель). Қысық орман (қарындаш, гуашь). Мерекелер мен атаулы күндер. Наурыз (қарындаш, акварель). Көктемгі көңіл-жүз (қарындаш, акварель). Жәдіктер.
- 4) түп нұсқа затқа қарап сурет салу. Күйіңі ағашының жалпырағы (қарындаш, акварель) Сүйікті жұмыс ойыншықтарын (қарындаш, акварель). Алма мен құрғақ (қарындаш, акварель). Өсімдік бір түп түбелі (қарындаш, акварель). Жол жүріс белгілері (қарындаш, гуашь). Ойыншық жануарлар (қарындаш, акварель). Қазақ халқының ұлттық киімі. Бас киім (қарындаш, акварель). Сауысқан (қарындаш, акварель). Қонысдар (симметрия) (қарындаш, акварель). Шөгірте (симметрия) (қарындаш, акварель). Түп суретін салу. Құмырадағы көктем гүлдері (қарындаш, акварель).

4-тарау Оқыту мақсаттарының жүйесі

22. Оқуы мақсаттары қолданудың ыңғайлылығы үшін оларды қолдау қолданылады. Қолдың бірінші саңы сыныпты білдіреді, екіншісі мен үшіншісі – бөлім мен бөлімше, ал төртінші сан – мақсаттың нәмірленуі. Мысалы, 5.2.1.2 қолданыдағы «5» – сынып, «2.1» – бөлімше, «2» – оқыту мақсатының сандық белгісі.
23. Оқуы мақсаттары бойынша күтілетін нәтижелер:
- 1) 1-бөлім «Шығармашылық ойды дамыту және зертеу»:

23. Оқыту мақсаттары бойынша күтілетін нәтижелер:
1) 1-бөлім «Шығармашылық ойды дамыту және зерттеу»

Бөлімше	Оқыту мақсаттары	
	5-сынып	6-сынып
1.1 Бейнелеу өнері туралы теориялық мағлұматтар	5.1.1.1 бейнелеу өнеріндегі келесі жанрларды білу: портрет, натюрморт, пейзаж 5.1.1.2 туындының белгілері мен ерекшеліктеріне байланысты оның жанрын анықтау 5.1.1.3 айгіні суретші-пейзажисттерді білу 5.1.1.4 Композиция туралы түсінігі болу	6.1.1.1 негізгі бейнелеу құралдары туралы түсініктері білу 6.1.1.2 бейнелеу өнеріндегі мұсіндеудің ерекшеліктерін білу 6.1.1.3 бірнеше айгіні портретші-суретшілер мен мұсіншілерді білу 6.1.1.4 көркемдік құралдарын білу
1.2 Әлем халықтарының мәдениеті мен дәстүрлері	5.1.2.1 ұлттық сәндік-қосалқы өнер туралы түсінік болу	6.1.2.1 қазақ халқының ұлттық өнері туралы түсініктері болу
1.3 Сәзмерді білдіру мен идеяларды қолдану	5.1.3.1 суреттегі бейнеленген адамдардың эмоционалдық жағдайын анықтау білу	6.1.3.1 көрген туындысының мазмұнын сипаттай білу 6.1.3.2 суретшінің негізгі ойын анықтау 6.1.3.3 көрмеге дайындалған туындалардың жанрын анықтай білу 6.1.3.4 өнер туындысы немесе халықтық шығармашылықтан алғар эмоционалдық толғансын сипаттай білу

- 2-кесте

Бөлімше	Оқыту мақсаттары	
	5-сынып	6-сынып
2.1 Сәндер сурет салу	5.2.1.1 геометриялық және есімдік элементтерінен сызық бойына, шаршыға, шеңберге және орталыққа бағытталған сызыққа өрнектер жасау 5.2.1.2 сурет контурын сақтай отырып, өрнек элементтерін бояу 5.2.1.3 шаблондарды қолдана отырып, қазақ өрнектерін жасау	6.2.1.1 шаблон көмегімен қазақ өрнектерін сурет және суретін салу 6.2.1.2 дәстүрлі заттарды өрнекпен суретін салу 6.2.1.3 кілемге арналған өрнектер жасау
2.2 Тақырыптық сурет салу	5.2.2.1 үлгіге қарап мерекеге арналған ашық хатты дайындау 5.2.2.2 көрін бақылау немесе оқу арқылы алған сезімдерін суретке түсіре білу 5.2.2.3 автокөлігі және ұшақтың суретін салу	6.2.2.1 жануарлардың суретін салу 6.2.2.2 оқушының айтқан қарапайым сюжет ерекшеліктерін суретпен көрсету 6.2.2.3 сурет сюжетін құрастыруда маңыздысын тандау
2.3 Түпнұсқа затқа қарап сурет салу	5.2.3.1 жеке бақылауларын суретке түсіре білу 5.2.3.2 суретте бейнеленетін заттардың салыстырмалы көлемін көрсете білу	6.2.3.1 саптан суретін түп нұсқа затпен салыстыра білу 6.2.3.2 түп нұсқа затқа қарап отырып, түсін тандау арқылы көлемді піншіді суретке түсіру
2.4 Бейнелеу өнерінің тәсілдері	5.2.4.1 әр түрлі көлемді қыл қалапмен жұмыс істей білу, қыл қалапның үшшөміне мерсет көлігі көлемімен сурет салу 5.2.4.2 көрініс объектісін талдай білу: пішіні мен түсін анықтау, қырамыдқ бөліктерінің көлемін салыстыру 5.2.4.3 қол жетімді құралдарды қолдана отырып, зат көлемін көрсету 5.2.4.4 түстің айырғындағы бояуға су қосу арқылы әсіресту 5.2.4.5 сурет салуда бізділіктің сақтау	6.2.4.1 көлемді заттардың суретін ақ және ашық түрті түсті фонда салу 6.2.4.2 «су күйнде» сурет салу әдісін қолдану 6.2.4.3 қабырға газетінің сызыбасын жасау 6.2.4.4 қарыналдық бет көзделер жасау 6.2.4.5 суретте көлемді заттарды көрсете білу: тікбұрышты заттарды салу, цилиндрлік көлемді салу, дөңгелеген піншіді заттарды сала білу 6.2.4.6 көлемді заттардың суретін ақ және ашық түрті түсті қағазға салу

	5.2.4.6 суретте заттың пішінін, құрылымын, үйлесімділігі мен түсін бере білу 5.2.4.7 симметриялық пішінді заттардың суретін салу барысында ортаның сызық бойымен жұмыс істей білу	6.2.4.7 «шімкелі - по сырому» жұмыс тәсілін қолдану 6.2.4.8 акварель және гуашь бояуларымен жұмыс жасау
2.5 Жоспарлау	5.2.5.1 өрнектің суретін салу кезінде бірізділікті сақтау 5.2.5.2 сурет салу кезінде бірізділікті сақтау	6.2.5.1 заттың пішінін, өлсіздігін, құрам бөлшектерінің байланысы мен түсін анықтай отырып, тапқайды білу 6.2.5.2 жұмысты алдын ала жоспарлау

- 3) 3- бөлім «Шығармашылық жобалау»:

Бөлімше	Оқыту мақсаттары	
	5-сынып	6-сынып
3.1 Презентация	5.3.1.1 өз жұмысының (сызба, сурет) мазмұны, тәсілін, орындалуын түсіндіре отырып, таныстыру 5.3.1.2 жоспар бойынша жұмыс сапасын талдау	6.3.1.1 шығармашылық жұмыстың тәсілін мен орындалу ерекшеліктерін таныстыру 6.3.1.2 жоспар бойынша жұмыс сапасы мен мазмұнын талдау

24. Осы Бағдарлама жеңіл ақыл-ой кемістігі бар білім алушыларға арналған 5-6 сыныптары үшін «Бейнелеу» пәнінен жаңартылған мазмұн-

- ғы үлгілік оқу бағдарламасының ұзақ мерзімді жоспары негізінде
Бағдарламаның қосымшасына сәйкес жүзеге асырылады. Ұзақ
мерзімді жоспарда барлық сынып бойынша әр бөлімде қамтылатын оқу
тапсырмалары, қысқартылған бағдарламаның

25. Бөлімдер мен тақырыптар бойынша сағат сандарын бөлу мұғалімнің кіме қалдырылады.

Жеңіл ақыл-ойы кемістігі бар білім алушыларға арналған
5-6 сыныптары үшін «Бейнелеу өнері» пәнінен жаңартылған
мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасына қосымша

**Жеңіл ақыл-ой кемістігі бар білім алушыларға арналған
5-6 сыныптары үшін «Бейнелеу» пәнінен жаңартылған мазмұндағы
үлгілік оқу бағдарламасын жүзеге асыру бойынша ұзақ мерзімді
жоспар**

- 1) 5-сынып:
1-кесте

Бөлім	Бөлімше	Оқуға мақсаттары
		1-тоқсан
1. Шығармашылық ойды дамыту және серпту	1.1 Бейнелеу өнері туралы теориялық мағлұматтар 1.3 Сөзіндерді білдіру мен идеяларды қолдану	5.1.1.1 бейнелеу өнеріндегі келесі жанрларды білу: портрет, натюрморт, пейзаж. 5.1.1.4 композиция туралы түсінігі болу 5.1.3.1 суреттегі бейнеленген адамдардың эмоционалдық жағдайын анықтау білу
2. Шығармашылық туындыларды жарату және жасау	2.1 Сәндік сурет салу 2.2 Тақырыптық сурет салу 2.3 Түпнұсқа затқа сәйкес сурет салу 2.4 Бейнелеу өнерінің тәсілдері	5.2.1.1 геометриялық және өсімдік элементтерінен сызық бойына, шаршыға, шеңберге және орталыққа бағытталған сызыққа өрнектер жасау 5.2.1.2 сурет қондырғын сақтай отырып, өрнек элементтерін болу 5.2.2.2 көріп бақылау немесе оқу арқылы алған сөзіндерін суретке түсіру білету 5.2.3.1 жеке бақылауларды суретке түсіре білу 5.2.3.2 суретте бейнеленетін заттардың салыстырмалы көлемін көрсете білу 5.2.4.1 әр түрлі көлемді күл қаламмен жұмыс істей білу, күл қаламның ұшымен немесе толық көлемімен сурет салу 5.2.4.2 көрініс объектісін талдай білу: пішіні мен түсін анықтау, құрамдық бөліктерінің көлемін салыстыру 5.2.4.3 қол жетімді құралдарды қолдана отырып, зат көлемін көрсету 5.2.4.4 түстің айырқандағын бояуға су қосу арқылы өлсірету 5.2.4.5 сурет салуда бірізділікті сақтау; 5.2.4.6 суретте түстің пішінін, құрылымын, үйлесімділігі мен түсін бере білу 5.2.4.7 симметриялық пішінді заттардың суретін салу барысында ортаның сызық бойымен жұмыс істей білу
2.5 Жоспарлау		5.2.5.1 ернектің суретін салу кезінде бірізділікті сақтау 5.2.5.2 сурет салу кезінде бірізділікті сақтау
3. Шығармашылық жобалау	3.1 Презентация	5.3.1.1 өз жұмысының (сызба, сурет) мазмұны, тәсілін, орындалуын түсіндіре отырып, таныстыру 5.3.1.2 жоспар бойынша жұмыс сапасын талдау

2.Шығармашылық тапқырлық және жазу	1.1 Шығармашылық ойды дамыту және зерттеу	1.1 Бейнелеу өнері туралы теориялық мағлұматтар 1.3 Сөзімдерді білдіру мен идеяларды қолдану	2-тоқсан 5.1.1.2 тундырынның белгілері мен ерекшеліктеріне байланысты оның жанрын анықтау 5.1.3.1 суреттегі бейнеленген адамдардың эмоционалдық жағдайын анықтау білу
	2.1 Сәндеп сурет салу	5.2.1.1 геометриялық және өсімдік элементтерінен сызық бойынша, шаршыға, шеңберге және орталыққа бағытталған сызыққа өрнектер жасау 5.2.1.2 сурет контурын сақтай отырып, өрнек элементтерін бояу	
	2.2 Тақырыпты сурет салу	5.2.2.1 үлгіге қарап мерекеге арналған ашық хатты дайындау 5.2.2.2 ертең бақылау немесе оқу арқылы алған сезімдерін суретке түсіре білу 5.2.2.3 автокөлік суретін салу	
	2.3 Түпнұсқа затқа қарап сурет салу	5.2.3.1 жеке бақылауларын суретке түсіре білу 5.2.3.2 суретте бейнеленетін заттардың салыстырмалы көлемін көрсете білу	
	2.4 Бейнелеу өнерінің тәсілдері	5.2.4.1 ер түрлі көлемді қыл қаламмен жұмыс істей білу, қыл қаламның ұшымен немесе топық көлемімен сурет салу 5.2.4.2 көрініс объектын талдай білу: пішіні мен түсін анықтау, құрамдық белгілерінің көлемін салыстыру 5.2.4.3 қол жетімді құралдарды қолдана отырып, зат көлемін көрсету 5.2.4.4 түстің айқындалғын бояуға су қосу арқылы өлсірету 5.2.4.5 сурет салуда бірізділікті сақтау; 5.2.4.6 суретте заттың пішінін, құрылымын, үйлесімділігін мен түсін біре білу 5.2.4.7 симметриялы пішінді заттардың суретін салу барысында ортаның сызық бойымен жұмыс істей білу	
	2.5 Жоспарлау	5.2.5.1 еріктің суретін салу кезінде бірізділікті сақтау 5.2.5.2 сурет салу кезінде бірізділікті сақтау	
	3.1 Презентация	5.3.1.1 өз жұмысының (сызба, сурет) мазмұны, тәсілін, орыңдалуын түсіндіре отырып, таныстыру 5.3.1.2 жоспар бойынша жұмыс сапасын талдау	
	3.2		
	3.3		
	3.4		

3-тоқсан		
1.Шығармашылық ойды дамыту және зертеу	1.1 Бейнелеу өнері туралы теориялық мағлұматтар	5.1.1.3 айыл суретші-пейзажисттерді білу
	1.2 Әлем халықтарының мәдениеті мен дәстүрлері	5.1.2.1 ұлттық сәндік-қосалқы өнер туралы түсінік болу
	1.3 Сөзімдерді білдіру мен идеяларды қолдану	5.1.3.1 суреттегі бейнеленген адамдардың эмоционалдық жағдайын анықтау болу
2.Шығар-машылық туындыларды жазату және жасау	2.1 Сәндеп сурет салу	5.2.1.2 сурет контурын сақтай отырып, өрнек элементтерін бояу 5.2.1.3 шаблондарды қолдана отырып, қазақ өрнектерін жасау
	2.2 Тақырыптық сурет салу	5.2.2.1 үлгіге қарап мерекеге арналған хатты дайындау 5.2.2.2 көріп бақылау немесе оқу арқылы алған сөзімдерін суретке түсіре білу
	2.3 Түпнұсқа затқа қарап сурет салу	5.2.3.1 жеке бақылауларын суретке түсіре білу 5.2.3.2 суретте бейнеленетін заттардың салыстырмалы көлемін көрсете білу
	2.4 Бейнелеу өнерінің тәсілдері	5.2.4.1 әр түрлі көлемді қол қаламмен жұмыс істей білу, қол қаламның үшшөмен немесе толық көлемімен сурет салу 5.2.4.2 көрініс объектіні талдай білу: пішіні мен түсін анықтау, құрамдық бөліктерінің көлемін салыстыру 5.2.4.3 қол жетімді құралдарды қолдана отырып, зат көлемін көрсету 5.2.4.4 түстің айқындалғын бояуға су қосу арқылы әлсірету 5.2.4.5сурет салуда біріншілікті сақтау; 5.2.4.6 суретте заттың пішінін, құрылымын, үйлесімділігін мен түсін бөре білу 5.2.4.7 симметриялық пішінді заттардың суретін салу барысында ортаңғы сызық бойы-мен жұмыс істей білу

(Жалғасы 24-бетте)

(Жатғасы. Басы 13-23-беттерде)		
3.Шығар-машылық жоспарлау	2.5 Жоспарлау	5.2.5.1 өрнектің суретін салу кезінде бірізділікті сақтау 5.2.5.2 сурет салу кезінде бірізділікті сақтау 5.3.1.1 өз жұмысының (сызба, сурет) мазмұны, тәсілін, орындауын түсіндіреді отырып, таныстыру 5.3.1.2 жоспар бойынша жұмыс сапасын талдау
	3.1 Презентация	
4-тоқсан		
1.Шығар-машылық ойды дамыту және жетілдіру	1.1 Бейнелеу өнері туралы теориялық мағлұматтар	5.1.1.1 бейнелеу өнеріндегі келесі жанрларды білу: портрет, натюрморт, пейзаж 5.1.1.2 туындының белгілері мен ерекшеліктеріне байланысты оның жанрын анықтау 5.1.1.3 әйгілі суретші-пейзажисттерді білу 5.1.1.4 композиция туралы түсінігі болу
	1.3 Сөздімдерді білдіру мен идеяларды қолдану	5.1.3.1 суреттегі бейнеленген адамдардың эмоционалдық жағдайын анықтау білу
2.Шығар-машылық туындыларды жазату және жасау	2.2 Тақырыптық сурет салу	5.2.2.1 үлгіге қарап мерекеге арналған ашық хатты дайындау 5.2.2.2 көзімде бақылау немесе оқу арқылы алған сәззімдерін суретке түсіре білу 5.2.2.3 уақыттың суретін салу
	2.3 Түпнұсқа затқа қарап сурет салу	5.2.3.1 жеке бақылауларын суретке түсіре білу 5.2.3.2 суретте бейнеленетін заттардың салыстырмалы көлемін көрсете білу
3.Шығар-машылық туындыларды жазату және жасау	2.4 Бейнелеу өнерінің тәсілдері	5.2.4.1 әр түрлі көлемді қыл қаламмен жұмыс істей білу, қыл қаламның ұшымен немесе толық көлемімен сурет салу 5.2.4.2 көрініс объектісін талдай білу: пішіні мен түсін анықтау, құрамдық белгілерінің көлемін салыстыру
	2.5 Жоспарлау	5.2.4.3 оқу жетімді құралдарды қолдана отырып, зат көрінісін көрсету 5.2.4.4 түсіні ашылғандай болашақ сурет арқылы әңгіресту 5.2.4.5 сурет салуда бірізділікті сақтау; 5.2.4.6 суретте заттың пішінін, құрылымын, үйлесімділігін мен түсін бере білу 5.2.4.7 симметриялық пішінді заттардың суретін салу барысында ортаңғы сызық бойымен жұмыс істей білу
Жыл бойыоқығанды қайталау		
2) 6-сынып: 2-кесте		

Бөлім	Бөлімше	Оқыту мақсаттары
1-тоқсан		
1.Шығар-машылық ойды дамыту және жетілдіру	1.1 Бейнелеу өнері туралы теориялық мағлұматтар	6.1.1.1 негізгі бейнелеу құралдары туралы түсініктері болу
	1.2 Әлем халықтарының мәдениеті мен дәстүрлері	6.1.2.1 қазақ халқының ұлттық өнері туралы түсініктері болу
2.Шығар-машылық туындыларды жазату және жасау	1.3 Сөздімдерді білдіру мен идеяларды қолдану	6.1.3.1 көрген туындысының мазмұнын сипаттай білу 6.1.3.2 суретшінің негізгі ойын анықтау 6.1.3.4 өнер туындысы немесе халықтық шығармашылықтан алғар эмоционалдық толғанысын сипаттай білу
	2.1 Сәндеп сурет салу	6.2.1.1 шаблон көмегімен қазақ өрнектерін жасау және суретін салу
3.Шығар-машылық туындыларды жазату және жасау	2.2 Тақырыптық сурет салу	6.2.2.2 оқытудың айтқан қарапайым сюжет ерекшеліктерін суретпен көрсету
	2.3 Түпнұсқа затқа қарап сурет салу	6.2.3.1 салған суретін түп нұсқа затпен салыстыра білу 6.2.3.2 түп нұсқа затқа қарай отырып, түсін тандау арқылы көлемді пішінді суретке түсіру
4.Шығар-машылық туындыларды жазату және жасау	2.4 Бейнелеу өнерінің тәсілдері	6.2.4.1 көлемді заттардың суретін ақ және ашық түрлі түсті фонда салу 6.2.4.8 ақварель және гуаш бояларымен жұмыс жасау
	2.5 Жоспарлау	6.2.5.1 заттың пішінін, үйлесімділігін, құрам белгілерінің байланысын мен түсін анықтай отырып, талдай білу 6.2.5.2 жұмысты алдын ала жоспарлау
2-тоқсан		
1.Шығар-машылық ойды дамыту және жетілдіру	1.1 Бейнелеу өнері туралы теориялық мағлұматтар	6.1.1.2 бейнелеу өнеріндегі мүсіндеудің ерекшеліктері болу
	1.2 Әлем халықтарының мәдениеті мен дәстүрлері	6.1.2.1 қазақ халқының ұлттық өнері туралы түсініктері болу
2.Шығар-машылық туындыларды жазату және жасау	1.3 Сөздімдерді білдіру мен идеяларды қолдану	6.1.3.1 көрген туындысының мазмұнын сипаттай білу 6.1.3.2 суретшінің негізгі ойын анықтау 6.1.3.4 өнер туындысы немесе халықтық шығармашылықтан алғар эмоционалдық толғанысын сипаттай білу
	2.1 Сәндеп сурет салу	6.2.1.2 дәстүрлі заттарды өрнектеп суретін салу
3.Шығар-машылық туындыларды жазату және жасау	2.2 Тақырыптық сурет салу	6.2.2.1 жануарлардың суретін салу 6.2.2.2 оқытудың айтқан қарапайым сюжет ерекшеліктерін суретпен көрсету 6.2.2.3 оқытудың қурастыруда маңыздысын тандау
	2.3 Түпнұсқа затқа қарап сурет салу	6.2.3.1 салған суретін түп нұсқа затпен салыстыра білу 6.2.3.2 түп нұсқа затқа қарай отырып, түсін тандау арқылы көлемді пішінді суретке түсіру
4.Шығар-машылық туындыларды жазату және жасау	2.4 Бейнелеу өнерінің тәсілдері	6.2.4.1 көлемді заттардың суретін ақ және ашық түрлі түсті фонда салу 6.2.4.2 «су күйінде - по-мокрому» сурет салу әдісін қолдану 6.2.4.4 қарнавалдық бет перделер жасау 6.2.4.6 көлемді заттардың суретін ақ және ашық түрлі түсті қағазға салу 6.2.4.8 ақварель және гуаш бояларымен жұмыс жасау
	2.5 Жоспарлау	6.2.5.1 заттың пішінін, үйлесімділігін, құрам белгілерінің байланысын мен түсін анықтай отырып, талдай білу 6.2.5.2 жұмысты алдын ала жоспарлау
3-тоқсан		
1.Шығар-машылық ойды дамыту және жетілдіру	1.1 Бейнелеу өнері туралы теориялық мағлұматтар	6.1.1.3 бірнеше әйгілі портретші-суретшілер мен мүсіншілерді білу
	1.2 Әлем халықтарының мәдениеті мен дәстүрлері	6.1.2.1 қазақ халқының ұлттық өнері туралы түсініктері болу
2.Шығар-машылық туындыларды жазату және жасау	1.3 Сөздімдерді білдіру мен идеяларды қолдану	6.1.3.1 көрген туындысының мазмұнын сипаттай білу 6.1.3.2 суретшінің негізгі ойын анықтау 6.1.3.3 көрмеге дайындалған туындылардың жанрын анықтай білу 6.1.3.4 өнер туындысы немесе халықтық шығармашылықтан алғар эмоционалдық толғанысын сипаттай білу
	2.1 Сәндеп сурет салу	6.2.1.2 дәстүрлі заттарды өрнектеп суретін салу
3.Шығар-машылық туындыларды жазату және жасау	2.2 Тақырыптық сурет салу	6.2.2.1 жануарлардың суретін салу 6.2.2.2 оқытудың айтқан қарапайым сюжет ерекшеліктерін суретпен көрсету 6.2.2.3 оқытудың қурастыруда маңыздысын тандау
	2.3 Түпнұсқа затқа қарап сурет салу	6.2.3.1 салған суретін түп нұсқа затпен салыстыра білу 6.2.3.2 түп нұсқа затқа қарай отырып, түсін тандау арқылы көлемді пішінді суретке түсіру
4.Шығар-машылық туындыларды жазату және жасау	2.4 Бейнелеу өнерінің тәсілдері	6.2.4.5 суретте көлемді заттарды көрсете білу: тікұшықты заттарды салу, цилиндрлік көлемді салу, дөңгелегінен пішінді заттарды сала білу; 6.2.4.6 көлемді заттардың суретін ақ және ашық түрлі түсті қағазға салу 6.2.4.8 ақварель және гуаш бояларымен жұмыс жасау
	2.5 Жоспарлау	6.2.5.1 заттың пішінін, үйлесімділігін, құрам белгілерінің байланысын мен түсін анықтай отырып, талдай білу 6.2.5.2 жұмысты алдын ала жоспарлау
4-тоқсан		
1.Шығар-машылық ойды дамыту және жетілдіру	1.1 Бейнелеу өнері туралы теориялық мағлұматтар	6.1.1.1 негізгі бейнелеу құралдары туралы түсініктері болу
	1.2 Әлем халықтарының мәдениеті мен дәстүрлері	6.1.2.1 қазақ халқының ұлттық өнері туралы түсініктері болу
2.Шығар-машылық туындыларды жазату және жасау	1.3 Сөздімдерді білдіру мен идеяларды қолдану	6.1.3.1 көрген туындысының мазмұнын сипаттай білу 6.1.3.2 суретшінің негізгі ойын анықтау 6.1.3.4 өнер туындысы немесе халықтық шығармашылықтан алғар эмоционалдық толғанысын сипаттай білу
	2.1 Сәндеп сурет салу	6.2.1.1 шаблон көмегімен қазақ өрнектерін жасау және суретін салу
3.Шығар-машылық туындыларды жазату және жасау	2.2 Тақырыптық сурет салу	6.2.2.2 оқытудың айтқан қарапайым сюжет ерекшеліктерін суретпен көрсету
	2.3 Түпнұсқа затқа қарап сурет салу	6.2.3.1 салған суретін түп нұсқа затпен салыстыра білу 6.2.3.2 түп нұсқа затқа қарай отырып, түсін тандау арқылы көлемді пішінді суретке түсіру
4.Шығар-машылық туындыларды жазату және жасау	2.4 Бейнелеу өнерінің тәсілдері	6.2.4.1 көлемді заттардың суретін ақ және ашық түрлі түсті фонда салу 6.2.4.2 «су күйінде - по-мокрому» сурет салу әдісін қолдану 6.2.4.4 қарнавалдық бет перделер жасау 6.2.4.6 көлемді заттардың суретін ақ және ашық түрлі түсті қағазға салу 6.2.4.8 ақварель және гуаш бояларымен жұмыс жасау
	2.5 Жоспарлау	6.2.5.1 заттың пішінін, үйлесімділігін, құрам белгілерінің байланысын мен түсін анықтай отырып, талдай білу 6.2.5.2 жұмысты алдын ала жоспарлау

4-тоқсан		
1.Шығар-машылық ойды дамыту және жетілдіру	1.1 Бейнелеу өнері туралы теориялық мағлұматтар	6.1.1.4 көркемдік құралдарын білу
	1.2 Әлем халықтарының мәдениеті мен дәстүрлері	6.1.2.1 қазақ халқының ұлттық өнері туралы түсініктері болу
2.Шығар-машылық туындыларды жазату және жасау	1.3 Сөздімдерді білдіру мен идеяларды қолдану	6.1.3.1 көрген туындысының мазмұнын сипаттай білу 6.1.3.2 суретшінің негізгі ойын анықтау 6.1.3.3 көрмеге дайындалған туындылардың жанрын анықтай білу 6.1.3.4 өнер туындысы немесе халықтық шығармашылықтан алғар эмоционалдық толғанысын сипаттай білу
	2.2 Тақырыптық сурет салу	6.2.2.1 жануарлардың суретін салу 6.2.2.2 оқытудың айтқан қарапайым сюжет ерекшеліктерін суретпен көрсету
3.Шығар-машылық туындыларды жазату және жасау	2.3 Түпнұсқа затқа қарап сурет салу	6.2.3.1 салған суретін түп нұсқа затпен салыстыра білу 6.2.3.2 түп нұсқа затқа қарай отырып, түсін тандау арқылы көлемді пішінді суретке түсіру
	2.4 Бейнелеу өнерінің тәсілдері	6.2.4.6 көлемді заттардың суретін ақ және ашық түрлі түсті қағазға салу 6.2.4.7 «шиқпейлі - по сырому» жұмыс тәсілін қолдану 6.2.4.8 ақварель және гуаш бояларымен жұмыс жасау
4.Шығар-машылық туындыларды жазату және жасау	2.5 Жоспарлау	6.2.5.1 заттың пішінін, үйлесімділігін, құрам белгілерінің байланысын мен түсін анықтай отырып, талдай білу 6.2.5.2 жұмысты алдын ала жоспарлау
Жыл бойы оқығанды қайталау		

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрiнiң 2018 жылғы 20 қыркүйектегі №468 бұйрығына 87-қосымша

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрiнiң 2013 жылғы 3 сәуірдегі №115 бұйрығына 527-қосымша

Жеңіл ақыл-ой кемiсiгi бар бiлiм алушыларға арналған 5-6 сыныптары үшiн «Музыка» пәнiнен жаңартылған мазмұндағы үлгiлiк оқу бағдарламасы

- 1-тарау. Жалпы ережелер
- Жеңіл ақыл-ой кемістігі бар білім алушыларға арналған 5-6 сыныптары үшін «Музыка» пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасы (бұдан әрі – Бағдарлама) «Білім туралы» 2007 жылғы 27 шілдедегі Қазақстан Республикасының Заңының 5-бабы б) тармақшасына сәйкес әзірленген.
 - Музыкалық тәрбиелеу мақсаты – білім алушылардың музыкалық мәдениеті, қорым және жалғыз ән айту процесіндегі музыканы эмоциялық саналы түрде қабылдауы, музыкалық шығармаларды тыңдауды, қарапайым этюдтарды аспаптық орындауды дамыту.
 - Музыка сабақтарында білім беру, түзету, дамыту және тәрбиелеу міндеттері орындалады. Білім беру міндеттері:
 - білім алушылардың өмір туралы түсініктерін жарқын және қолжетімді музыкалық шығармалардың өсерінің көмегімен кеңейту;
 - білім алушылардың музыкалық тәжірибесін байыту;
 - музыкаға деген қызығушылығын дамыту;
 - білім алушылардың мағынасы бойынша жақын, тақырыбы мен жанры жағынан сан алуан тағдырлардан алатын музыкалық өсерін жинақтау;
 - музыкалық-эстетикалық сәздігін қалыптастыру;
 - музыкалық мәнерлерге құралдардан бағдарлауға үйрету.
 - Түзету міндеттері:
 - білім алушылардың танымдық ерекшеліктерін түзету (ойлауын белсендіру, мақсатты бағытталған әрекетін және зейінің тұрақтылығын қалыптастыру);
 - дыбысты айтудағы бұзылыстарды түзету;
 - тәртіптің жағымсыз түрлерін жеңу;
 - минималдық кестістерді дамыту;
 - музыканы тыңдауда және өлеңді орындағандағы өзінің сезімі мен эмоциясын білдіре білуді қалыптастыру;
 - Дамыту міндеттері:
 - білім алушылардың өңшілік аппараттарын техникалық жетілдіру;
 - білім алушылардың өңшілік тыныс алуын қарапайым элементтерден бастап, біртіндеп дамыту;
 - білім алушылардың дауыстарының жалпы дыбысталуын тегістеу;
 - ырғақ сезімін, жоғары дыбысты естуді, музыкалық жақты дамыту;
 - музыкалық орындау дағдыларын қалыптастыру;
 - білім алушылардың шығармашылық мүмкіндіктерін белсендіру;
 - Тәрбиелеу міндеттері:
 - жанарлық пен жанарлықты тәрбиелеу;
 - музыкалық таптам элементтерін қалыптастыру;
 - айналасындағылармен еркін қарым-қатынас жасау дағдыларын қалыптастыру;
 - Қазақстан халықтарының бірлігі мен достығы сезімін тәрбиелеу.

2-тарау. Оқу процесін ұйымдастырудың педагогикалық тәсілдер

- «Музыка» пәні бойынша оқу процесін ұйымдастырудың педагогикалық тәсілдерінің жүзеге асырылуы жеңіл ақыл-ой кемістігі бар білім алушылардың білім алуында ерекше қажеттіліктерін қанағаттандыруға бағытталған арнайы педагогикалық принциптерге негізделген.
- Білім алушыларды оқытуда түзету дамыту принципі баланың даму кемшілігі табиғатының ерекшелігіне сәйкес ағзаны сақталған атқарымдары мен жүйесін тірек ете отырып құруды білдіреді. Білім алушылармен жұмыста олардың еліптеу қабілеті, көрнекілік-әрекеттік ойлау қабілетінің сақталуы тірек етіледі. Жетілмеген атқарымдардың дамуын ынталандыру бойынша әрекеттер ұйымдастырылады.
- Білім алуға ерекше қажеттілігі бар білім алушыларды оқыту мен тәрбиелеудегі әрекеттік тәсілдеме принципі психологиялық «жетекші әрекет» түсінігіне негізделеді. Заттық-тәжірибелік әрекет жеңіл ақыл-ой кемістігі бар білім алушыны дамытады, оқу және музыкалық әрекетінің құрылымдық компоненттерін қалыптастыруды ерекше өтемік құралы болып табылады.
- Саралау және жеке-леу тәсілдеме қандайсы. Ұйымдық оқу процесі жағдайындағы білім алуға ерекше қажеттіліктері бар білім алушыларға қатысты сараланған тәсілдеме бұзылыстары бар санаттағы білім алушылардың вариативті типологиялық ерекшеліктерінің барлығына шартты болады. Білім алушыларды топтарға бөлу шартты және қозғалмалы түрде болады. Жеке-леу тәсілі саралау тәсілінің нақтыламысы болып табылады.
- Ақпараттық-коммуникациялық технология (бұдан әрі - АКТ) дамыту және түзету міндеттерін шешу үшін қажетті оқыту жағдайларын «құрастыру» көмектесі отырып, арнайы білім беру педагогы үшін қажетті құралдардың арсеналын кеңейтеді. АКТ оқу процесінде білім алушылардың жұмысқа қабілеттілігін есепке ала отырып шамаалп қолданады.
- Сабақтарда АКТ келесі мақсаттарда қолданылады:
 - көрнекілік пішіндегі қандай да бір заттық мазмұндың біреуінен екіншісіне еркін өту, сөйлеу тілінің көмегімен бір тәсілден екіншісіне көше отырып, тікелей бақылаудан жасырын және кез келген қажетті құрделі белгілік пішіндегі танымдық нысандарды үлгілеу;
 - білім алушының өзінің әрекетін шынайы және кешеуілдетілген уақыт түзімінде талдауы үшін көзбен көруге болатын қосымша динамикалық тірек құру;
 - топтық оқыту жағдайында өнімдік жеке әрекеттену мүмкіндігімен қамтамасыз ету;
 - жеке-леумен сапалы оқыту мүмкіндігін кеңейту.
- «Музыка» пәнін оқытуда сапалы және тиімді ұйымдастыру үшін кабинеттер санитарлық-гигиеналық нормаларды ескере отырып, қажетті мектептік құрал-жабдықтармен жарақаттандырылады.
- Мұғалім «Музыка» сабақтарында дайындалу және өткізу барысында бірқатар педагогикалық талаптарды орындайды. Оларға:
 - музыкалық материалды оның тәрбиелік мәнін, эстетикалық құндылығын, білім алушылардың даму деңгейіне сәйкестігін есепке ала отырып талдай білу;
 - музыкалық шығарманы орындаудың жоғары деңгейі (оның ішінде жазбада орындалатын);
 - музыкалық шығармалардың мазмұнын түсіндіргенде, жанрлармен таныстырғанда және мәнерлеу құралдарын көрсеткен кезде білім алушылармен арада болатын сөздік қарым-қатынасын алдын ала ойластыру;
 - музыканы тыңдағанда бейнелік көрнекілікті кеңінен қолдану (шығарманың мазмұнына сәйкес келетін суреттер топтамасы, бейне-сюжеттер);
 - музыкалық шығарманың ырғақтық суретін, қарқынын, динамикасын жақсы меңгеруге көмектесеті білім алушылардың қиындық қалыптастық белсенділігін ұйымдастыру жатады.
- Жеңіл ақыл-ой кемістігі бар білім алушылардың музыкалық мәдениетке тәрбиелеу жұмысы олардың ұлттық мәдениетке деген жағымды қатынасын қалыптастырумен бірге жүргізу үшін мұғалім сабақ мазмұнына келесілерді қосады:
 - өз республикасының өмірі бейнелейтін Қазақстан композиторларының шығармашылық мұрасын зерделеу;
 - жеке және музыкалық аспаптармен орындалатын халық әндері мен күйлерін зерделеу;
 - қазақ халық аспаптарының (домбыра, қобыз, сыбызғы) дыбысталуын тембрлік ерекшеліктерін зерделеу.
- Білім алушыларды музыкалық тәрбиелеудің негізіне олардың музыкалық қабілеттерін дамытаудың ең бір белсенді тәсілі болып анықтау болып табылатындықтан, өлең репертуарын тандау, сондай-ақ білім алушыларды вокалдық, қорым ән айтуға үйретудің әдістемелік тәсілдері мен құралдарын пайдалану өте маңызды болады.
- Сабақ білім алушылардың жағдайына сәйкес талданған және оларды музыкамен шұғылданау, ән айтуға психологиялық дайындауға көмектесетін музыкалық кіріспеден басталады. Мұғалім өлеңді тандайды және онымен білім алушылардың зерделік даму деңгейіне, олардың музыкалық және ән айту дайындығына сәйкес дәйектілігімен жұмыс жүргізеді. Өлеңді толықтай айтуға ықпалатын білім алушылармен жұмыста, мұғалім оларға өлеңнің жеке белгілерін айтқызумен шектеледі.
- Оқу материалы шектелген көлемде беріледі және біртіндеп құрделендіріледі. Сыныптағы жұмыс үшін үндесу жағдайын ыңғайлы талданған өлеңдер жиі жағдайда оларды до1-ре2 жоғары болмайтын өуенінің жоғары дыбыстарын айтуға мүмкіндік беретін үндістекке аудару қажеттілігі туындайды.
- Оқу жылы бойына білім алушыларға бағдарламада көрсетілген 8-10 өлеңді үйрену және келесі дағдыларды: тыныс алу, дыбысты айту, диқия, құрылыс, ансамбльдік меңгеру қарастырылады.
- Бағдарламада музыкалық аспаптармен ойнауға, сондай-ақ өң алуға да ән айту қарастырылады. Сүйемелдеуіс ән айту (аккомпелла) интонацияның тазалығына деген зейінді жоғарылатуда, әсіресе музыканы ұғыну қабілетін дамытуға көмектеседі.
- Өңшілік дағдыларды дамытудың мақсаты білім алушылардың өңшілік аппараттарын техникалық жетілдіру ғана емес, сондай-ақ ең алдымен олардың алған дағдыларын мен ікемділіктерін әдейі көркемдеп орындау және білім алушылардың барынша терең эстетикалық әсер алуы үшін қолдану болып табылады.
- Бағдарламада білім алушылардың өңшілік тыныс алуын қарапайым әлеуметтен бастап, біртіндеп дамыту қарастырылған.
- Дыбысталауы кемшіліктер, сондай-ақ сөздік қорының көдейілі жеңіл ақыл-ой кемістігі бар білім алушыларға тән ерекшелік болып табылады,

ал бұл оларға мәтіннің мағынасын түсінуге және меңгеруге бөгет жасайды. Бағдарламада анық және нақты дыбыстау, сондай-ақ сөзбен жүйелі жұмыс (түсінісіз сөздерді және жеке айтымдарды түсіндіру) жүргізу қарастырылған.

24. Білім алушылардың музыкалық ой-өрісін кеңейтуге көмектесетін және олардың музыкалық таптаманы тәрбиеленетін музыканы тыңдау әрбір сабақтың ажырамас бір бөлігі болып табылады.

25. Музыканы тыңдағанда мұғалімнің түсіндірмесі маңызды. білім алушыларда қызығушылықты, эмоциялық жауапты, музыканы тағы да тыңдағысы, оны түсінеті, есте сақтағысы келетін сөздерді тудырады. Бейнемен сүйемелденетін музыканы тыңдау арқылы тамаша орындаушыларды, вокалшыларды, аспапшыларды, әр түрлі оркестрлерді тыңдауға және көруге болады. Бұлардың барлығы білім алушыларды жаңа әсермен, түсініктермен, біліммен байытады.

26. Музыканы тыңдау сабағы белгілі бір тәртіпте жабдықталған жақсы музыкалық құрал (фортепиано, баян, аккордеон), музыкалық орталық, музыкалық шығармалар жазылған аудиокөзестер, дискілер жиынтығы, иллюстрациялық материалдар болған кезде ғана толыққанды жүзеге асырылады.

27. Сабақтарда көрнекілік материалдар, сан алуан түрлі оқу құралдары және техникалық құралдар қолданылғанда ән айтудың және музыка сабақтарының танымдық мағынасы ете үлкен болады.

28. «Музыка» пәні бойынша бағалау білім алушылардың зияткерлік және музыкалық жеке даму деңгейін есепке алады.

- 3-тарау. «Музыка» оқу пәнінің мазмұнын ұйымдастыру
29. «Музыка» пәні бойынша оқу жүйесімен бау:
- 5-сыныпта – аптасына 1 сағат, оқу жылында 34 сағатты;
 - 6-сыныпта – аптасына 1 сағат, оқу жылында 34 сағатты құрайды.
30. Бағдарламаның мазмұны келесі бөлімдерді қамтиды:
- 1-бөлім «Ән айту»;
 - 2-бөлім «Музыка тыңдау»;
 - 3-бөлім «Музыкалық сауаттылық элементтері»;
 31. «Ән айту» бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:
- орындау;
 - динамикалық реңк;
 - «Музыка тыңдау» бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:
- музыкалық шығармаларды тыңдау;
 - музыкалық аспаптар;
 - композиторлар мен орындаушылардың шығармашылығы;
 - «Музыкалық сауаттылық элементтері» бөлімі келесі бөлімшелерді қамтиды:
- музыкалық аспаптарда ойнау;
 - музыкалық сауаттылық;
 - 5-сыныпқа арналған «Музыка» оқу пәнінің базалық мазмұны:

- 1) ән айту. Өңшілік дағдылар мен білімдерді өткен сыныптағы материалдарда, сондай-ақ жаңа материалдарда бекіту. Дауыс интонациясының тазалығымен, унисон тұрақтылығымен арқыраы жұмыс жүргізу. Өңай, жақсы таныс әндерді музыка аспаптарының сүйемелдеуісін айта білуді дамыту. Кантиленмен (сөзсіз айту) жұмыс жүргізу. Дыбыстарды әуен қозғалысының біліктігі мен бағытына қарай ажырату бойынша жұмысты жалғастыру. Әуен бағытын (жоғарыдан төмен, төменнен жоғары) қолмен көрсете білуді дамыту. Есту арқылы күшті белгілі анықтай білуді дамыту. Өлеңді жылдан қарқынды және әуені құрдып өлең мәтінін анық айта білуді дамыту. Есту арқылы «до мажор» дыбыс катарын сүйемелдеумен және сүйемелдеумен жасау және төмен орындау. Динамикалық реңктердің мәнерлі мәні (форте - қатты, пиано - ақырын) туралы қарапайым түсінікті қалыптастыру;
- 2) музыка тыңдау. Марштарды (әскери, спорттық, мерекелік, ойнақы, қаралы) және билерді (вальс, полька, танго, қол ұстасып жүріп билейт